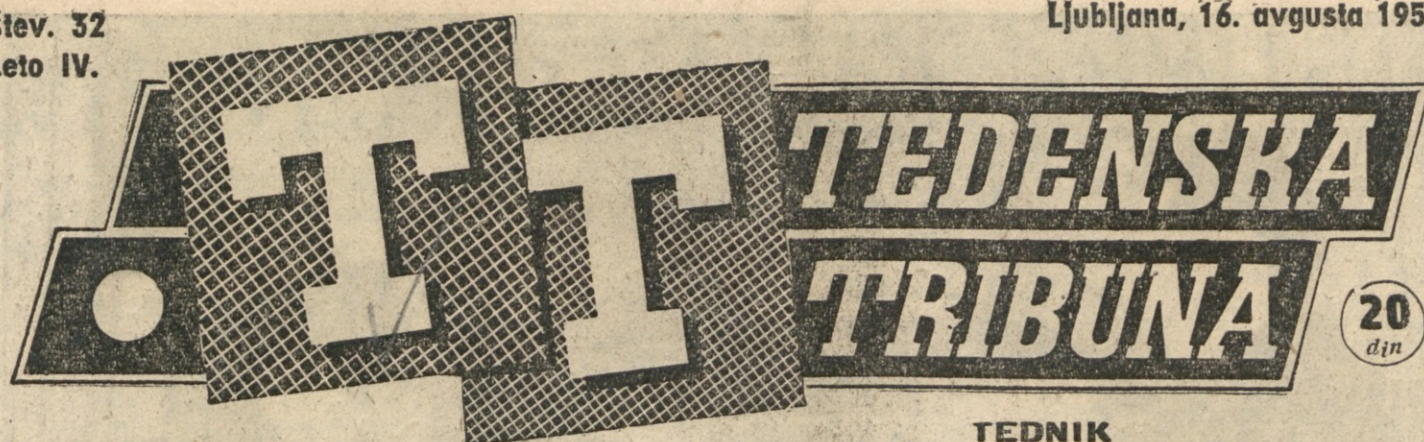
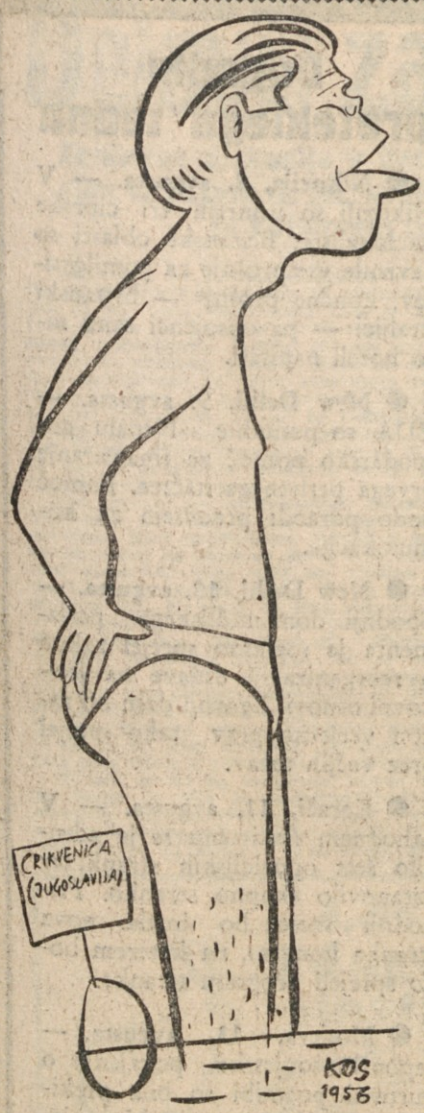

**TEDNIK
SLOVENSKEGA
POROČEVALCA**

12 STRANI ČLANKOV IN SLIK
Z VSEH PODROČIJ POLITIKE, ZNANOSTI,
UMETNOSTI IN RAZVEDRILA

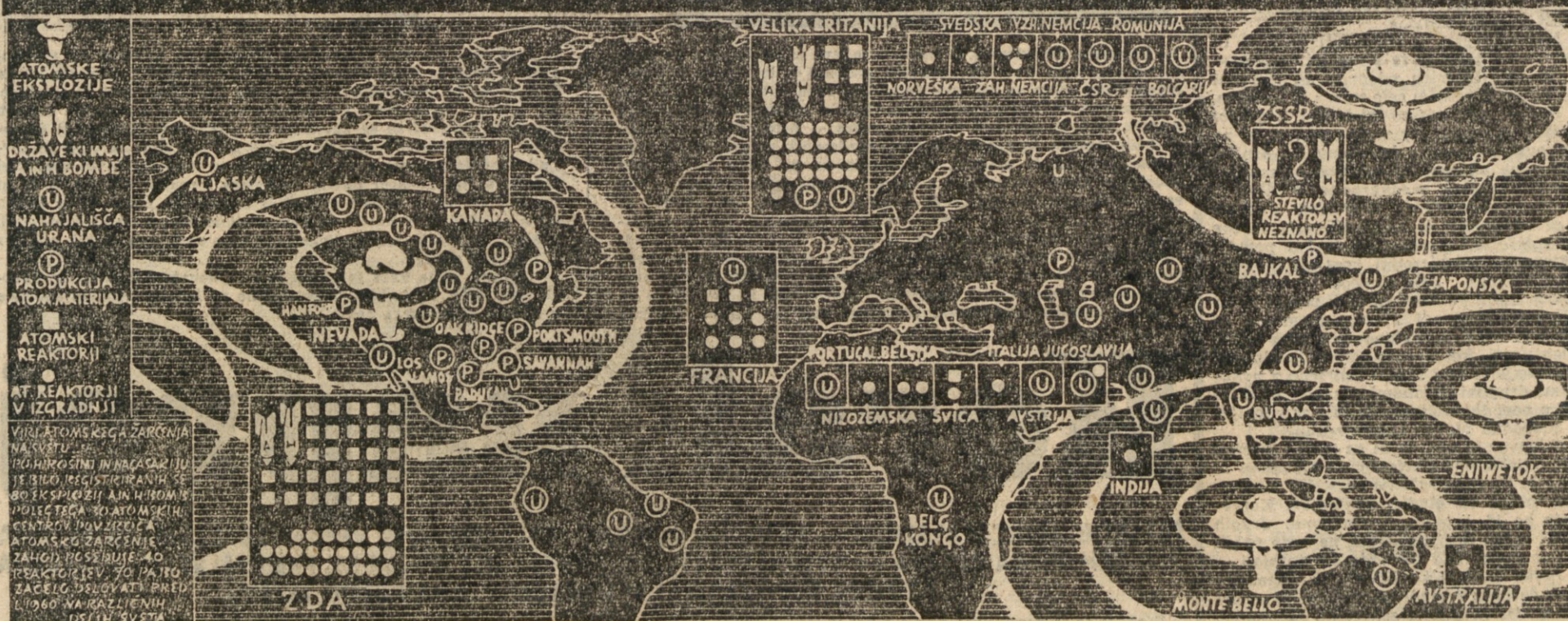
CRIKVENICA
(JUGOSLAVIJA)

KOS
1958

Objavljamo »počitniški domislek« našega karikaturista: na crkveniški plaži se je navdušil nad skromnostjo, vedrostjo in pravo kranjsko-še-gavostjo tenorista **Rudolfa Francla**. Dogovorila sta se za karikature — ali bolje: želel jo je tovariš Francl za svojo »rabo«. Pa je parnik prehitro odplul in tako je ostala v karikaturistovih rokah. Škoda, da je ni prinesel v redakcijo že takrat, pred dobrimi štirinajstimi dnevi, ko smo pisali o sijajnih Franclovih uspehih v Sovjetski zvezi. Vendar: kot smo izvedeli, potuje naš tenorist v Düsseldorf, kjer je sprejel dveletni angažma. Vprašali smo ga, kaj misli o teh letih — pa je odgovoril: »Potem se vrnem v Ljubljano in v Ljubljani bom ostal veselo sto let, kolikor jih je še pred menoj!»

RENTGENI SE KOPICUJO.

ALI ŠO POIZKUŠNE EKSPLOZIJE ANI H BOMB REŠ NEVARNE ZA ČLOVEŠTVO

VEČINA STROKOVNJAKOV JE SOGLASNA, DA BI PREDSTAVLJALA ATOMSKA VOJNA KONEC CIVILIZACIJE. VPRAŠANJE PA JE, KAKŠNA JE NEVARNOST ATOMSKE DOBE V MIRU IN VSAKDANOSTI? OBSEŽNE PREISKAVE V AMERIKI IN EVROPI SO USTVARILE POROČILO, KI NAJ BI POVEDALO ZASKRBLJENEMU ČLOVEŠTVU, KAJ GA ČAKA. POGLEJMO SI TEDAJ NEVARNOSTI ATOMSKE DOBE! NA VZHODU IN NA ZAHODU SO SOGLASNI V TREH OSNOVNIH TOČKAH: ❶ NEKAJ NOVEGA, TUJEGA IN NEVARNEGA JE PRISLO V NAŠ STARI SVET. ❷ PREMALO VEMO O TEM NOVEM. ❸ SKRBNO MORAMO PAZITI IN PODVZETI VSE, DA SE ZAŠČITIMO PRED NEVARNOSTJO, KI NAM PRETI.

ne zaščite. V prihodnosti bodo največji iz-
vori radioaktivnosti v atomskih tovarnah in
zato pravi poročilo, da bodo tovarne same
odgovorne za vse, kar bi se še utegnilo s temi
nevšečnimi ostanki prepetiti. Bistvo pro-
blema: radioaktivnost ostankov bo preživela
za nekaj stoletij uradno dobo življenja same
tovarne, ki jih je izločila.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Največja rudarska katastrofa našega stoletja

PEKEL V ROVINI

**ZADNJA ISKRA UPANJA UGAŠA — ZASULO JE 259 RUDARJEV, OD TEGA 136 ITALIJANOV, 110 BEL-
GUCEV IN MED OSTALIMI NARODNOSTMI TUDI PET ALI ŠEST JUGOSLOVANOV — REŠEVALCI IZ
FRANCIE IN NEMČIJE SO PRIHTELI NA POMOČ — ODJEK V SVETU, ZLASTI V ITALIJI — KRIVDA
NA ZANIKRNIH VARNOSTNIH NAPRAVAH**

Dotaknila sta se dva elektrika voda, skočila je iskra in pre-mogov prah se je vnel, kot bi bil smodnik. Tako domnevajo, da se je začela največja rudarska nesreča tega stoletja v bel-gijskem premogovniku Marci-neille. Rudarji, ki so bili v jami, so skušali gasiti, toda zaman. Ogenj se je širil s peklensko na-glico. Toda, ko so poskusili za-pustiti jamo, je bilo za večino že prepozno. Leseni žlebovi, po katerih tečejo dvigala, so se že vneli, in dvigala so bila neupo-rabna. Stisnili so se nazaj v svoje rove in čakali pomoči.

Reševalna moštva, ki jih ima večina rudnikov, so se spravila na delo. Prihiteeli so celo izvežbani reševalci iz Francije in Nemčije. Toda podzemski pekel je bil še vedno prehud. Nikomur ni uspelo, da bi se spustili globlje kot 967 metrov, od tam do glavnine odrezanih rudarjev, pa je komaj sto metrov — toda sto metrov neprehodnega pekla!

Rudarji so odrezani na treh globlinah, v rovu okoli 170 metrov globoko, v rovu okoli 715 metrov globoko in v globlini 1035 metrov. Kaj je z rudarji v

AMERCOEUR-MARCINELLE, 15. AVG. — PRED VNHODOM V RUDNIK, V KATEREM JE SE VEDNO FOKOPANI 178 RUDARJEV, SO SE ZACELE DEMONSTRACIJE OBUPNIH SVOJCEV, KI ZE VES TEDEN NOC IN DAN CAKALI PRED VRATLI. SVOJCI NESREKNIM RUDARJEV, SE MESECI OBUPNIM JOKOM IN KRIKI ZALETAVAJAJO V RESETEKE ZA KATERIMI JE VHOD V GORECI BELGISKEGA MINISTRA ZA GOSPODARSTVO JEANA REYA JE BREBA OPOSTITI VSAKO UPANJE, DA BI RUDARJI V ROVIH NASLI 92 MRTVIM RUDARJEV, 179 JE POGRESANIH, 6 PA RANJENIH. BOJ PROTI POZARU V GLOBINI 907 M SE NADALJUJE. — RESEVALCI SE SE VEDNO ZAMAN POSKUŠAJO PREBITI DO HORIZONTOV 976 M IN 1035 M

gornjih dveh rovih uradna poročila ne povedo, govorijo le o tem, da obstoja upanje za rudarje, ki so najnižje. Tam, pravijo, je zrak še vedno kolikor toliko čist in morda... toda od

nesreče je že teden dni in le malokdo zdrži teden dni brez hrane, posebno pa brez vode, v vročini, kakršna mora biti tam spodaj.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Učenjake, ki so raziskovali vprašanja radioaktivnosti ne skrbijo preveč poizkusi z atomskim orožjem. Res je, da termonuklearne ne eksplozije dvignejo radioaktivni material visoko v stratosfero, kjer ga vetrovi leta in leta nosijo s seboj. Preiskave tudi kažejo, da se je od prve atomske eksplozije dvignila radioaktivnost velikih oceanskih področij — torej morske vode. Vsi ti učinki pa so tako neznamiti, da ne predstavljajo nevarnosti, če seveda ne bodo nekajkrat povečali število poizkusov z novimi atomskimi orožji. Nobe ne nevarnosti ni, pravijo strokovnjaki, da bi preizkušanje teh bomb postavilo na glavo naše vreme.

Toda to je že skoraj vse, kar je razvešljiva v omenjenih poročilih. Vse ostalo govori namreč o skrbi zaradi "razsvitla" atomske dobe. Vsako leto prihaja v laboratorije in bolnice več in več radio-izotopov. Vsako leto zgradijo nove jedrske reaktorje. Vse več radioaktivnih ostankov se kopiči okrog atomskih tovarn. Utenjaki pravijo, da bo čez nekaj let število novih atomskih objektov neverjetno naraslo. Nove ladje bodo plule z atomske energije, nove industrije bodo uporabale radioaktivno opremo. ZATO PA BO TUDI MNOGO LJUDI PRIŠLO V SVOJ PRVI KONTAKT Z ATOMSKIM ZARČENJEM.

Na morju in v zraku

Ameriška odbora oceanografov in meteorologov svrita... Oceanografi trdijo, da ne bo mogoče odlagati radioaktivnih ostankov v oceane, ker bodo »okuzili«² zgornje plasti vode in prišli tako tudi v stik z obalo, človeškimi teles in hrano, ki jo dobivamo iz morja. Zato bomo smeli te odpadke odlagati le v najgloblja mesta, in to le tam, kjer voda praktično sploh ne cirkulira. Skrajen čas je že, pravilo, da pošljejo oceanografi na edina prikladna mesta. Tudi meteorologi imajo podobne skrbi. Atomske tovarne izločajo velike količine radioaktivnih plinov, ki se jih je težko znebiti. Leta 2000 bodo atomske naprave po svetu proizvajale dovolj kriptona 85, da bo radioaktivnost ozrača srednjih širin na severni polobi porasla do nevarne mere. Drugi plini, kot n. pr. jodin 131 bodo v lokalnem merilu še nevarnejši. Svarijo pa tudi, da bi ugneli neugodni svaremski pogoji koncentrirati pline okrog večjih atomskih objektov.

Velike atomske tovarne bodo vsebovali toliko radioaktivnega materiala, da bi nesreča v njih povzročila opustošenje na območju nekaj tisoč kvadratnih kilometrov. Leta 2006 priprave bodo poročile, bo v reaktorjih po svetu toliko stroncija 90 (radioizotopa, ki se izloča v kosteh in ki povzroča rak), da bo žrtev razpršitev enega samega procenta te količine predstavljala smrtno nevarnost za ves svet.

Nadalje pravijo, da do sedaj radioaktivnih odpadkov sploh še niso pravilno odlagali. Te nevarne snovi so samo spravljali v rezervoarje najrazličnejših oblik, ki pa niso dokončna rešitev, ker ne predstavljajo trajne

»Sončna celica«

Neka elektronska firma je sporočila, da je njenim strokovnjakom uspelo izdelati posebno silicijsko sončno celico, ki omogoča neposredno izkoriščanje sončne toplote za energijo. V ta namen je bil izdelan tudi model letala, ki bo za pogon uporabljalo sončno energijo.

Ptice in zaporniki

Hišni red zaporov v Osaki na Japonske dovoljuje obsojentu na smrt, da sme ime v celici po enega ptiča. Na dan, ko se in izvršiti smrtna obsodba, izpusti obsojen ptiča skozi okno svoje celice. Za eno smrt — eno življenje.

*Naši izseljenci
na obisku
v domovini*

Vsako leto prihajajo naši izseljenci na obisk v staro domovino. Od poud — iz Nemčije, Francije, Belgije, z onstran Oceana. Domovina pa tudi skrbi, da ne izgubi stika s svojimi otroki daleč po svetu. Izseljeniška matica prejeva zanje prireditve, izlete, razstave, da bi se v »starem kraju« čim bolj počutili in da bi spoznali vse novo, kar smo ustvarili in ustvarjamo na zemlji, ki некоč zanje ni imela kruha.

Na sliki: sprejem skupine izseljencev iz Francije na ljubljanskem kolodvoru.

RUDNIK MARCINELLE, PRIZORIŠČE NAJHUJŠE RUDNIŠKE NESREČE NAŠEGA STOLETJA. ŠEST DNI JE STAL KROG RUDNIŠKIH NAPRAV NEGIBEN IN NEM ZID SVOJCEV PONESREČENCEV S STRAHOM IN UPANJEM V SVOJIH SRCIH. POTEM JE ZMAGAL OBUP IN V BESU SO GOLE ROKE TOLKLE PO ZELEZNI OGRAJI IN IZ MNOŽICE SO SE OGLASILI KRIKI

BREZ EGIPTA

Ugibanja, ki je dajalo cel teden posla komentatorjem, je bilo v nedeljo konec. Predsednik Naser je na tiskovni konferenci, na kateri se je zbralo rekordno število tri sto tujih novinarjev, povedal odgovor Egipta: »Egiptovska vlada pri danih okolišninah ne more smatrati predlagane londonske konference za mednarodno konferenco, pristojno za sklepanje o tem upravljanju. Potemtakem Egipt vabila v London ne more sprejeti.«

To je bil odgovor, ki ga je večina pričakovala in ki drugačen ni mogel biti. In vendar je bila egiptovska vlada komaj dva dni prej še pripravljena sprejeti vabilo v London. Tako je povedal sam Naser in dodal, da je Edenov govor po televiziji kriv za spremembo sklepa. »Za nas vse je upravljanje sivega prekopa upravljanje življenja in smrti,« je izjavil britanski premier. To bi bilo mogoče razumeti; nikakor pa samostojna in do neke mere tudi precej občutljiva država kot je Egipt ni mogla sprejeti groženj z uporabo sile, ki jih je vseboval Edenov govor in prav tako tudi ne primerjav z diktatorji preteklega časa. »Poglejte primer fašističnih diktatorjev,« je rekel Eden, in videli boste, da postaja njihov apetit zmeraj večji...

Nasprotni temu je treba ugotoviti — in svetovna javnost je to v resnici opazila — da je bil Naserjev odgovor na tiskovni konferenci v nedeljo zelo trezen in umirjen. Bistvo odgovora so tri točke: 1. družbi siveškega prekopa po mednarodnem in po egiptovskem pravu, kateremu je družba podvržena od samega začetka, ni mogoče priznati značilna mednarodna družba; 2. londonske konference ni mogoče priznati za pristojno, ker je nacionalizacija družbe akt egiptovske suverenosti in ker pomeni zahteva po mednarodni kontroli prekopa »manifestacija kolektivnega imperializma«; 3. Egipt ne more sprejeti vabila, je pa pripravljen, zaradi svetovnega miru in vdanosti načelom Ustanovne listine OZN, organizirati konferenco držav podpisnic konvencije iz leta 1888, razširjeno z nekaterimi drugimi državami. Na njej bi sklepani o pogodbi, s katero bi bila zagotovljena svobodna plovidba skozi prekop.

Odgovor je tak, da bi ga mogle sprejeti tudi sklicateljice konference v Londonu — če ne bi šlo za upravljanje prestija... Kljub temu pa je bil gladko odklonjen. Konferenca bo 16. avgusta, v Londonu, drugih držav, razen že povabljenih ne bodo vabili in dnevnega reda ne bodo spreminjali...

Javno mnenje na Zahodu se v tem pogledu razhaja z uradnim. Vplivni in umerni ljudje in glasila zahtevajo zagotovila, da vojaški ukrepi Francije in Velike Britanije nimajo napadalnih, ampak zgolj varnostne namene, vse bolj prevladuje mnenje, da so edino Združeni narodi primerno telo za uspešen potek razgovorov o varnosti plovidbe skozi prekop — varnosti, ki do zdaj z ničemer še ni bila ogrožena.

Kaj lahko doseže londonska konferenca? Ker so vojaški posegi nemogoči, v gospodarske sankcije pa mnoge udeležence ne bodo privolile, kvečjemu to, da bo potrebna še ena konferenca...

Stališče Jugoslavije je jasno povedal v svojem intervjuju s »Tanjugom« predsednik republike. Tito je izrazil zaupanje, da Jugoslavija, pomorski dedič Austro-Ogrske, podpisnice konvencije v Carigradu ni bila vabljena. K temu pa priznal Egiptu, suvereni državi, popolno pravico, da nacionalizira prekop, ki je dejansko njegova last.

S temi dejstvi se bodo morali sprijazniti v Parizu in Londonu. Le na tej podlagi je mogoče govoriti naprej.

Elegantna žena uporablja vedno le vitaminško kremo **LUXOL** For You

Za boljšo projekcijo

Pred kratkim je pred komisijo Sveta za kulturo in prosveto stopilo 26 kandidatov, ki so delali strokovne izpite iz kinooperaterske stroke. Izpit je naredilo 26 kandidatov, ki so se s tem pridružili ostalim 500, kolikor jih je ta izpit naredilo po osebovodi. Pogoji za izpit so precej strogi: izučena obrt v operaterstvu sorodni stroki, mala matura in 6 mesecev neprekinjene prakse v kabini — oziroma 12 mesecev, če ostali pogoji niso izpolnjeni. Te izpite opravljajo pri nas že od 1946 dalje, medtem ko so jih v Hrvaški uvedli šele 1952, v Srbiji 1953, ostale republike pa jih šele uvajajo.

Francija bo ostala brez belega kruha

Zaradi skrajno neugodnega vremena napovedujejo v Franciji izredno slabo žetev. Zato je kmetijski minister Dulin že napovedal, da pozimi v Franciji ne bodo imeli belega kruha.

Islandsko ministrstvo za zunanje zadeve je predlagalo, da bi se začela pogajanja za umik ameriške posadke iz letalskega oporišča Atlantskega pakta na Islandu Keflaviku. Pred nedavnimi volitvami so se tri stranke, ki zdaj sestavljajo vlado — progresivna in socialna demokratska stranka ter delavska zveza — brezpogojno zavezale, da bodo poslale Američane domov. Predsednik sedanje koalicijske vlade Jonasson je mnenja, da Islandu ne bo treba ustanovljati oborožene sile in da se bodo civilisti v osemnajstih mesecih — rok za umik Američanov s Islanda — lahko izurili, da bodo skrbeli za oporišče. Island namreč misli ostati v organizaciji Severnoatlantskega pakta. Neodvisna stranka, ki jo vodi bivši ministri predsednik Olafur Thors, se je vztrajno trudila za krepitve Atlantskega pakta in je vseskozi zatrdela, da se oporišče ne sme ukiniti brez predhodnega sporazuma s članicami NATO. Toda ta stranka je na volitvah izgubila pred zgoraj omenjeno koalicijo strank. Izgubila

je predvsem glasove v kmečkih predelih na severni in vzhodni obali, čeprav je nepridržljivo pridobila glasove v glavnem mestu Reykjaviku in presenetljivo prav okrog Keflavika, kjer je oporišče. Do večine v islandskem parlamentu ali Althingu je prišlo v dveh stopnjah. Najprej so se sporazumeli progresisti in socialni demokrati. V predvolilno borbo so se vrli kot ena stranka. Niso postavljali kandidatov drug proti drugemu in si tako zagotovili vsaj štiri sedee, ki bi jih sicer dobila neodvisna stranka. Ker pa to še ni zadostovalo, so se morali zvezati še z delavsko zvezo, ki je dobila osem sedežev in v kateri so komunisti in levi socialni demokrati. Večina je bila tako zagotovljena in sklep o umiku ameriških vojakov iz oporišča stori.

Zgornja slika kaže še nasmejane diplomatske in vojaške funkcije ZDA, ko je bilo vzpostavljeno na Islandu vojaško oporišče v okviru Atlantskega pakta.

Korak naprej

PETLETNI NAČRT V BRAZILIJ — ŠE VEDNO V OBJEMU INFLACIJE — IN VENDAR ZDALEČ NAJBOGATEJŠA JUŽNOAMERIŠKA DRŽAVA — 90% NARODNEGA BOGASTVA JE V ROKAH 5% PREBIVALSTVA — INVAZIJA TUJEGA KAPITALA NAJ BI POMAGALA IZ NAJHUJŠIH TEŽAV

Brazilijska je južnoameriška država z več podnebi, s 36 milijoni prebivalcev, z velikimi ležišči železne rude, mangana, volframa, titanja, cirkonija, berila, niklja, svineca, fosfora in nafte. To je država, ki skoraj ne pozna resnih pomanjkajev in ne političnih strank v evropskem smislu, čeprav nosijo znana imena: socialna demokratska stranka, delavska stranka, konservativna stranka itd. To je država, ki se je pravzaprav začela šele zavedati svojih velikih naravnih bogastev, ki lahko iz nje napravijo druge Združene države Amerike na zahodni polobli. Ta želja razviti naravna bogastva Brazilijske pa je našla stvarni izraz v naporih nove brazilske vlade pod vodstvom potomca češkega emigranta Kubitschka.

Družbeni konflikt v Braziliji je prišel jasno in ostro do izraza že med vladanjem predsednika Vargasa, ki je po obtožbah o razširjeni korupciji v državnem aparatu in industriji naredil samomor 24. avgusta 1954. Po njegovi smrti, ki je Vargas v očeh množic napravila mučenika, je prišla kratka doba napetosti, in tunc in kovanja zarot. Desničarski elementi v

Braziliji so hoteli onemogočiti zmagovalcu na zadnjih volitvah Kubitschku, da bi zasedel predsedniško mesto. Vmešala se je vojska pod poveljstvom generala Lottia, ki je Kubitschku zagotovila prestol. Za južnoameriške razmere je bilo zanimivo že to, da armada ni skušala obdržati oblasti v svojih rokah, ampak se je po prepričanju državnega udara umaknila nekoliko v ozadje kot varuh ustavne zakonitosti.

Kubitschek je pred volitvami nastopil s programom petletnega razvoja države, ki naj bi v tej kratki dobi prinesel spremembe, za katere je bila včasih potrebna cela generacija. V tej tropski državi, kjer se vse brez predsodkov mešajo med seboj, je politika bolj zadrževanja instinktov kot razuma. Skoraj polovica prebivalstva ne zna ne brati ne pisati. Zato je razumljivo, da mora biti vsak politik vsaj malo demagog. Toda kljub dediščini preteklosti je v Braziliji šutili nov utrip družbenega in gospodarskega prebujanja. In prav to prebujanje je tesno povezano z zavestjo, da je država potencialno silno bogata. Težave gospodarske narave pa so velikanske in Kubitschek se jih zaveda.

V zadnjih desetih letih drži Brazilijo v objemu inflacija. Posebno nevarno je narasla, ko je prenehala konjunktura, ki jo je sprožila korejska vojna. Ker pa so Brazilci po značaju precej lahkoživi ljudje, se javno mnenje ogroženo upira zamisli o kakem hujšem stiskanju pasu. Uradniški sloj oziroma birokracija sta se tako razrasla, da ju je nemogoče učinkovito prirediti. Skoraj nemogoče je z državno intervencijo približno izenačiti cene. Namesto da bi Brazilija sama izkoriščala petrolejske vire, mora uvoziti na leto za 250 milijonov dolarjev nafte. Brazilski državni petrolejski monopol »Petrobras« ne more in ne more spraviti petroleja na površino, vsaj v značilnih količinah ne. Odpor proti tujim družbam pa je tako močan, da ljudje ne marajo tujih interesov na svoji zemlji. Kubitschkov položaj v tem in drugih primerih je potencialnem res težaven: doma precejšnjo nesposobnost, zunanji pa denar, znanje in volja, toda čena utegne biti prevelika za Brazilijo.

Kubitschek seveda vabi tuj kapital v državo, ker vidi, da brez njega ne bo naglega razvoja tako ogromnih naravnih bogastev. Predsednik namreč upa, da bo s pomočjo tujega kapitala zavril inflacijo v Braziliji, jo obrzdal in tako ustvaril trdnjši temelj za gospodarske in socialne reforme. Te reforme pa so nujno potrebne, če upoštevamo, da okrog 90% narodnega bogastva drži v rokah okrog 5% prebivalstva. Blika za gospodarski razvoj Brazilije torej zdaj poteka v znamenju priliva tujega kapitala, predvsem iz ZDA, Zahodne Nemčije in Anglije. Gre predvsem za kapitalno opremo za izkoriščanje naravnih bogastev.

Zdi se, da skuša sedanja brazilska vlada z gospodarsko prosperiteto, ki bo — kakor upa — nastopila z vse večjim dotokom tujega kapitala, zaustaviti inflacijo. Nato bo pospešila industrializacijo in urejenih razmerah uravnotežena proračuna in relativne stabilnosti. Pripravlja tudi zakone, ki osnutek za sodoben tarifni sistem, ki naj zaščiti narajočo industrijo. Napoved bo skušala doseči enoten tečaj cruzeirosa, da bi olajšala zunanjetrgovinsko izmenjavo.

Brez dvoma je sedanja faza v brazilskem javnem življenju korak naprej v smislu razvoja države v gospodarsko veselilo. To je napredek, ki se najbrž ne bo zaustavil. Izjalovitev državnega udara, ki so ga pripravili desničarski elementi v Braziliji proti sedanjemu predsedniku, je en dokaz za to.

TRIKRAT

»LOČIM SE OD TEBE«

Marsikje v muslimanskem svetu prihaja do konflikta med zastarelimi dejanji in napredkom. Vsekakor je mnogostvenost najbolj eksplozivno vprašanje in prav ženske so tiste, ki se najbolj borijo proti temu. Tako je v Indoneziji, tako je v Pakistanu in še marsikje drugje. V Pakistanu deluje vsepaki-stanska ženska zveza, ki šteje sicer samo dvajset tisoč članic, toda te so bojevit in se ne bojijo ničesar. Ko si je pred kratkim sedanjí pakistanski veleposlanik v ZDA Mohamed Ali izbral svojo mlado in lepo tainico za drugo ženo, so vse pakistanske feministke osredotočile svoje napade na ta primer. Vlada je imenovala posvetovalno komisijo za zakon in družino (štirje moški in tri ženske), da bi izdelala predloge za kompromis med močno skupino mnogostenskih mulahov, ki hočejo versko državo, in feministkami, ki hočejo napredno državo. Komisija je priporočila, da bi morali odslej Pakistanci dobiti dovoljenje za poroko z drugo ženo od posebnih sodišč. Komisija je tudi priporočila, da bi morali z zakonom prepovedati otroške poroke in prodajo nevest ter da bi moški in ženske morali imeti enake zakonske pravice. Pakistaneec se lahko zdaj loči od svoje žene na stari islamski način: trikrat ji reče: »Ločim se od tebe« in zadeva je opravljena. Komisija je seveda modro pripomnila, da ne popravlja korana, ampak da ga samo pravilneje tolmači.

- Izdaja in tiska časopisno-založniško podjetje »Slovenski poročevalci« v Ljubljani, direktor Rudi Januhova, urednik Rudi Januhov. Odgovorni urednik dr. Dušan Savinik, za tisk odgovoren Franc Plešev.
- Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ul. 1 (prišpilnica), poštini predal: 150 — Telefon: 32-522 do 32-524 (interna številka 83).
- Narodniški oddelki: Ljubljana, Kardeljeva ul. 1, telefon 31-822. Narodnina: celoletna 900, polletna 470 din. Arhivna: 240 din. mesečna 80 din. Posamezna številka 30 din.
- Oglasi: oddelki: Ljubljana, Kardeljeva ulica 4, telefon 30-898.
- Številka tekočega računa pri Komunalni banki: 00 KRB 5-7 169.
- Rokopisov na vračalo!

Dogodki preteklega tedna

● Nikozija, 8. avgusta. — V Nikoziji so usmrtili tri ciprske nacionaliste. Britanske oblasti so zavrnile vse prošnje za pomilostitev, končne prošnje — britanski kraljici — pa obsojenci sami niso hoteli napisati.

● New Delhi, 9. avgusta. — ZDA so ponudile Nepal go-spodarsko pomoč za finansiranje prvega petletnega načrta. Pomoč bodo porabili predvsem za komunikacije.

● New Delhi, 10. avgusta. — Spodnji dom indijskega parlamenta je soglasno sprejel zakon o reorganizaciji države na jezikovni osnovi. Zgornji dom bo zakon verjetno prav tako sprejel brez večjih težav.

● Karači, 11. avgusta. — V zahodnem Pakistanu se je združilo šest opozicijskih strank, ter ustanovilo skupno stranko. Prihodnji mesec bo imela nova stranka kongres, na katerem bodo sprejeli program stranke.

● Moskva, 13. avgusta. — Japonsko-sovjetska pogajanja o mirovni pogodbi so bila prekinjena, ker bosta sovjetski in japonski zunanji minister odpotovala v London na suško konferenco.

● Chicago, 14. avgusta. — Na konvenciji demokratske stranke ZDA je Truman podprl kandidaturu Averella Harrimana. Menijo pa, da bo kljub temu izvoljen za demokratskega kandidata za predsednika ZDA Adlai Stevenson.

POLITIČNI PORTRETI

Wladislav Gomulka

Na VII. plenarnem centralnega komiteja poljske združene delavske stranke so poleg pomembnih sklepov o nadaljnjih naplogh partije, odločnega utrjevanja socialistične demokracije in pospešenega gospodarskega razvoja za korist dviganja življenjske ravni prebivalstva, sprejeli tudi sklep o popolni rehabilitaciji blvskega generalnega sekretarja poljske komunistične partije Wladislava Gomulke. Sklep, s katerim sta bila poleg Gomulke rehabilitirana tudi bivši obrambni minister Spychalski in bivši pomočnik ministra za pravosodje Zenon Kliszko (ki je bil takoj po rehabilitaciji imenovan za pravosodnega ministra), je poljski tisk objavil 4. avgusta, medtem ko se je delo plenuma, ki se je začel 18. julija zaključilo že 28. julija. V sporočilu je rečeno, da je VII. plenum sklenil razveljaviti resolucijo tretjega plenuma centralnega komiteja od septembra 1949, ki je obtoževala Gomulko, Spychalskega in Kliszko, popustljivosti do sovražnih agentov, ker so bile obtožbe navedene v resoluciji ne-utemeljene in zgrešene. Objavili so tudi, da so imeli vodilni člani centralnega komiteja razgovore z Gomuko o vprašanih, ki jih je obravnaval plenum ter da so ga ponovno sprejeli v članstvo partije.

Wladislav Gomulka, ki je bil rojen leta 1906 je eden redkih voditeljev poljske partije, ki je ves čas vojne preživel na Poljskem kjer je organiziral odporiško gibanje, s čemer si je pridobil veliko popularnost med prebivalstvom. Ze pred letom 1939 je delal v ilegalni poljski komunistični partiji in je bil večkrat zaprt zaradi svoje demokratske in antifasistične dejavnosti. Leta 1939 je aktivno sodeloval pri obrambi Varšave nato pa je organiziral partizanske skupine v Podkarpatih. Leta 1942 je bil sekretar Varšavskega komiteja poljske delavske stranke, od leta 1943 do 1948 pa sekretar centralnega komiteja. V prvi poljski vladi je bil Gomulka podpredsednik in minister za »pri-dobljena ozemlja«.

Ceprav je bil Gomulka med ustanovitelj Kominforma, se ni strinjal z resolucijo, ki je bila sprejeta proti Jugoslaviji. Zaradi tega in zaradi njegovih stališč do politike na vasi (nasprotoval je nastan kolektivizaciji) kakor tudi zaradi njegovih gledanj na nadaljnji razvoj Poljske so ga leta 1948 pred centralnim komitejem obtožili nacionalističnega odklona in ga prisilili, da je podal ostavko na položaj generalnega sekretarja. Izključili so ga tudi iz politburoja in odstranili iz vlade, medtem ko so ga pustili še nadalje v centralnem komiteju, toda že leta 1949 so ga ponovno obtožili, da je podpiral sovražni-ke delavskega razreda ter ga izključili iz partije.

Ceprav so Gomulko leta 1951 aretirali in spravili v zapor, ni bil nikdar organiziran proti njemu sodni proces. Njegovo rehabilitacijo so na Poljskem že dalj časa pričakovali. Gomulka je bil izpuščen leta 1954 in je živel nekje v bližini Varšave. Marca 1956 so ga oprostili obtožb, ki so ga bremenile, niso pa prekinili obtožbe nacionalističnega odklona. O popolni rehabilitaciji Gomulke je sprejel sklep leta VII. plenum po čemer sklepajo, da so bila stališča posameznih vodilnih ljudi v poljski partiji do Gomulke različna, kakor v ostalem tudi do vprašanih bodajo post poljske združene delavske stranke.

DVE BRAZILKI V ŽIVOPISANIH NOSAH CISTITA KAVO.

PEKEL V ROVINAH

(Nadaljevanje s 1. strani)

Doslej so spravili na površje 26 mrtvih in 6 tekoče ranjenih rudarjev. To je kaj slaba to-lasba za stoletje ljudi, ki potrpežljivo in tiho čakajo okoli rudniških jaskov novic o svojih dragih. V rudniku je namreč 259 rudarjev, od tega 136 Italijanov, 110 Belgijcev, ostali pa so raznih narodnosti. Tudi pet ali šest jugoslovancev je med njimi. Prav vse zgodbe, ki jih človek sliši v Marcinelli so pretresljive. Peinajstletni učene Maloteau je hotel izkoristiti priložnost in si ogledati rudnik. V sredo se je pustil v rove in od tedaj je spodal z drugimi pogrešan. Med pogrešanimi je tudi Henri Hannecart, oče devetih otrok, od katerih so štiri

z njim v rovu. Za ponesrečeni-mi rudarji bo ostalo skupaj nad 400 nepreskrbljenih sirot. Skutnje, ki ga je nesreča vzbudila po vsem svetu je ve-liko, prav tolikšno pa je tudi razburjenje. Polagoma postajajo znane okoliščine, v katerih je prišlo do nesreče. Kaže, da so bila vrata, ki bi se morala varno zapreti v primeru nesreč — lesena! Prav tako pravijo, da so bili električni vodi nezavara-rovani in je pravil dušek, da že doslej ni prišlo do katastrof. Najbolj pa zamerijo upravi rudnika to, da so bili želebovi, po katerih tečejo dvigala, lese-ni, in so postala zato dvigala že takoj v začetku požara neupo-rabna.

Očitkov in zamer je torej upravičeno na pretek, zlasti v Italiji, saj je med rudarji v Belgiji veliko število Italijanov, ki doma ne najdejo zaposlitve.

Pametnejši pa so komentatorji, ki sicer obsojajo pomanjkljivost varnostnih naprav v rudniku Marcinelli, ki pa zahtevajo, da naj strašna nesreča služi raje kot šola, da podobnih nesreč ne bi bilo več.

V mnogih državah so se že začele obširne akcije za pomoč družinam ponesrečenih rudar-jev. V mnogih podjetjih so de-lavci obljubili del svojih mezd za pomoč ponesrečenim, večje zneske pa dajejo tudi posamez-ne tve — da ne omenjamo mednarodnih organizacij, ki so ob podobnih priložnostih vedno na razpolago. V Italiji sta dala največja prispevka (trrdi Fiat, in sicer 28 milijonov lir, ter kemični koncern »Montecatini«, 30 milijonov lir. Toda tudi v zvezi s tema prispevkoma, ki sta vse pohvale vredna, padajo pripombe, češ, da je prav »Montecatini« zaprla nek svoj rud-

nik v Italiji in prisilila delavce, da so si iskali zaslužke v tujini, v nekem drugem rudniku pa je zaradi slabih tehničnih naprav prišlo do nesreče, v kateri se je ponesrečilo 40 rudarjev.

Medtem, ko potekajo vse te in podobne polemike, pa v rud-niku še vedno divja ogenj. Eki-pe izkušenih reševalcev, ki raz-polagajo z najodobnejšimi sredstvi za reševanje, so nemoči, ne proti bruhaajočemu ognju in pari. Toda dokler obstoja naj-manjše upanje, in da je le ne-kdo med pogrešanimi še živ, dokler ne bo dokazov, da ni ni-kogar več, ki bi mu bilo možno še pomagati, dotlej bodo reše-valci poskušali premostiti straš-nih sto metrov, ki jih ločijo od najnižjega rova. Toda pravo upanje tli samo še v sreli ma-ter, sestra, žena in otrok, ki stojijo okoli jaskov, ter čakajo, čakajo, čakajo...

Delavci za zeleno mizo

Zanimive diskusije v Beogradu na kongresu delavcev-esperantistov iz raznih dežel, ki jih združuje skupna želja po izobraževanju in kulturnem izživiljanju delavskega razreda

Vsako leto se stotine esperantistov zberejo na mednarodnih kongresih in sestankih, pred leti je bil velik esperantski zbor v Zagrebu, letos pa se je kongres esperantistov-delavcev odvijal v Beogradu. Morda je naš pojem o kongresu nekoliko preozek, kajti na esperantskih prireditvah se vste sodelujejo tudi navadni šumniki in ne le delegati. Ni potrebno posebej poudarjati da so to mednarodni sestanki, kjer prevladajo niso potrebni, vendar pa vas gotovo zanima, o čem se je menilo in kaj je počelo 600 delavcev iz 18 držav v našem vročem Beogradu.

Kot povzodi na mednarodnih kongresih je bila tudi tu kar precej pisana nacionalna družina. Kjer ni Nemcev, Angležev in Francozov, sploh ne moremo govoriti o mednarodnem sestanku, tako vsaj on misli. Da se takih stvari udeležijo Danci, Švedi, Nizozemci, Švicarji itd., je samo ob sebi razumljivo. No, v Beograd pa so prišli še ljudje iz Izraela, Nove Zelandije, Madagaskarja, Finske, Madžarske, Rumunije in CSR. To je bil prvi esperantski kongres po vojni, katerega so se udeležili tudi številni esperantisti iz tega dela. Mnogi so zato govorili, da je bil prav zaradi tega ta kongres važen, nekakšna prelomnica, in da je bil kraj sestanka, Beograd, prav zaradi tega odlično izbran. To je vsekakor res!

O tem so tu na kongresu precej govorili. Do sedaj je bila ta organizacija le preveč omejena bolj na zahodno Evropo. Res da in vzhodnoevropskih deželah precej članov in tudi drugod po svetu, a ti so daleč, prejemajo

časopise in druge publikacije, a kongresov se ne morejo udeleževati. Francozi so se n. pr. mnogi pripeljali na kongres z »rolerji. Nemci celo s kolesi, toda mož z Madagaskarja je potoval z ladjo cele tedne in tega si ne more privoščiti, vsakdo, posebno pa ne delavci. (Vsak udeleženec je moral stroške plačati sam.)

Kongres je imel predvsem delovni značaj in so bile razprave številne in včasih kar polne nasprotij. Saj to je vedno tako, če se kje, takole po domače povedano, malo skregajo. Je to dokaz, da je bila razprava resna in tehtna ter da so govorili o pomembnih stvareh. Delavska esperantska organizacija, katere center je v Franciji, ima že lepo tradicijo in se lahko pohvalja z velikimi uspehi: njeno povezovanje delavcev v Evropi njena založniška dejavnost, vse to spada med najkvalitetnejše akcije, realizirane na področju Esperanta. Vendar čas rus, tudi tradicije in vsak nov veter prinese osvežitve in ravno sedaj, prav danes je nastopil tisti trenutek, ko je prva naloga, ne samo esperantskih mednarodnih organizacij, da se povežejo ne samo z vzhodnimi državami, temveč tudi z azijskimi, afriškimi in ameriškimi, ker, bodimo odkriti: mnoge mednarodne organizacije, na to res premalo gledajo in se mnoge imenujejo mednarodne, so pa v resnici le »evropske«. Na kongresu v Beogradu so Jugoslovani predlagali konkretno in naglo akcijo za zblizanje z drugimi kontinenti. Naši so se tudi nasprotje, ki so trdili, da tam delavci še niso dovolj razredno zavedeni, da bi mogli stopati v tak krog. Diskusija je pokazala, da je tako mnenje napačno. V zvezi s vsem tem in s problemi okrog časopisa organizacije so se pojavile zahteve, da bi delovni program SAT s tem v zvezi spremenili in ga prilagodili novemu položaju v svetu. To seveda ni tako lahko, o tem bo pisal letošnji zimo časopis SAT, diskusija bodo in prihodnji kongres v Rotterdamu bo vse te zahteve moral izpolniti.

Drugeče pa je bil kongres SAT v Beogradu za naske metropole velik dosežek. Tovarši Duro Salaj je pozdravil vse, ki so prišli, bil je pokrovitelj kongresa in prireditelj za delegate

Velik uspeh mednarodne razstave radia in televizije

Gospodarsko razstavišče se je spet zaprlo — do prihodnje razstave. Mednarodna razstava radia in telekomunikacij, ki jo je prijetno poživljala domači televizijski program, se je končala. Televizijski sprejemniki v Ljubljani so ugasnili, a po nekaterih napovedih lahko že čez pol leta pričakujemo začetke centralnega jugoslovanskega televizijskega programa.

Da smo nalogam, ki jih zastavlja uvajanje televizije, tehnične že dorasili, je najlepše pokazala sama razstava, kjer so domači podjetja prikazala res lep napredek. Poleg radijskih sprejemnikov, ki se zdaj tudi po zunanjem videzu lahko merijo s tujimi (to velja zlasti za »Telekomunikacije iz Ljubljane« in poleg prvih domotek televizijskih sprejemnikov (na razstavi smo videli ljubljanske, njihovo proizvodnjo pa pripravljajo tudi Zavodi RR v Nišu) so bili razstavljeni tudi razni zapleteni aparati in instrumenti, ki laiku sicer povedo malo ali nič, ki pa zgovorno kažejo, kolikšno raven je že dosegla naša industrija v sodelovanju z znanstvenimi ustanovami.

Tudi televizijski program — računa, da si ga je na razstavišči vsak dan ogledalo vsaj 2000 ljudi — je bil iz dneva v dan boljši. Vsekakor prilagoditev zahtevam televizijskega prenosa ni lahka naloga ne za izvajalce ne za tehnične osebe.

Komercialni uspeh razstave je bil prav tako zelo lep.

Podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Rodoljub Čolaković si je tudi ogledal mednarodno razstavo radia in telekomunikacij v Ljubljani

sprejem. V svojem govoru je tovarš Salaj poudaril važnost dela esperantistov pri celotnem naporu držav in narodov za splošno zblizanje. Saj to je tisto najvažnejše, čeprav v celotnem kompleksu svetovnega dogajanja to ni tako velika stvar, vsaj navidez ne. Zblizanje med narodi seveda ni stvar konferenc in kongresov, temveč vsakdanje, težko delo in esperantistom vsi priznavajo, da so pri tem poslu »doma«. To priznava tudi UNESCO, predvsem z ozirom na Jugoslavijo saj je nacionalna komisija UNESCO povabila predstavnike esperantistov, da sodelujejo pri prizadevanjih te organizacije, katere vzgojni cilj so zelo blizu ciljem, za katere se bore mnoge esperantske organizacije.

Morda je bilo ves to težko beograjskih razprav, a kongres sam je zavzel mnogo bolj dinamične dimenzije, Beograjski večerni list je n. pr. vse dni, ko so se esperantisti mudili v mestu, objavil poročila o svetovnih dogodkih in esperantu Lepa inčiativa! Istobano se je vršilo še en zanimiv esperantski kongres v — pionirskem mestecu na Košutnjaku. To je bil zanimiv in slikovit sestanek otrok, večinoma učenec osnovnih šol in nižjih razredov gimnazije, ki že obvladajo esperanto. Bilo je res prijetno gledati, kako so se ti fanti in dekletci z vseh koncev Evrope menili med seboj kar po »domače« in si ni bilo treba pomagati z rokami in risbami.

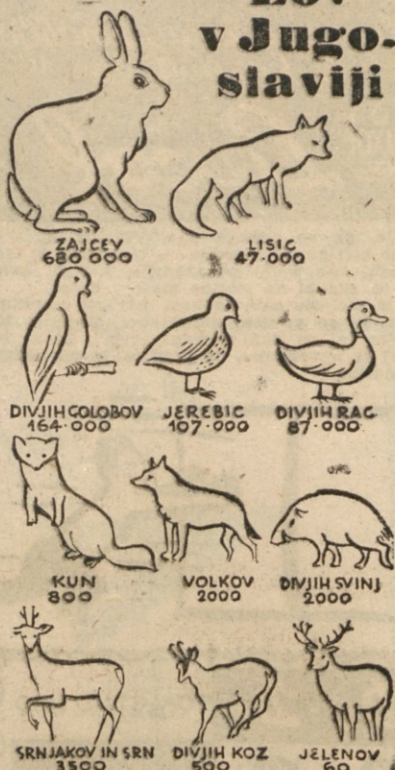
Tretja zanimivost na kongresu pa je bila uprizoritev Nuškeve »Sumljive osebe« v esperantu. Igralci KUD »Abraševi« so se pridno lotili dela in kljub temu da so na tečaj šele začetniki, so se svojih vlog naučili vzorno in so že navdušeno priznaje.

V okviru kongresa so organizirali tudi tako imenovano »delavsko univerzo«, ki je vsako leto. Naši in inčezemski esperantisti so predavali o kolektivni reformi v Jugoslaviji, o ustanovitvi organizacije SAT tovarši Lantilo, o jezikoslovju in esperantski stenografiji. Razen tega so udeleženci poslušali veseli koncert naše folklorne, obiskali so nekaj tovarš, zapili pa Donavi do Smedereva in sploh izkoristili vsak svoj priložnostni govor. Koliko je bilo razgovorov v ožjem krogu, koliko novih znanstev in prijateljev, koliko zasnovanih novih potovanj, novih zamenjav knjig in šolskih risb za razstave itd. Kdo bi naštel vse izkoriščene in neizkoriščene možnosti, ki se skrivajo v vrstah in takih vrst!

Ob koncu se je v celoti čutila polna in vesela atmosfera soglasja; saj, če se še politiki raznih in res raznih držav vsedejo za mizo mizo, kako naj bi esperantisti tega ne izkoristili? In končno: nekateri so odhiteli domov, drugi pa še po Jugoslaviji, in seveda obvezni »gla in revija« (na evidenca) brez katerega se ne konča nobena esperantska mednarodna prireditve.

Lov v Jugo-slaviji

Ce se 52-krat v letu odpravi v gozdove 100.000 lovcev, kolikor jih je registriranih v lovskih društvih, potem morajo upleniti lepo število zverjadi. Uradna statistika sicer ne upošteva trofej divjih lovcev, ki so po bohinskih zgledih verjetno številne, a navaja vseeno upoštevanje zblajočih številke. Seveda, ako kdo ne bo dejal, da poznamo poleg lovstva latinščine tudi lovsko statistiko. Temu lahko svetujemo samo, da vzame v roke Jugoslovanski statistični koledar za leto 1956, ter se prepriča na strani 49, da mi nismo lagali.

Po podatkih za leto 1954 je bil najmasovnejša žrtev puške zajec. Lovci so jih upihili kar 680.000 ali vsak lovec povprečno sedem. Sledi jim med štirinožce 47.000 lisic, kar se da drugače razložiti tako, da je po eno lisico ustrelil vsak drugi lovec.

Priljubljen lovski cilj so divji golobi, ki so jih sestrelili 164.000, nato jerebice (107.000) in divje race (87.000). Stevilo ostale sestreljene perjadi je znatno nižje: za divjimi gosmi slede fazani, tem pa sloke. Ali veste, kaj je dobro pri ključnicah?

Število ostalih odstrelav ne gre v desetisoče, temveč na tisoče ali celo v stotine.

Pokončanih je bilo 8.000 kun, nad 2.000 volkov ter prav tako nad 2.000 divjih svinj.

Od rogate divjadi so ustrelili lovci 3.500 srnjakov in srn, ter 600 jelenov in košut. Poseben užitek so imeli lovci, ki so smeli zasledovati divje koze, katerih je padlo 500.

Zivljenje medvedov je zaščiteno z visoko kaznijo, zato je potrebno posebno dovoljenje za odstrel. Z medvedovo kožo, uplenjeno leta 1954 se lahko ponaša komaj 37 lovcev.

Zanimivo je primerljati podatke o uplenju z domnevnim številom divjadi v naših gozdovih. Cenijo, da je zajcev nad dva milijona, jerebice 900.000, fazanov 150.000, srnjakov in srn 116.000 in jelenov ter košut 12.000. Nekoliko več in sicer 18.000 je baje divjih koz, medvedov pa je v vsaj državi komaj 1.800 (ni jasno, ali so cirkuski štet).

V. B.

IZ PODSITA EN DINAR NE ŠTEJE

Stopil sem v manufakturno trgovino, izbral blago, dobil račun in odšel k blagajni zaradi plačila. Zakupil sem 899 din. Blagajničarki sem izročil listek in tisočak. Iz njega mi je vrnila sto din. Natančno sto. Tistega dinarja, ki je ostal v blagajni preko računa, se ne zdi nikomur vredno niti v misel jemati. Prsti blagajničarke se ga niso dotaknili, jezik, ki bi se bil lahko vsaj dozdnevno opravičil zaradi drobiža, je molčal. Kakopak — ko pa dinar ni vreden niti besedice! In odšel sem iz trgovine, a kmalu me je postalo sram, ker sem molče odšel. Moral bi bil nekaj reči, čeprav ni vredno, da bi se človek spotikal zaradi enega dinarja.

Ce bi moj račun v trgovini znašal 1001 dinar, bi gotovo ne bili zadovoljni, če bi položili pri blagajni na ploščo samo tisočak. Moral bi primakniti še tisti »nič-vredni« dinar. Ker pa gre škoda v račun kupca, mu lahko še tisti dinar pripišejo, kajti zaokroževanje — navzgor, seveda — je prešlo nekaterim že kar v meso in kri. Cene gor, le kviku, hola! To, se zdi, je postalo prometno geslo vseh prodajalcev. A po drugi strani si toliko prizadevamo, da bi cene znižali — seveda samo v besedah, ki so čedalje bolj poceni.

Spominjam se podobnih pojavov pred nekaj leti. Vozil sem se z železnico na dopust. Večkrat sem izstopil, da sem si ogledal kakšen kraj, ki me je zanimal spotoma. Ob nadaljevanju vožnje sem moral kupiti nov vozni listek. Dobil sem ga — drobiža iz večjega bankovca pa skoraj nikoli. To je trajalo nekaj časa, potem so se potniki osvestili. Začeli so v žepu nositi vedno, najmanj deset dinarjev drobiža. S tem so ugnali večno nagajive izgovore pri blagajnah, da nimajo časa brskati za drobižem, ker je še dosti potnikov, ali pa da drobiža sploh nimajo. Tako se je obdutek za denarne relacije od 1 do 9 dinarjev popravil v korist plačnikov.

Ni dolgo tega, ko sem v domačem tisku bral, kako delajo v Kopru. Bankovec za deset, dvajset, petdeset, sto din — je tožil pisec — velja za majhen denar, ki se zanj ni vredno ogreti in potruditi z nobeno uslugo. Pravo štetje in zaslužek se začne šele pri petstotakih in tisočkah. A zdaj, ko nas stiska tujsko-prometna praznina, se bomo nemara spomnili tudi na to, da imamo še nekaj skromnejših denarnih vrednot, ki so pod petstotaki in tisočaki. In sploh! — kako smo prišli do začetnih računov s tako visokimi števili? Če so gostinci in njihovi prišepetovalci izgubili čut za manjše vrednosti zaradi osnovnega računanja v dolarjih — dajte jim časa, da se iztreznijo vsaj letos, ko nerjeto ne bodo dobili še po pet dodatnih mesečnih plač poleg normalnega zaslužka. Danes, ko ni tujcev od nikoder ali pa prihajajo le v majhnem številu in komaj mimogrede, mislijo tudi v gostinstvu drugače o visokih cenah in zasluhkih ter menjavajo radi ne le petstotake in tisočake, ampak tudi manjše bankovce, če jim jih kdo prinese. Izkušnja uči človeka spoštovanja do vseh ljudi, domačih in tujih, a tudi do denarja.

Izgovori, da ni dovolj drobiža pri rokah, so popolnoma iz trte izviti. Pojdite v

banko, pa ga boste dobili na kupe. Torej na dan z dinarji, da se ne bodo preveč oduševili okosmatile denarnice in blagajne z nezaljubljenim pribitkom! Kdor ne cení dinarja, ni vreden kovača, dvajsetaka, petdesetaka, stotaka. Opustimo že grdo razvado, da je treba tistega, ki nekaj potrebuje, in plačuje račun, prikrajšati pri izplačilu še za en dinar povrhu. Ne pozabimo, da je večini bil v rabi pogovor: Zrno do zrna pogača.

K.

SAP - TURIST BIRO LJUBLJANA

9 DNI PO JADRANU
REKLAMNA CENA
11.500 DIN
V AVGUSTU 1956

V ceni so vračunani vsi prevozi: vlak, ladja, avtobusi — kompletna prehrana in prenočišča. Potovanje se vrši na relaciji: Ljubljana — Reka — Split — Dubrovnik — Cavtat — Lokrum — Dubrovnik — Split — Šibenik — slapovi Krke — Reka — Ljubljana. Izkoristite sindikalne objave!

Od avgusta dalje:
VSAKIH 10 DNI S SAP-TURIST BIROJEM PO JADRANU OD LJUBLJANE PREKO REKE DO DUBROVNIKA.

V septembru NA DUNAJ.
4-dnevno potovanje. Relacija: Ljubljana — Jezersko — Packstrasse — Graz — Dunaj in obratno. — Cena 10.000 din.

NAJVEČJE POTOVANJE SEZONE!
Ljubljana — Split — BARI — RIM — NEAPELJ — CAPRI — BARI — Split — Ljubljana. Izlet s posebnim vlakom in posebnim parnikom. Nepozabna doživetja. — Posebni zabavni program na parniku itd. Cena 21.000 din.

4-dnevni izlet v MÜNCHEN
z ogledom tradicionalnih »Oktoberfeste«. — Cena 10.800 dir.

ZA VSE IZLETE ZAHTEVAJTE
TAKOŠNJE INFORMACIJE
pri Sap-Turist biroju v Ljubljani, Miklošičeva c. 17, kličite telefon 30-645
PRIJAVITE SE TAKOJ — s tem si zagotovite udobno mesto pri prevozu in nepozaben izlet.

KOLEKTIVI, zahtevajte ponudbe za vaše izlete.

ZA VSE USLUGE NA POTOVANJU, IZLETU PO DOMOVINI IN INOZEMSTVU, LETNEM ODDIHU, KOLEKTIVNEM POTOVANJU ITD. VAM JE VEDNO IN POVSOD NA RAZPOLAGO

Avtobusno in turistično podjetje
SAP-TURIST BIRO, LJUBLJANA

televizijska senzacija

Res, televizija je bila za Ljubljano senzacija. Skoraj tolikšna kot ono soboto škotski skavti v krilih, ki so jih ljubljanci ogledovali, kot da sami res vsi nosijo hlače.

Televizija je tehnični napredek in ker sem za napredek vnet in nisem več iz generacije Matajevega Matije, sem jo seveda hotel videti, od blizu in od vseh strani. Ker pa ob enem kaj dam na stare tradicije in narodno izročilo, me ni nič kaj vlekl: k zastojemskemu stojšču tam na razstavišču. Hotel sem jo uživati lepo po domače pri dečijah ali fraklju.

Pred ograjo »Turista« se je tlo ljudi, da so si skoraj nabadali vratove na konicaste izrastke, vrata s te strani pa — bila zaklenjena. Vrti sem na vrta, na vrta, pa tudi nisem prišel na zeleno vejo: mize na plesišču zasedene, zadaj nekaj stojšč, še bolj zadaj, pod stanjaj, mladina z eno kokto in štirimi kozarci, pa nekaki angleški študentje, ki so za večerjo natepavali obložen jajček in hladno vodo. Pa sem vendarle stegnil vrat in med parom kuštravih glav v daljavi opazil omarico, v njej pa še kar čeden dečijši obraz domače proizvodnje, ki je pel po francosko, mlo kot slavček: »Oh rossignol, rossignol...«

Glavica je plesala sem in tja po zaslonu, včasih ji je kaj manjkalo, petje pa je bilo kar vztrajno slišati, tudi takrat, ko so se usteca skrila za rob.

Potem me je začel boleti vrat, nekdo mi je stopil na prste, natakar me je sumljivo opazoval. Pobegnul sem, kajti televizija ni vredna očitka, da sem hotel zastoj in brez plačila zlorabiti tako znameniti vrt, na katerem Angleži pijejo vodo. Nemci pa še te ne. In tudi žejen sem bil.

Zavijem torej k »Unionu« na vrt. Ogledujem si vrt, natakarji spet ogledujejo mene. Kaj so opazili natakarji, ne vem — jaz televizije nisem videl in sem jo šel iskati v kavarno: če je tudi tam ne bodo imeli, mi bodo vsaj slivovko privoščili. Bogme, našel sem oboje.

Pridem, sedem, vidim televizijo in vprašam natakarko, zakaj je neki niso dali na vrt, kjer bi človek v hladu laže prenašal rezanje glav. Debelo me pogleda, kakor da govorim omejeno ali bogokletno: »Skoda da vrta!« Razumel sem in dobil slivovko.

In televizija? Saj ste jo vsi videli: taka škatla pač in v njej kino in miniaturi, pa še bolj trešč, kot roke živčnega starca. Ampak je brezična, je kavaleriziral dami, ki se je lahko pritiskala obenj.

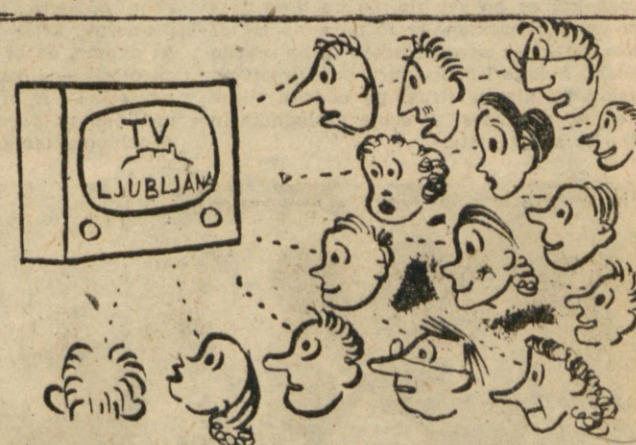
Božo je v škatli nekaj prepeval o svojem atju, potem pa je prišel Ježek in povedal, da gre na morje in da nese v majhnem kovčku obleko, v velikem pa denar, da bo plačal penzijo. On si to lahko privoščil, sem si mislil, saj televizija po vsem svetu mastno plačuje. Toda kovčka ni odprl, ker se je menda bal carinika, ki je bil takoj za njim na vrsti. Cariniku je televizijska kamera (kdo ve, kako je bila uvožena!) še bolj spasila obraz kot Ježku, on pa je razložil, da ga poskušajo ljudje prevariti in končno z mefistovskim nasmehom salutiral: »Na svidenje pri nas na mejli«.

Posebnost so bili »zadovoljni Kranjci«. Posebnost zato, ker sem ves čas ugibal, koliko jih je. Na zaslonu so se dobro videli trije in četrtega plesa, ki se je šele zelo počasi razvila v obraz, ta pa se je čez čez še podaljšal do nekih oblih oblik, iz katerih sem bistro umno sklepal, da igra lastnik na kitaro. Zaradi ravnotežja pa se zdaj zoornjim niso več videli lasje. Torej so bili štirje. Pa niso bili, kajti na koncu je nastalo prerivanje med zgornji tremi in od leve se je na prizorišču prikromlčil še četrti. Prapravpravi peti zadovoljni Kranjec. Najbrž je opazil, da snemalec strelja mimo, pa si je hotel še on priboriti malce prostora na steklu. Če je bil še kdo zadaj, spodaj, na levi ali desni, pa res še vem.

Cisto prav. Ko se jim že pred trgovinami ni treba več, pa naj se Kranjci prerivajo vsaj na televiziji. Je tako tudi

v skladu s tehničnim napredkom. Morda bo odšel tudi na avtobusih in na Iliriji manj gneče. Sicer pa so bili godci kar plastični, kot se temu reče, le oblike so imele nekam diagonalno razpotegnjene. A to je bilo najbrž od muzikalne zamaknenosti.

Film, ki je sledil, pa ni bil prav nič plastičen: nekaj sivega, ki se je premikalo v nedolčnih obrisih, kot Ljubljanci v hudi megli. Pravkar sem ugibal, kaj pravzaprav vidim, ko se je od nekod pojavil brezhibno oblečen gospod, z zlatimi naočniki in skrbno počesano plešo. Strokovnjaško je gledal in preudarno izjavil:

»A to je televizija? Krasno!«
Meni se je zdelo manj krasno, pa sem se tolažil, da sem nemara ignoranč. Z olajšanjem pa sem naročil še en kozareček, ko sem slišal napoved »Sportne vesti«. V odmoru, ki je bil pravzaprav čez mero dolg, sem vzel v roke časopis. Potem sem videl in slišal speakerja, ki je razlagal o Murchisonu in Williamsu in novih svetovnih rekordih. Vabljujo, kot da bi obljubljal izboljšanje standarda, je dejal: »Gotovo vas bo zanimalo, kako se je končal finalni tek na 100 metrov.« Obzalušem, ni me zanimalo, ker sem imel v rokah »Primorski dnevnike in ker je bil poprej odmor tako dolg, da sem utegnil pazljivo prečitati poročilo o tem senzacionalnem berlinskem finalnem teku.

tik, diagram, diareja, diacetil-fenilidimetiltriokretlen... — pa spet čudne besede, ki sem jih pobral na razstavi: foticon, vapotron, monoscope, tyatron... Pameten nisem postal, pa sem rajši vprašal. Spet so me debelo pogledali in rekli, da je to pač valovno območje ali valovni obseg. A tako. Ker ne znam rusko, si nisem upal pripomniti, da so ruski instrumental napak razumeli in pri tem diapazono narediti iz samca samico. Sicer pa za današnje atomske čase nič posebnega.

A tudi marsikje po svetu televizija ni nič več takega, da bi bilo o njej vredno pisati podlistek.

PRED NEDAVNIM SO POVABILI V ZDA DVE JAPONSKI DEKLETI, KI JIMA JE EKSPLOZIJA A-BOMBE NAD HIROŠIMOZACRVALA GRDE OPEKLINE NA OBRAZ, DA BI JIMA S PLASTIČNO OPERACIJO ODSTRANILI BRAZGOTINE IN SE HKRATI PREPRICALI O MOŽNOSTIH ZDRAVLJENJA POŠKODB ZARADI RADIOAKTIVNEGA ŽARČENJA S SREDSTVI OBICAJNE KIRURGIJE.

Rentgeni se kopičijo

(Nadaljevanje s 1. strani)

Meteorologi nadalje priporočajo stroge mednarodne odredbe, s katerimi bi čim bolj zavarovali naše ozračje pred nevarnimi plini. Priporočajo predvsem obsežne meteorološke preiskave, da bi ugotovili katera mesta na naši zemlji zaradi smeri in jakosti vetrov, niso v nobenem slučaju primerna za gradnjo atomskih tovarn, saj morajo pri gradnji računati tudi na možnost nesreče.

Anemičnost in rak

Poročilo, ki govori o patoloških učinkih, je polno neprijetnih podrobnosti o tem, kaj se zgodi s človeškim telesom, če je preveč izpostavljen atomskemu žarčenju. Kliničnih dokazov je dovolj. Dobili so jih od žrtve Hirošime in Nagasakija, od laboratorijskih delavcev, ki so jih načela žarčenja visokofrekvenčnih strojev, od rudarjev iz uranskih rudnikov, ki so dobili raka na pljučih zaradi stalnega vdihavanja plina radona in od laboratorijskih živali, ki so jih neposredno izpostavili žarčenju.

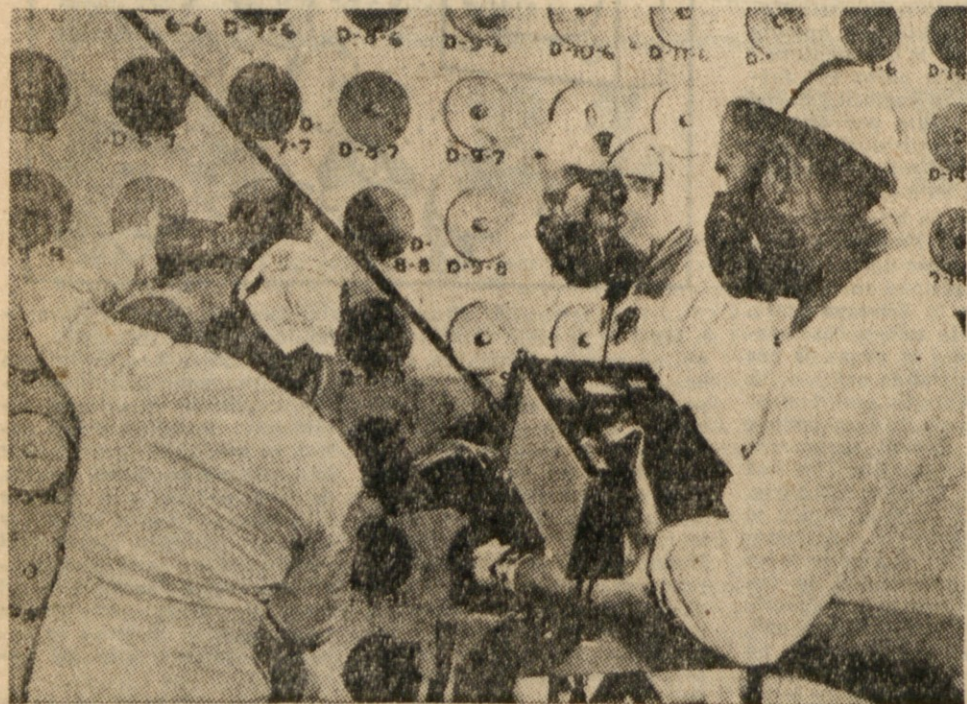
Neprijetni rezultati: najprej zgodnji učinki (opekline, bruhanje), potem neposredni učinki (anemičnost, notranje krvavitve in čirji na črevesju), nekaj let pozneje celo leukemija in rak. Pa če tudi učinki niso akutni, predstavljajo dolgotrajno izpostavljanje človeškega organizma žarčenju znatno skrajšanje življenja. Radiologi umirajo v povprečju pet let prej kot zdravniki, ki nimajo nobenega kontakta z žarčenjem.

Se najslabši pa je tisti del poročila, ki govori o genetičnih učinkih. Po uvodu, ki pojasnjuje, da je razmeroma le malo znanega o tej škodi naše atomske dobe, poročilo vendarle priznava, da nekaj stvari vemo na žalost še predobro. Ko govori o zapletenem mehanizmu našega razmnoževanja, se ustavi pri podedovanju lastnosti, dobrih in slabih, pri posledicah prenašanja podmikroskopičnih genov v moških in ženskih reproduktivnih celicah. Ti geni se lahko spremenijo (mutirajo) zaradi radiacije, če ta doseže moda ali jajčnike. Včasih je poškodba tako resna, da je individuum, ki se razvija iz dveh celic (če je poškodovan en sam gen, resno poškodovan že takoj po spočetju in umre še pred rojstvom). Običajneje pa je, da poškodovan gen ostane »prikrit«. Novorojenček, kaže močnejše, ki ima poškodovan isti gen, bodo njegovi otroci pokazali posledice v polni, strašni meri. To se lahko zgodi tudi šele po 10 ali 100 generacijah.

Nevarne mutacije

Poročilo nadaljuje, da so bili ljudje že od nekdaj izpostavljeni žarčenju kozmičnih žarkov in drugih naravnih virov, tako da so bili geni poškodovani tudi že v predatomski dobi, kar je imelo za posledice defektne osebe. Toda človeštvo se je v tem času razvijalo pod stalnimi učinki žarčenja in se je tako nekako privadilo nanj. USPOSOBILLO SE JE, DA JE LAHKO IZLOČILO POŠKODOVAN GENETIČNI MATERIAL, Približno PRAV TAKO HITRO KOT SE JE TVORIL.

Toda kaj se bo zgodilo, če bo doza žarčenja umetno prekoračila to naravno mejo? Število defektnih posameznikov se bo seveda povečalo. Nekateri bodo umrli pred rojstvom ali takoj po njemu, drugi pa bodo nosili v sebi stalno nevarnost za svoje naslednike in družbo še mnoga leta.

NEVAREN POSEB! DELO PRI ATOMSKEM REAKTORJU V BROOKHAVENU. KOT LAHKO RAZVIDITE IZ NAŠEGA SESTAVKA JE ZA ČLOVEKA RENTGENOV KAJ KMALU PREVEČ. RENTGENI SO ENOTE, S KATERIMI IZRAŽAMO KOLIČINO RADIOAKTIVNEGA ŽARČENJA.

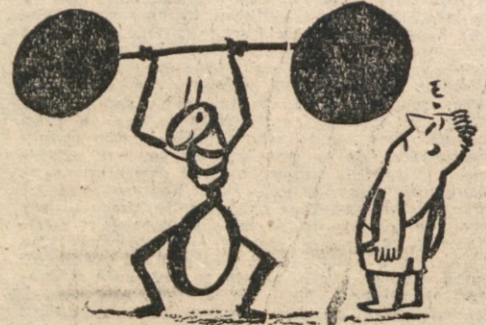
Ali imajo mravlje jeklene mišice?

Preberite si tudi članek »Zakaj imajo pajki tanke noge«, ki je bil objavljen 12. aprila t. l. na tej strani.

Najbrž je že vsakdo izmed nas brodil po plitvi vodi ob bregu morja. Mogoče je kdo med vami iskal tam školjke in jih tudi našel »pripljen« na skale v celih grozdih, ki jih je morje ob sebi razkrilo. Gotovo si, dragi bralec, že poskušali odpirati školjko z roko — in kaj tedaj? ... Ugotovili si, nemalo presenečen, kako močna je mišica, ki drži obe polovici školjke zaprti. Prav zares, ni se ti jih posrečilo odpreti vse do trenutka, ko si posikal žepni nož in z listom razklenil apnenčasti lupini. Nekateri biologi so poskušali izmeriti moč, ki je nabrana v mišici ostrige. V špranjo med lupinama so zatakali klučko in obešali na to klučko večje in večje uteži. Prišli so do rezultata, da lahko doseže utež deset kilogramov in šele tedaj bo popustila moč v mišici in se bo ostriga na široko odprla. In vendar je ta žival tako skromne teže: mogoče tehta 50 gramov. Torej je 150-krat lažja od povprečno težkega človeka. Kakšna bi bila njena moč, če bi njena teža ustrezala naši? Marsikdo bi dejal, da bi to pomenilo 1500x10 kilogramov, to je 15 ton! Za nas je seveda čisto nemogoče, da bi razvili takšno moč! In zakaj? Ali ima ostriga mišice iz posebne snovi, ki je neprimerno

močnejša od našega tkiva? Vitiš, s tem vprašanjem se bomo ukvarjali v našem sestavku.

Meso školjke predstavlja le manjši del njene celotne teže. Zato ni povsem dobro primerjati njeno mišičevje s človeškim. Braje je, če primerjamo naše telo in naše mišice z drugo živaljo — mravljo. (Pozneje se bomo vrnili k školjki.) Vsi ste že občudovali na videz neverjetne sposobnosti te drobne gozdne živalice.

Ena sama teh čudovitih žuželk zmore prenesti košček lesa, ki meri približno kubični centimeter in tehta skoraj en gram, kar je hkrati tudi največja moč, ki jo lahko razvije mravlja. Kakšna pa je teža, te žuželke? Določiti jo bomo tako, da bomo zaprli živalico v majhno skatlo, ki jo bomo položili na skodelico občutljive laboratorijske tehtnice. Zdad bomo stehali skatlo z mravljo in potem brez nje in iz razlike obeh tež našli to, kar iščemo — težo mravlje. Dobili bi rezultat okrog stotinke grama.

Po tej ugotovitvi spoznamo, da lahko mravlja nosi stokrat več kot sama tehta. Če bi hoteli mi uresničiti to isto zmogljivost, bi morali dvigniti sedem ton! Še enkrat osupnemo pred navadno mravljo. Ima mišice iz nenavadno odpornega materiala, ki je tako močan kot najboljša jekla.

Preden sprejmemo takšno razlago, si pa je pogledajmo stvari malo bližje. Vprašajmo se zdaj še, kako se spreminjata teža in moč s človeško postavo.

Da bomo dobili za to pravičen odgovor, si predstavljajmo dve osebi popolnoma enakih razmerij, toda različne višine. Prvi, pravi člo-

vek naj meri 180 cm, drugi pa samo 18 cm! Ta slednji je seveda umišljen, vendar nam bo pomagal pri razčiščenju pojmov, ker predstavljata dve osebi, ki sta v vseh razmerjih enaki. Za primerjavo mišic bo najbolje, če jih istovestimo z vrvicami. Kot vsak ve, njihova odpornost ne zavisi od dolžine, marveč le od njihovega preseka. In če združite 10 vrvic v eno samo, boste dobili vrv, ki bo stokrat bolj odprna, njen premer pa bo le desetkrat večji.

Iz tega razloga razvija mišica moč, ki je stokrat večja, če je njen premer desetkrat večji. In ker imajo človeške mišice pri 180 cm visokem telesu desetkrat večji premer kot mišice 18 cm visokega pritlikavca, so torej stokrat močnejše. Po drugi strani pa je desetkrat višji, desetkrat širši in desetkrat globlji človek stokrat težji.

Drugeče povedano, je pritlikavec stokrat lažji in stokrat manj močan. Z ozirom na lastno težo je torej desetkrat močnejši!

Količina bo moč človeka, ki bi bil visok 9 mm, to je približno toliko kot mravlja? Račun je, če upoštevamo prejšnje ugotovitve, preprosto. Človek razvija moč, ki je približno dvajsetkrat močnejša, ki bi bil relativno dvajsetkrat močnejši, bi torej mogel dvigniti dvajsetkrat večjo težo. Kar spominja se, mravlja zmora nekaj podobnega! Saj smo dejali, da dvigne en gram, čeprav tehta sama le stotinko grama.

Kakšno razliko! Pridna, mala živalica ni torej nič močnejša od nas, nasprotno, njene mišice so še slabše, ker so bolj tanke in manj

mišičaste kot udje človeka-mravilje, za katerega smo izračunali našo rešitev.

Povrnimo se zdaj k ostrigi, ki se nam je zdela tako nenavadno močna, in kaj bomo našli? Na hitro bomo analizirali.

Mišica, ki tišči skupaj obe polovici njene lupine, je preseka približno enega centimetra. Torej je desetkrat tanjša od naših najvzdržnejših mišic. Razmerje je torej isto, kot smo ga imeli z našim človekom 180 in 18 centimetrov, o katerih smo malo prej govorili. Kakor pritlikavec bi moral biti tudi ostriga stokrat močnejša z ozirom na svojo težo kot človek. Na kavelj, s katerim smo preizkušali njeno moč, bi morali tedaj obestiti kilogramski utež. Videli pa smo, da smo jih morali obestiti deset! No, razlika se kmalu razloži: pri človeku se mišice končujejo s kitami, ki so pritrjene na kost zelo blizu sklepov. Pri ostrigi pa je točka pritrjitve blizu sredini lupine, torej bolj oddaljena od vršice. Moč je potemtakem nekakrat večja...

Na koncu koncev smo torej ugotovili, da je moč ostrige in mravlje popolnoma normalna! Zdad se nam ne bo treba ukvarjati z govedino, svinjskimi mišicami, kurjimi in podobnimi... Izgubili smo upanje, da bi kjerkoli v naravi odkrili nenavadno močno mišico.

Tako nam včasih znanost pomaga razložiti splošne zmotne. Toda bodimo drzni in pomislimo, kaj bi se zgodilo, če bi bili rezultati računov drugačni. Kaj bi bilo, če bi nekatere živali imele res mišice odpornosti jekla? Najbrž bi marsikakega kirurga nosil v svojem arcu

upanje, da bo nekega dne presadili na atletsko mišico ostrige ali mravlje... Operirani bi tedaj prekašali vse svetovne rekorde, ker bi dvigali tone in skakali na stoletne metrov daleč. V 20. stoletju nam znanost ustvarja marsikdaj stvari, ki so povsem neverjetne. Toda še bolj pogosto je, da nam razlaga stvari, ki so bile včasih še neverjetne, na preprost in res razumljiv način.

De-De	TOALETNO MILO
De-De	PRIJETEN DUH
De-De	RACIONALNA PORABA
De-De	LEPO PENJENJE
De-De	DEZINFICIRA
De-De	ODSTRANJUI NEPRIJETEN VONI
De-De	IZDELEK KOZMETIKE

Marša

KAKO SMO ŽIVELI • KAKO SMO ŽIVELI • KAKO SMO ŽIVELI • KAKO SMO ŽIVELI • KAKO SMO ŽIVELI •

Italija: skrivnostni Etruščani

Pred okroglo 3000 leti je pristalo na zahodni italijanski obali tuje ljudstvo, ki je počasaj zavzele današnji provinci Toskano in Umbrijo, ustanovilo mesta, razvilo svojevrstno kulturo, zgradilo gigantске zidove, ustvarilo kipe in še danes ohranjene slike. Bila je to sploh prva visoka kultura na italijanskih tleh.

Zagonečno ljudstvo je bilo to, ljudstvo, ki je večino svojih vzemirjujočih skrivnosti odneslo s seboj v grob. Držalo se je 700 let. Nato je spet izginilo iz zgodovine. Bolj ko kopljeemo, bolj ko raziskujemo in se trudimo razumeti izzvenelo govorico Etruščanov, tem težje dojemamo njihovo bistvo. Čemu Etruščani niso narisali svoje zgodovine? Kaj jih je gnalo v Italijo? Od kod so prišli?

Okoli leta 1200 pr. n. št. se je v vzhodnih deželah Sredozemlja zgodilo nekaj, kar je pretreslo ves tedanji svet. Bila je strahotna katastrofa, ki je zrušila države, prepodila ljudi in pokopala mesta. Ljudje so bežali čez vso Grčijo, Malo Azijo, Sirijo in neštne otoke. To preseljevanje od severa proti jugu so označili za »egejsko«, ker so bila področja ob Egejskem morju najbolj prizadeta.

Ljudstva so potovala z vsem imetjem, z vozovi in na ladjah. Njihova domovina je bila bržkone Evropa in popotniki namena Indogermanci. S tem valom so prišli Dorijci v Grčijo; padla je stara mikenska kultura. Od severa so se premaknili tudi ljudje, ki so jim Grki pravili »Tyrsanoci«, in od katerih so se odcepili italijanski »Etruščani«.

Prvo in edino vest o njihovem pohodu nam posreduje grški zgodovinar Herodot, ki pra-

vi: Za vlade kralja Atysa je v deželi Lidijcev izbruhnila velika lakota. (Lidija je ležala sredi današnje turške obale ob Egejskem morju). Lakota je trajala 18 let. Da bi napravil konec gladovniški, je lidijski kralj ukazal polovici svojega ljudstva, naj zapusti deželo. Za vodjo izseljencev je določil svojega sina Tyrsana. Brezdomovinci so si v Smirni preskrbeli ladje, se vkrcali in odpluli. Jadrski so mikro mnogih ljudstev, dokler niso prišli do Umbrikov, kjer so si postavili mesta in svoje ime Lidijci spremenili v Tyrsanijci, na čast kraljevemu sinu, ki jih je popeljal na pot.

Umbriki so bili deželani današnje italijanske province Umbrije. Skoraj vsi zgodovinarji soglašajo s Herodotom in Tyrsanijci so torej ljudstvo, ki ga poznamo pod kasnejšim rimskim imenom Etruščani.

Kdo so bili Tyrsanoci, Tyrsanoci ali Tyrenoci — kakor pišejo Grki? Grki izpeljujejo ime tudi iz besede »tyrsis«, kar pomeni utrdbo. Ker pa Etruščani niso gradili utrdb, smemo ugotoviti, da so nekdo imeli staro mesto »Tyrsas«, metropolo, za katero ne vemo, kje naj bi ležala. Če se bo arheologom posrečilo najti to pravilno izginulo mesto Tyrsa, če bodo zasidili lopato na pravem prostoru, potem bo rešena uganka, od kod so prišli Etruščani in kje je koreninila njihova kultura. Nemški raziskovalec Schuchermeyr nam daje celo namig, kje bi izkopali staro »Trnjul«: ob Jamanlar daghu, v stari provinci Mysia, torej ob egejski obali današnje Turčije, nasproti otoka Lesbos.

Pa bi se to kopanje izplačalo? Morda je bilo nekoč mesto Tyrsa, morda pa so bili Etruščani od nekega v Italiji? Ven-

dar je znanost v zadnjem času že dovolj zanesljivo dokazala, da so prišli iz Male Azije in tako skoraj potrdila Herodotovo pričevanje. Kultura, umetnost, religija in miti — vse kaže na malazijski izvor. Etruščani so morali biti Orientalci ali vsaj pol Orientalci. Njihova umetnost kaže podobnost z Mezopotamijo, Sirijo, Kreto, Ciprom in Egiptom. Njihovi bogovi se zde podobni junakom in bogovom azijskih pravljič. Demoni iz etruščanskih fresk izhajajo iz kretske — mikenskega sveta, vražarstvo in razlaganje zvezd iz Babilona. Računanje časa ustreza kaldejskemu in prerokovanje je jeter poznano sicer samo še pri Babiloncih in Hebreji. Po babilonskih vzorih so bila etruščanska mesta zgrajena v terasah. Tudi mrtvece so pokopavali — pepel so shranjevali v vrčih in prtihi — po malazijskih običajih. Končno je tudi jezik soroden azijskim.

O etruščanskem jeziku in njihovi pisavi je že toliko napisanega, da bi z razpravami na polnili velikanski prostor. Poba, da so nekdo imeli staro mesto »Tyrsas«, metropolo, za katero ne vemo, kje naj bi ležala. Če se bo arheologom posrečilo najti to pravilno izginulo mesto Tyrsa, če bodo zasidili lopato na pravem prostoru, potem bo rešena uganka, od kod so prišli Etruščani in kje je koreninila njihova kultura. Nemški raziskovalec Schuchermeyr nam daje celo namig, kje bi izkopali staro »Trnjul«: ob Jamanlar daghu, v stari provinci Mysia, torej ob egejski obali današnje Turčije, nasproti otoka Lesbos.

Pa bi se to kopanje izplačalo? Morda je bilo nekoč mesto Tyrsa, morda pa so bili Etruščani od nekega v Italiji? Ven-

žen pa je bronasti odlitek jeter z imeni bogov, ki nam razkriva etruščansko razlaganje usode in bodočnosti. Ni še dolgo, ko so te znake raztolmačili.

Raziskovalci, ki so etruščino izpeljevali iz indogermanske, so se temeljito motili. Tu gre namreč za jezik, ki je silno podoben flinsko-madžarskemu. Da je etruščina pustila sledove v italijanskem jeziku, je znano. Celo ime italijanske prestolnice Rim je izpeljavka iz etruščine.

Rimski cesar Klavdij, ki je bil rojen leta 10 pr. n. št., je o Etruščanih napisal zgodovino v 20 knjigah. Škoda, da se je to delo izgubilo. Četudi pa bi se ohranilo, kdo ve, koliko bi nam lahko verjeli, zakaj zlata doba Etruščanov je cvetela 500 let pred Klavdijem. Poleg tega se Klavdij ni mogel opirati na etruščansko zapuščino, ker leti nikoli niso imeli zgodovinarjev in svoje zgodovine tudi nikoli niso zapisali.

Bili pa so prvi ustanovitelji italijanskih mest. Najprimernejši so se jim zdeli grčki, na katerih so polagali temelje svojih bivališč. Cortona, Chiusi, Cosa in Perugia so takšna mesta na pobočjih. Če so Etruščani zgradili mesto visoko nad reko, so si svojo nekropolo — pokopališče — uredili na nasprotnem obrežju reke, tako da so se živli neprestano spominjali mrtvih. Takna mesta so Vulci, Cerveteri in Tarquinia. Mesto je bilo zmeraj obdano z visokim zidom, templji pa so se dvigali kot babilonski stolpi sredi trga.

Italija je bila za časa Etruščanov še polna gozdov in skoraj vse kar so gradili, je bilo leseno: njihove hiše, templji, vrata, njihovi mostovi, sveti okrali.

Rimljani nam etruščansko moče opisujejo kot pohotnež.

Tiste mesece po končani vojni — moralo je biti v decembru 1945 — je Louis Adamić klical s svoje samotne farme v Milfordu, v državi New Jersey blizu New Yorka, tiho-morsko obalo in zahteval k telefonu ribiča Nicka Bessa. Povedal mu je, da je mednarodni položaj Jugoslavije zelo težak; ameriški poslanik v Beogradu da pošilja Državni departamentu razburljiva poročila o strahovanju pri volitvah v ustavodajno skupščino; v Beli hiši da že razmišljajo o tem, da bi iz Beograda odpoklicali svojega predstavnika.

»In kaj potem?« vprašuje glas zahodnega roba ameriške celine.

»Pokopali bomo vsako upanje, da bi Amerika priznala novo Jugoslavijo,« kriči pisatelj vznemirjen v slušalko.

»Nemudoma se odpravi v Washington, obišči predsednika Trumana, pa mu stvar pojasni: sliši milfordski farmer Bessov za-škrbljen glas iz telefona,« saj si najbolje poučen o vsem.

»Ti si njegov prijatelj,« odgovarja Adamić.

ENA IZMED ZADNJIH TRUMANOVH SLIK S POKOJNIM ROOSEVELTOM.

LOUIS ADAMIĆ neimenovani poslanik Jugoslavije

V sredo 8. t. m. so odkrili v Grosuplju spomenik Louisu Adamiću. Tega velikega rodoljuba poznamo le kot pisatelja svetovnega imena; bil pa je tudi velik politik, čigar delo bo treba šele pregledati in oceniti. Zlasti med zadnjo vojno je kot vpliven Rooseveltov prijatelj in svetovalec storil mnogo za osvobodilno stvar nove Jugoslavije, pa tudi v svetovnem merilu za napredno misel v Ameriki in svetu. Zgodbo, ki jo prinašamo, je pripovedoval avtorju Louis Adamić sam.

ribiču, »sedi brez odlašanja v letalo; v Washingtonu se dobiva, da te poučim, kako se ti je obnašati in kaj govoriti.«

Tako je večno neobriti ribič v letaku z

ričani dobili vojno. Za okus Amerika ne vpraša; in zato so rastle nove Bessove tovarne celo daleč na mrzli Aljaski in se povezovala z letalskimi potmi. Ki jih oskrbujejo Bessovi avioni. Le njihov gospodar je ostal vedno isti dalmatinski ribič, ki mu stoletja od Marulici in Gundulića niso prišla do živga.

Nicku Bessu pa je ostala tudi stara, nenapisana pravica, da je smel neobrit in v svojih hlačah iz neumilne jadrovine, vdreti mimo straž, kadar se mu je hotelo, k prijatelju Harryju Trumanu v Belo hišo.

To je Louis Adamić vedel in prav zato ga je takrat po bakreni žici klical, naj sede v letalo in odhiti v Washington.

Ribič Nick Bess se je zamen trdil, da bi prijatelju Trumanu v Beli hiši okrenil njegovo mišljenje o novi Jugoslaviji, ki se je pravkar otrsela neobogljene kralja in postala svobodna republika. Truman se je branil, češ da ne dobiva poročil o strahovanju v Jugoslaviji samo po uradni poti, ampak da mu jih pošilja tudi Fotić, stari kraljevi diplomat, ki so ga v Beli hiši takrat še močno cenili.

»Fotić je najslabši obveščevalec, ki si si ga mogel najti,« odgovori nejevoljno Bess.

»Kdo pa je pravzaprav Fotić?« se ozre Truman nenadoma radovedno v prijatelja.

»Kuzlin sin,« vzklizne ribič ogorčen v svojem vsakdanjem in za uradno diplomacijo.

grobe jadrovine, stari Nick Bess, stopil v zgodovino mednarodne diplomacije.

Nick Bess je dalmatinski izseljenec, ki je v novi domovini vrgel na kalifornijski obali svoje prve mreže in imel srečo. V skromnem hotelu si je najel dve siromašni sobi, bogatel in — ostal stari Dalmatincec, preprost in gostoljuben človek z našega skalega Jadrana.

V ribičev družbi je Louis Adamić spoznal tudi človeka malce slabega vida, malega trgovca s kravatami in drobno-robo Harryja Trumana iz Missourija. Nemirna mešanica škotske in irske krvi je branjeveve dede kakor nomade ali iskalce zlata gonila iz dežele v deželo skozi Carolino, Kentucky, Missouri, da niti dva rodova nista obsedela v istem kraju. »To je bil tih in skromen človek, ki ni vzbujal nobene pozornosti,« mi je pripovedoval Adamić, ko me je 26. februarja 1949 obiskal četrtič v Rožni dolini, da bi zopet govorila o načrtih za njegovo novo knjigo. »Navadno smo napolnili obe Bessovi sobi, Truman pa je sedel kje ob strani, navadno kar na robu postelje, in bil skop z besedami, da ga v živahni družbi človek skoraj ni opazil.«

Takrat ni seveda Louis Adamić še niti sanjal, da ga bo ta tih znanec nekoč sprejel v Beli hiši kot vladar močnih Združenih držav; pa tudi ribič Bess se ne, da mu bo ta sramežljivi prijatelj nekoč pomagal krepko na noge.

Prišla je namreč vojna in Bess si je z milijonskim posojilom, ki mu ga je oskrbel senator Truman, zgradil na Tihem oceanu plavalčoč tovarno ribjih konzerv, s katerimi je podjetni dalmatinski izseljenec preplaval zavezniška bojišča. Njegove polenovke in sardine so bile sicer prav tako brez okusa, kot je brez okusa vsa Amerika, kot so bili brez okusa celo kalifornijski kompoti in konserve hitcaške govedine, s katerimi so Ame-

KAKO SMO ZIVELI • KAKO SMO ZIVELI • KAKO SMO ZIVELI • KAKO SMO ZIVELI • KAKO SMO ZIVELI •

požeruhe in pljance. Ne smemo pa pozabiti, da so se Rimljani čistoletja borili proti Etruščanom in da svoje nadvse trdožive sovražnike niso ravno ljubili. — Veji, najznejše mesto južne Etrurije, so Rimljani oblegali dolga deset let. Šele 396 pr. n. št. je padlo v njihove roke. Tedaj se je tudi započela usoda Etruščanov. Vendar so zagrizli; boji trajali še 300 let. Osem let so se Rimljani tolkli za mesto Tarquinio, 307 Rimljan-skih vojnih ujetnikov so Etruščani nekoč darovali svojim bogovom. Rimljani so jim vrnili milo za drago in so kamenjali ali obglavili 385 ugodnih Etruščanov. Leta 89 pr. n. št. so Etruščani dobili rimljansko državljanstvo, čeprav se vsa mesta še niso predala. Res, Etruščani so se branili junško! — Takšni možje niso mogli biti razvratniki in slabiči!

Etruščanske žene so imele enake pravice kot možje, udeleževale so se slavi, iger in zborovanj. Poznamo mnogo plastike in slik, ki poveljujejo zaskonsko zvestobo še po smrti. Domnevajo celo, da je pri njih veljal matriarhat, torej da je imela mati pred vsemi drugimi privilegiran položaj. Talaquil je bila etruščanska kraljica v Rimu in ena pomembnih žena v antiki. Imela naj bi dar jasnovidnosti, očarala pa je predvsem zaradi svoje izredne lepote. Še danes, pravijo, je maršalka Italijanka podobna tej lepi Etruščanki.

Vse življenje Etruščanov je bilo usmerjeno v onostranstvo. Zmeraj so imeli pred očmi smrt. Mogočnega duhovniška kasta je vodila ljudstvo kakor v Babilonu in v Egiptu. Česte, templji in trgi so bili posvečeni najvažnejšim bogovom: Tina, Uni in Minerva. Pri pogrebi se je slavilo, teknovalo, plesalo in igralo.

Na pokopališčih so izgrebli dragocene predmete, vaze, zlat nakit, velikanse slike, ki so krasili mesta mrtvecev. In medtem ko so Rimljani poko-

pavali svoje sužnje v masovna grobišča, so našli ostanke etruščanskih sužnjev pogosto v žarah, razvratnih okoli gospodarskega sarkofaga.

Kar je prišlo modrosti in kulture z Orienta v Rim, se ima Italija zahvaliti največ Etruščanom. Rimljani so se od njih naučili, kako se gradijo mesta. Prevzeli so realizem etruščanskih skulptur, prevzeli so modo in nošo, muziko in teater, pa tudi vražjevo, astrologijo in naravne vede. Etruščanski vpliv je trajal še zelo dolgo, tudi potem, ko so Rimljani njihova mesta že zdavnaj zravnali z zemljo. Dante, čigar poteze v obrazu so podobne etruščanskemu tipu, je za svoje vizije pekla uporabljal slike iz etruščanskih grobnic.

Samo 700 let so Etruščani gospodarili v Italiji. Toda njihova kultura še vedno živi. Odpirajo se zmeraj novi grobovi in inteligentni obrabi njihovih plastik, se zdi, bodo vso večnost modrovali: »Tudi vi ste samo enodnevci.«

xxx

Zgodovina Rima, zgodovina svetovnega imperija, se začneja — z mostom.

Ob kolenu Tibere, ki ji Italijani pravijo Tevere, so že od nekdaj prebivali ljudje. Ravno sredi kolena je bil otok in tu je bilo Tiberio najlaže prekopati. Ta most je bil prastar, bil je starejši od bronaste dobe, ki se je končala blizu leta 1000 pr. n. št. in prepustila mesto železni. V les ni bil zabiti niti en žebelj, zanj niso porabili ničesar razen lesa, kakaj les je imel še svetost; predzgodovinskih verovanj. Imel je še čarobno moč svetih dreves, ki so jih beli ljudje Praevrope častili in molili.

Ob levem bregu tega mostu je nastalo večno mesto Rim, v srcu rodovitne latijske ravnice. Vsako pomlad so se tu zbrali rimljanski »skakači«. Skakali so v divjem bojnem plesu. Njihova onozlja so grozila, lesen most je škripal — toda vdal se ni.

Duhovni so bdeli nad svetostjo in kultom mostu.

Ce bi danes z modernih cest nenadoma pogledali na stari Forum Romanum, na rotornico ruševin, marmornih stebrov, obokov in kamenja, bi se skoraj ustrašili večnosti starega Rima. Pred 2000 ali 3000 leti so mimo tega kamenja že hodili ljudje — s skrbmi, z veseljem, z dobrimi in slabimi mislimi, kot hodimo dandanašnji mi. — Kako majhen je bil pravzaprav Rim, navzlic veličastnosti svojih zgradb!

Eden sedmih rimskih gričev — danes so večinoma zravnani — je bil »Palatin«, drugi »Kapitol«. Med njima je ležala dolina in v njej se je parilo močvirje s tremi ribniki. Severovzhodno od Kapitola se je dvigal Quirinal. Na njem se je udomačilo plemo z imeni Sabinci, na Palatinu pa so živeli Latinci. Ti ljudje še niso bili meščani in Rim še dolgo ni bilo mesto. Prebivali so v kočah s strminami slamatimi strehami. Dim z ognjišča je uhajal skozi vrata. Bivališča so obdajali hlevi in po cestah je promenjala živina. Tršati kmetje še niso slutili, da bodo njihovi pozni potomci nekoč osvajači sveta...

V dolini pa, pod Palatinom, kjer je danes Forum, so kmetje pokopavali svoje mrtvice. Rimljani Cicerovega časa so se vedeli, da je pod Forumom nekropola, ki so ji pravili »Dolina«. Tu niso smeli glasno govoriti niti pljuvati: globoko spodaj so počivali skrivnostne črepinje iz predzgodovinske dobe, žare praprebivalcev večnega Rima.

Latinci na Palatinu in Sabinci na Quirinalu se ravno ni so imeli radi — pobijali so s hriba na hrib, kakor so se pozneje mesta z mesti, še kasneje kneževine s kneževinami, nato dežele z deželami in kakor se bodo gotovo še kontinenti s kontinenti, ali planeti s planeti...

Toda nekoč so se sporazumeli za mir. In ko se še umirili, so izsušili močvirje med hriboma. Vasi so se raztegnile in v sredino nekdanjega močvirja so postavili skupni trg — Forum. Svojevrsne bogove so imeli ti najzgodnejši prebivalci Rima: varuha živine Paleša, boginja metle Devero; Janus z dvema obrazoma je ščitil hišna vrata in sama vrata so bila sveta. — Gozdni bog je bil Faunus. Pri Faunovih glavah so skakali nagi »volkodlaki« okrog Palatina in bical žene, da bi jih spodbudili k porodu.

»Volkodlaki...« to je poglavlje zase. Italija je bila tedaj še dežela nepreglednih gozdov. — Volkovi so neredko zašli v naselja, grozljivo tulili po po-bočjih sedmih hribov in ukradli sem in tja kakšnega otroka. Dvojčka Romul in Rem, ki sta po legendi ustanovila Rim v letu 753 pr. n. št., sta bila dvojčka volkulje. V volčje kožuhe so se divji Rimljani oblačili vse do stika z Etruščani.

Poznali so Latince že oltarje in kapelice, gradili pa niso še templjev, niti ustvarjali božanskih podob. Govedo — »pecus« — je posodilo svoje ime »pecunia«, denarju. V dobi, ko je grška kultura že cvetela, so kovali primitivno bronasto orožje, žrtvovali bika na Albi in znali pripravljati sir. Plemo, ki je govorilo latinski jezik, je bilo gotovo spretnješe od sosednih plemen. Tudi ta plemena so govorila sorodne dialekte, ki so se kasneje zliili v italijansko.

Italiki so bili predvsem živinorejci in tako je dežela po starem izročilu dobila svoje ime: »italos« se pravi grško »stele« — »Italos« torej stelača dežela.

Se v sedmem stoletju pr. n. št. Rimljani niso znali pisati. Tudi te umetnosti so se naučili od Etruščanov, vendar so začeli najprej na levi strani. Ta pisava — ki izhaja iz Grčije — je po Rimljanih prišla tudi k nam.

KONEC

manj primernem jeziku. Nato predsedniku države se počuga:

»Preden bosta ti ali tvoj minister Byrnes kaj ukrenila glede Jugoslavije, moraš prej vprašati Louisa Adamića.«

»Adamić? Kje pa je ta človek?« vpraša državni poglavar, ki je postajal radoveden.

»Tu blizu v hotelu bere knjige in čaka na moj povratek,« reče ribič Trumanu.

Uro pozneje je v hotelu pozvonil telefon; iz Bele hiše so klicali Louisa Adamića.

Predsednik Združenih držav je pisatelja, ki ga je takrat svet že dobro poznal, sprejel prijazno in mu takoj dejal, da se poznata že iz Bessove družbe. Glede Jugoslavije pa mu ni prikrival svoje nejevolje, da ne spoštuje politične svobode, da preganja in zapira državljane, ki niso za novo, partizansko vladno.

Zaman se je Adamić trudil, da bi Trumanu prepričal, da preganjanje v Jugoslaviji — nekaj izdajalcev, kvasilgov in zločincev — vedno so jih itak amnestirali — in ne politike. Z vso svojo spretno pisateljsko zgovornostjo mu je slikal grozote vojne v Jugoslaviji, kako so štirile leta plenili, rušili, požigali in ubijali po njenih krajih Nemci, Italijani, Bolgari, Madžari, četniki, nedelčevci, legisti in domobranci. Če bi imele Združene države tako dolgo in toliko sovražnikov v deželi, bi se prav tako branile, če bi hotele izpričati svojo voljo do življenja in svobode.

Vse zaman, kot slepu besede o lepoti mavrice. Truman ni in ni mogel videti razlike med vojno politiko in vojnimi zločinci. In Harry Truman je bil baže velik pravnik, potem ko je nehal prodajati kravate in je sletel tudi častniško uniformo.

Amerika razume vojne čisto drugače, samo gospodarsko in politično, ker ni nikoli videla sovražnika drugje, kot na tujih tleh.

Minija je ura in dve in Adamić je zdvajal. Morda pa ga s predsednikom Združenih držav preveč razdvaja politična pregraja; okoliščina namreč, da je Adamić ostal stari rooseveltovec in se preveč očitno zavzemal za zblizanje z Rusi, da ga je zvezna policija že kar sumljivo po strani gledala.

Pa se spomni Adamić zadnjih poročil iz Jugoslavije: tam kopljejo navkušeni rudarji v opustošenih deželah premog bosi in lačni in tudi z golimi rokami lomijo dragoceno rudo, če ni še krampon.

Harry Truman presenečen dvigne glavo, kot upokojen častnik ob zvoku vojaške trombe, poslušas ves začuden, udari s pestjo po mizi in vzklizne ves zavzet:

»Da, Jugoslavlani so bili vedno velik narod!«

Štiri dni pozneje, 22. decembra 1945, je Trumanova Amerika priznala novo, republikansko Jugoslavijo.

IVO PIRKOVIČ

Čo se pripeti samo...

... pri Freiburgu v Nemčiji: V okoliški občini bi morali izvoliti novega župana. Ko so na dan volitev prišli volivci na volišče, so se občinski možje spomnili, da še niso določili kandidatov za župana.

... v Arabiji: Neki premožen šejk je naročil v Angliji 6 »Plastic« ženskih kopalnih kostumov, ki imajo to dobro lastnost, da se ženske v njih strahovito prepotijo in shušajo. To naročilo naj bi bilo le poskusni vzorec, ker bi nesrečni šejk potreboval za svoj harem kar 50 takšnih oblek.

... v Devonu v Angliji: 13-letni pastirček je vrgel v rečico Taw kos lesa, da bi mu ga njegovo zvesti pas spremljevalec prinesel nazaj. Ves pomen pa je pes prisopihal na breg s kilogramsko postrojitvijo v gobcu, pred očmi 12 nevoščljivih ribičev, ki so že ves dan lovili pa ničesar ulovili.

Nevaren je črni kaferski bivol

Louska zgodba iz Kenije

Kakih 70 km pod ozkim pasom plantaž v vzhodni planine Meru v Keniji leži sredi nepregledne rumene stepe prostrano močvirje, naravnost idealno skrivališče za bivoje. Tja smo se namenili, poročila afriški lovec Seymour, toda več kot 20 km smo morali prehoditi skozi ravnino, pokrito z ožgano kratko travo, brez drevja in grmičevja. Zgodaj, že v mraku smo šli na pot, vročina pa je od vzhoda sonca blazno naraščala. Lastne sence nismo videli, z razpokanimi ustnicami smo hilpali in niti po-zrejek hladne vode nas ni okrepil. Naši črni so vedeli, da bodo imeli trebuhe nabite z

mesom, ko dosežemo cilj, in samo to jim je vihalo pogum.

Pozno zvečer smo se ustavili. Mule so vohale močvirja in veselo rezgetale. Hitro smo zakurili ogenj, da bi vsaj za nekaj časa pregnali nadležne moskito. Bila je krasna noč, polna luna, tišina pa skoraj grozljiva. Hladno je bilo in vse mokro od rose, ko sem se s polovico ljudi rano jutraj odpravil na lov. Ze po nekaj korakih sem bil do pasu moker. Blizu taborišča smo našli na stari sledove, ki jih je bilo vedno več. Previdno stopajoč po prehojenih bivoljih stezi smo nenadno stali pred svezim kravkom. Moji puškaša ga je preiskal s palcem noge in strokovnjaško ugotovili: »Čisto sveže!«

Opazno kakor Indijanci na bojnem pohodu se plazimo dalje skozi grajoče blato. Neprizakovanost stojimo pred čredo kakih 30 bivojev. Malo ob strani straži star kapitalen bik, Veter je ugoden. Z roko dajem svojim spremljevalcem znak, naj ostanejo na mestu. Moje razburjenje je razumljivo. Tukej pogleda se nisem tako hitro nadejal. Toda za razglabljanje ni časa. Divja goveda postajajo iz neznanh razlogov nemirna in stopajo dalje. Če nočem zamuditi dragocenih sekund, moram nekaj storiti. Za smojlma bikom se razteza gosti trstje, kot grom pretrga strel iz težke puške tišina. Takrat pa odzivi vse okrog, ko da se je

in tekali žez suho stepe. In vsakokrat se je sled končala v neprodinem trnju.

Bil sem z močmi pri kraju in tudi volja je že pešala. Moji spremljevalci so bili izmučeni. Ze več dni nismo okusili mesa, ker nismo hoteli streljati druge divjadi, da bi ne preplakali samotarja. Odradi sem kratak odmor, preden se vrnem v taborišče. Povrh sem tužil, da se me loteva mrzlca. Pravkar sem nastavlil steklenico na izsušene ustnice, ko se je moj puškaša naglo obrnil in dejal: »Mogo — kule!« Tamle — bivoli! Dolgo zasledovani je stal sto pedeset korakov pred nami, pod akacij, kakor vili iz bronu. Odtoč nitem smel vsega strela, ker je znak v opoldanski vročini migotal. Mignil sem črnec in se po trebuhu plazil blizu bivolu. Moji hrabri spremljevalci so kakor na ukaz splezali na najbližja drevesa. Poznali so manire bivola samotarja, ki sovražni kot sebe kakor ves svet. Z lahko roko pripilji na sedemdeset korakov. Zaradi visoke trave sem moral meriti stoje. Prav takrat je stari obrnil glavo proti meni. Nikoli ne bom pozabil sovražnega pogleda krvavo podplutih oči. Stresel se je, ne vem ali iz togotne kail, moraj sem hitel.

Streljam, zadetek je previsk. Bivol se bliskovito pozone v stran, po kraj skokih pa se ustavi in me motri. Še dvakrat streljam. Ko-

AFRIŠKI LOVCI MENIJO, DA JE BIVOL NAJNEVARNIŠA ŽIVAL ČRNEGA KONTINENTA. ZATO JE NJEGOVO ROGOVJE SE POSEBNO CILSANA TROFEJA.

odprl pekel. Levo in desno, komaj nekaj korakov od mene, divljajo bivoli mimo, voda brizga in trstje polja. Moj bik je z ostalimi bivoli zginal. Vse bolj se oddaljuje trst bežeče črede.

Gotovo sem v poljuvalnem razburjenju — mmo zadel, tako sodim. Tedaj ujame moje uho čudno grozljivo rjovenje. Vreščanje pičev se je medtem poleglo in rjovenje umolknilo. Čas bo, da pogledam po sledi. Ko sem preko razli čisto, našel na gosti prepleteno trstje, skozi katerega se komaj prerinem. Toda le nekaj metrov daleč leži bik. Težka kroga ga je zadel v pleče, prebila arce.

Moje radosti ni mogoče opisati. Tudi črni niso skrivali svojih občutkov sprito, tolikoga mesa. Nikoli več nisem v taki blizini taborišča imel podobnega uspeha. Navadno se odpravljamo z doma lova na bivoje več ur daleč v oddaljeni stepi ali močvirju. Evo naslednj primer:

Taboriš smo pod hribovom Ufume. Štiri dni sem zasledoval kapitalnega bivola samotarja. Morali je biti prastar. Hoditi smo na njegovo dobro izraženo sledi skozi močvirja, prečkali izsušene hodurčke, skakali čez grape

maj utegnem repetirati že prvi ogromna gmo-ta proti meni. Veliko hitreje kot se to bese, se je odigralo. V naglem diru z glavo pri tleh in rogovih, nagnjenimi za napad, prvi z mišičnega vratu krvavi. Na dvajset korakov ga pustim, da bi imela kroga boljše učinke. Na sredo čela merim in skrivim prst. Toda v tem hipu je bik obrnil glavo in težka kroga zadene levo koleno ter ga zadrži. Klub strahom razdelanju pridra do mene. Morda me je zgrabil strel reši, ker bi me brezumna vter, tudi s krogi v glavi, ujela in pomandrala. Z dvema strel izza ušesa sem jo rešil trpljenja in jo poslal v večna lovišča. Njegovega samotarjenja je bilo konec.

Pozabljeni so bili napori zadnjih dni. Zopet je bilo mesa dovolj za takojšnjo porabo in za užutenje na soncu. Mogočni rogovi danes kraste teno muzeja in vsak si jih rad ogleda. Nihče na ne stiti, s kakšnimi napori so bili zaslu-veni.

A. S. P.

»Jaz, sultan Selim III., napovedujem vojno srbski raji in imenujem za glavnega poveljnika svoje zmagovalne vojske Ibrahim pašo, katere-mu sem izročil neomejeno pravico, da zadrži upor, pobije upornike in pomiri uporno deželo.«

Tako je objavil sultan v svojem fermanu. Jeseni in pozimi leta 1805 so po balkanskih deželah dirjali tatarski sili in nosili turškim upravnikom tajni ukaz. V njem je pisalo: »Sul-tanova vlada se je odločila, da bo ravnala z uporno srbsko rajo strogo in brez usmiljenja. Zato zapoveduje, da je treba ubiti, uničiti ali ustreliti vsakega upornika, kjerkoli se zaloti.«

To je bil uvod v veliki vojni pohod turških vojsk, s katerim je hotela carigradska vlada pred 150 leti zaleteti mlado osvobodilno gibanje Srbov. Februarja 1806 je vidinski paša Pasvan Oglu vdrl v Srbijo z vzhoda. Srbi so ga po-tolčki pri Soko Banji in pogladi nazaj. Že od zgodnje pomladi in tja v poletje so turške čete neprestano napadale Srbe v sabački in valjev-ski nahiji. Vsaj napadi pa so bili odbiti. V poletju pa je zbral Ibrahim paša v Nišu kakih 50.000 vojakov. Prav toliko jih je imel tudi bosanski vezir Bećević paša. Obe vojski naj bi kot kraske velikih klešč od juga in zahoda stisnili uporne Srbe.

Vpadno cesto z juga je zapirala močna utrdba Deligrad (mesto junakov) v moravski dolini. Huda nevarnost pa je grozila z zahoda, iz Bozne, od koder so Turki skušali prodreti vzdolž Save skozi Sabac do Beograda, ki so ga Srbi prav tedaj oblegali. Da bi zapirali tudi to cesto, so Srbi zgradili utrdbo na Mišarskem polju, uro hoda od Sabca, ki je bil tedaj poleg Beograda edina turška postojanka v Srbiji.

Bilo je devetega avgusta 1806. Mišarsko polje, ki je rahlo dvignjeno nad rečico Du-mačo, je bilo v sončni pripeki kakor ožgano, da so se dvigali rjavi oblaki prahu izpod kopit srbske konjenice, ki se je spopadla s turškimi izvidniki.

Ob Beljina sem so se pojavile goste trum-e — srbska vojska. Na čelu je stopal Jurij Petrović-Karadjordje. Ob levem boku mu je visela dolga sablja, za pasom sta mu tičali dve pištoli. Tik za njim je stopal spremije-valet in nosil njegovo dolgo puško, zname-nito »Kindžalijev«.

Sredi Mišarskega polja je Karadjordje z dvignjeno roko zaustavil čelo kolone. Ostali oddelki so ga polagoma obkrožili. Zadaž so škripale volovske vpregre, ki so vozile štiri topove, strelivo, hrano in vodo ter orodje.

Pred kratkim je prispelo zaupno obvesti-lo, da so Turki dokončali priprave in da bodo napadli 13. avgusta. Srbi so imeli časa pičle štiri dni. Zato so takoj začeli graditi močno utrdbo, kajti na prostem niso mogli upati na uspeh proti sedemkrat številnejši turški vojski. Vsa izmed borcev je nosil poleg orožja še debel kol. Spotoma so jih izpušili iz plotov ali pa so jih mimogrede odsekali. Karadjordje je odredil prostor za utrdbo, dovolj veliko za njegovih sedem tisoč pešcev. Bila je pomaknjena nekoliko v no-tranost vzvišenega Mišarskega polja, tako da bi imeli branilci Turke v celoti pred puškami in topovi. V obliki velikega štiri-kota so zabili kole in jih prepleli s šibjem. Iz prsti so nasuli visok prsobran, pred njim pa izkopali globoke volčje jame in jih po-krili s projem, prstjo in suho travo. Sonce je zahajalo za bosanskimi hribi, ki je bila utrdba gotova.

Enajstega avgusta, večer pred turškim napadom, je Miloš Obrenović pripeljal v utrdbo še kakih dva tisoč izurjenih konje-nikov. Ko se je zvrstilo, je sklical Karad-jordje posvet vseh starešin. Sklenjeno je bilo, da pešci ostanejo v utrdbi, konjeniki pod vodstvom popa Luke Lazarevića pa naj se skrijejo v gozdu pri vaseh Zabar in Je-lenče. Na dogovorjeni znak naj pop Luka udari turški vojski v hrbet.

BOJ na Mišaru

Spomin na prvi srbski upor

V daljavi, v smeri proti Sabcu, je žarel rdeč svet nešteti ognjev. Od časa do časa je veter prinašal zamolkle glasove bobnov in piščali. V turškem taborišču so se zaba-vali. Veselili so se, da bodo prihodnji dan zajeli toliko sužnje, kot jih Bosna še ni videla.

Okoli sedme ure zjutraj je v utrdbo vse utihnilo. Vse oči so se strnile v en sam po-gled, oster in pozoren. Tam od Sabca, čez vse mišarsko polje, se je pojavila dolga črna črta in se širila kakor hudourni oblak, ki nosi točo. Velika vojska bosanskega vezirja je šla v napad na Srbe.

znake turškim topničarjem. Karadjordje re-če borcu: »Sreča tvoja, da si ga tako za-nesljivo odpravil!«

Turški topovi so grmeli vedno huje. Nj-hove kroglice so že dosegale srbsko utrdbo. Toda iz nje še ni bilo odgovora. Turške trume so se ji približevale še vedno v istem redu. Utrdbo je ločil od njih le še streljaj ...

BEOGRAJSKI PASALUK V ČASU PRVEGA SRBSKEGA UPORA

Na drugi strani Save, v Sremu, so se že ponoči začele zbirati množice, da bi opazo-vale bližnji spopad. Srca so trepetala v želji, da bi zmagali »naši hrabri Serbijanci«.

Ob sončnem vzhodu je gozd oživel. Zahr-zali so konji, zažvenketale sablje. Napočil je odločilni dan. V mišarski utrdbi pa je bilo vse tiho, kot izumrlo. Na visokem na-sipu ni bilo videti žive duše. Tudi dim ju-tranjih ognjev se ni sukjal proti snegu. Re-kli bi, da so Srbi ponoči zapustili utrdbo in skrivaj nekam odšli. Toda bili so že vsi pripravljeni na boj. Strelci v prvi bojni vrsti so stali nepremično, naslonjeni s pu-ško ob prsobran. Pogledi so bili uprti na Mišarsko polje, proti Sabcu, od koder so pričakovali sovražnika. Poleg topov, ki so bili postavljeni na vsakem oglu trdnjave, so stali topničarji z gorečimi baklami. Zasta-vomoše so zvijali zastave iz bele in modre svile z izvezeno merjaščevo glavo, preluk-njane v mnogih bojih.

Turška vojska se je pomikala v običaj-nem redu. Pred njo so jahali najznamenitej-ši bosanski begi z zastavami v rokah. Sle-dili so paše s spremstvom, za njimi so vrvele goste vrste konjenikov. Iz izsušene zemlje se je dvigal gost oblak prahu, ki so ga prebliskavali strel iz turških topov. Toda kroglice niso dosegale srbske utrdbe. Treba se je bilo približati. Že je turška vojska prihajala na desni breg Dumače.

Utrdoba pa je molčala. Po vrstah turške vojske je šel glas, da so se Srbi prestrašili in pobegnili. Bobni so še živahneje zarop-tali, piščali še bolj veselo zapiskale.

Turki še niso bili v dosegu srbskih pušk, ko je v utrdbi odjeknil strel. »Kdo je to?« krikne Karadjordje, ki je bil strogo prepo-vedal streljati, dokler sam ne da znaka. Izdere pištolo, da bi kaznoval neposlusneža. »Ne, gospodar, nikar!« planejo k njemu starešine in kažejo na brest, ki je stal ne-daleč od utrdbe. Z drevesa je padal ubit Turek kakor zverica z veje na vejo. Skrit v gosti krošnji je z belim robcem dajal

KARADJORDJE

huje. Odprla so se trdnjavska vrata. Nekaj tisoč srbskih pešcev se je zagnalo na Turke. Začelo se je ubijanje, ki je trajalo do mraka.

Sonce je že zašlo, Srbi pa so še vedno preganjali Turke po mišarskem polju. Tista ponosna, velika vojska, ki je zjutraj z bobni, piščalkami in razvitimi zastavami korakala, da bi uklonila uporne Srbe, je bila le še ogromna čreda prestrašenih in bežečih ljudi, ki so hoteli samo odnesti zdravo kožo za varno obzidje utrjenega Sabca.

Boj je trajal od osmih zjutraj do noči. Od topovskih krogel in konjskih kopit raz-rito Mišarsko polje je bilo vse črno turških trupel. Po polju so blodili konji brez gospo-daria. Polomljena kopja, sablje, odvržene puške, sijajna oprema, vozovi s strelivom — vse je ležalo razmetano po bojišču.

Ze prihodnji dan so hitri sli na konjih oznanjali mišarsko zmago po vsej Srbiji.

Preganjanje Turkov tudi po tej krvavi noči še ni prenehalo. Po vsej Macvi, po vseh poljih, ki so vodile iz Sabca v Bosno, so srbski oddelki prežali na Turke in jih pobijali. V naslednjih desetih dneh je spet padel velik vojni plen v srbske roke. Mnogi Turki so poskušali pobegniti v Bosno po ovinku čez Savo in skozi Srem. A Srbi so jim sledili tudi semkaj in jih mnogo pobili, zlasti ob Bosutu. Sava je nosila in na-plavljala turška trupla, konje in vozove.

Deseti dan po mišarski zmagi so poveljci Srbi pri Deligradu tudi drugo turško vojsko, ki je pod vodstvom vrhovnega poveljnika Ibra-him paše prodrla iz Niša. Tako sta bili prema-gani obe turški vojski, ki sta se zbirali in pripravljali pol leta.

Obe zmagi sta imeli močan odmev tudi v svetu. Ze med mišarsko bitko je bilo na sre-m-ski strani več avstrijskih generalov, ki so spreti poročali vladi na Dunaju. Ves avgust so avstrijski območni oficirji v svojih zaupnih poročilih obveščali Dunaj o »strašnem in po-polnem porazu, ki so ga Turki doživeli v Srbiji. Po avstrijskih poročilih je pri Mišaru padlo okrog 6.000 Turkov, prav toliko pa jih je izgubilo življenje na begu v Bosno. General Wänzel je pisal Vojnemu svetu na Dunaju, da je padl večina turške vojske in da je tudi Sabac zelo trpel zaradi srbskih napadov. O srbskih zmagah so pisali dunajski, pa tudi francoski listi.

PO V. KUPREŠANINU
ALBIN ZAVRIL

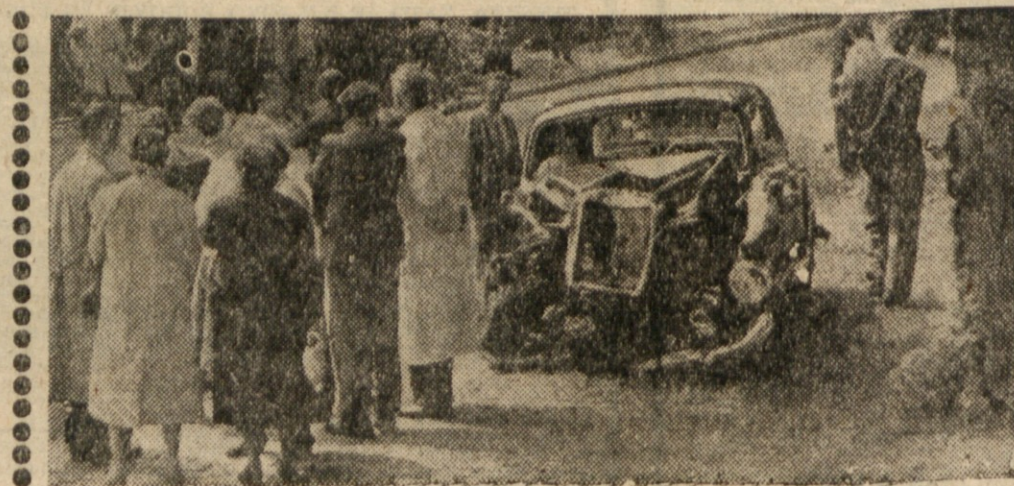

1.450.000 žrtev prometnih nesreč

Zahodnonemški Bundestag je te dni razpravljal o ukrepih za večjo varnost prometa in že prvi govornik med dolgo debato je s statističnimi podatki dokazal, da so taki ukrepi nujno potrebni. Poudarjal je, da je bilo v zad-njih petih letih pri prometnih nesrečah v Zahodni Nemčiji 50 tisoč smrtnih žrtev, ranjenih pa je bilo okoli 1.400.000 ljudi. Pro-metne nesreče v Zahodni Nemčiji še nikdar niso zahtevale to-liko žrtev, gotovo pa je, da jih bodo zahtevale vsako leto več, kajti v Zahodni Nemčiji pride vsako leto v promet okoli 500.000 novih motornih vozil. Samo lani je bilo v Zahodni Nemčiji 12.000 smrtnih žrtev in 350.000 ranjen-cev prometnih nesreč.

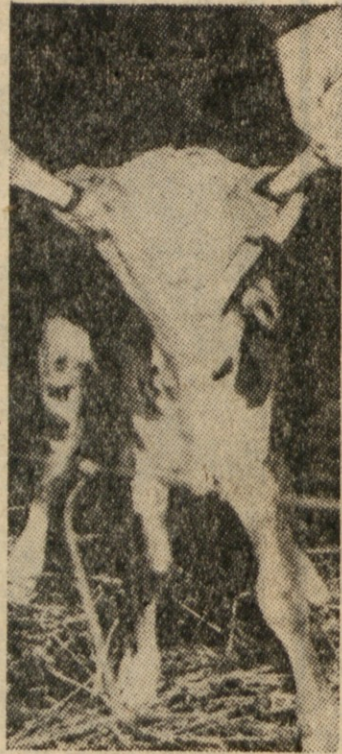
Statistika navaja tudi vzroke prometnih nesreč. Ugotovljeno je, da je skoraj 90 odstotkov pro-metnih nesreč posledica nepre-vidnosti voznikov in pešcev. Značilno je tudi to, da se je zgo-dilo 85 odstotkov vseh prometnih

nesreč v mestih in drugih večjih krajih in da je bilo tako samo 15 odstotkov vseh prometnih nesreč na odprtih cestah. Največ žrtev prometnih nesreč je bilo med motociklisti in kolesarji. Statistika pravi, da pride na mo-tocikliste in kolesarje 55 odstot-kov vseh smrtnih nesreč in 87 odstotkov tistih nesreč, ki so imele za posledico razne poškod-be.

DVE NEVSAKDANJI IZ ŽIVALSKEGA SVETA

V HANNOVRU V NEMCIJI JE OBLAST PRED NEKAJ ME-SECI NASTAVILA MALCE ČUDNEGA USLUŽBENCA. NA NASI SLIKI GA LAHKO VIDITE — ALI NI PRISRCEN DOL-GOUHI SIVECI NA HRBTU IMA NAJMANJSO POŠTO NA SVETU. NALOŽILI SO MU NAMREČ NALOGO, DA SE SPRE-HAJA PO MESTNIH ULICAH S POŠTNIM NABIRALNIKOM, PREDALOM ZA ZNAMKE IN Z MOŠNOJO ZA DENAR. VSAKO URO IZPRAZNIJO TA POTUJOČI NABIRALNIK, KI SE NI-KOLI NE ODDALJI PREDALEC IZ SVOJEGA DELOVNEGA PODROČJA. BAJE JE IZREDNO VESTEN IN NIMA V SVOJI BLAGAJNI NIKOLI PRIMANKLJAJA. — NASPROTNO! PRESENEČENI POŠTNI USLUŽBENCI UGOTOVIJO VSELEJ VIŠEK. MORAS PAČ POZNATI PSIHOLGIJO KUPCA. SPODNJA SLIKA NI TAKO PRIJETNA, ČEPRAV JE MNOGO BOLJ NENAČADNA. KAJ PREDSTAVLJA JE TEŽKO UGA-NITI IN VAM BOMO ZATO POVEDALI NA KRATKO KAR CELO ZGODBO. NEKEMU AMERIŠKEMU FARMARJU JE KRAVA PODARILA TO ČUDNO IGRO NARAVE, NAMREČ TELE Z DVEMA GLAVAMA. ZA RAZLIKO OD PODOBNIH SPAČKOV, KI NAVADNO HITRO POGINEJO, KAZE TA VSE VEČJE VESELEJE DO ŽIVLJENJA IN SE VEČ — NE BI BILO V AMERIKI, ČE NE BI POVEDALI ŠE TO, DA JE SREČNI LASTNIK NAPRAVIL SILNO REKLAMO ZA POPAČENO ŽI-VALCO IN POBRAL OD RADOVEDNIH TURISTOV ZE KUPE DOLARJEV ZA VSTOPNINO.

Ljudje so živeli povprečno

pred 15.000 leti do 18 let
pred 2.000 leti do 22 let
pred 1.000 leti do 33 let
pred 500 leti do 33,5 let
pred 160 leti do 35,5 let
pred 100 leti do 40,9 let
pred 50 leti do 49,2 let
danes 66,8 let

Zvonec pas

V Houstonu v Teksasu je neki telovadni učitelj izdelal »zvonec pas« za ljudi, ki hočejo za vsako ceno oslati vitki. Brž ko tak člo-vek, ki nosi ta pas, prevrača poje, mu prodorno zvenenje ustavi še tako dober tek. Že po prvem te-dnu, ko so dali te pasove v prodajo, so presenečeni ugotovili, da so bili njegovi odjemalci po večini moški.

PRAVI MOŽ NA PRAVEM POLOŽAJU

V Berlinu se je zaletel Mer-cedes v avtobus — 11 ra-njenih! Povsem vsakdanja zadeva za tamkajšnji pro-met, če ne bi sedel za vola-nom Mercedes, ki ni ho-tel upoštevati prednosti pri vožnji, 72-letni okrožni žu-pan Benecke, ki so ga ne-koč že obsodili na dvajset dni zapora zaradi podobne-ga prekrška. Tudi to prav-zaprav še ne bi bilo nič ne-navadnega, če ne bi bil pod-jetni župan tudi predsednik Odbora za promet v parla-mentu ...

Zapleten vozni red

Nekemu inozemskemu turistu v Koloniji spovednik ni dovolil vstopiti v vlak, čeprav se je le-ta izkazal s praviim voznim list-om. Seveda sta se hudo pre-re-kala, čeprav se sploh nista razu-mela. Končno je priskočil ogorče-nemu turistu na pomoč domačin, ki mu je razložil položaj: »Spovednik ima prav. To je včerajšnji vlak, vaša karta pa velja za današnjega, ki bo šele jutri odpeljal.«

21 LET

Imeti 21 let! Ali je kaj lep-šega? Toda lepi Stephanie Griffin je postala teh 21 let breme, ker je igrala in ji nikakor ne uspe igrati vlo-go 21-letnice. Ta današnja mladina! Ni šlo in ni šlo ... Tedaj pa jo je vzela v roke 80-letna profesorica Stod-dardova, ki je bila nekoč priznana igralka, in brž po-učila nadobudno, kako je, če je človek star 21 pomla-di. Zdaj je vse v najlepšem redu: Stephanie točno ve, kako mora pogledati dekle njenih let, kako govoriti, kako se obnašati ... Naša slika ta napredek nazorno kaže.

Diagnoza z glasbo

Najnenavadnejša gramofonska plošča, kar so jih doslej napra-vili, je prav gotovo »glasbeni test«. Kupujejo jo bolnišnice in psihiatri vsega sveta. Iznajditelj te plošče je dr. Raymond Cattell z ameriške univerze Illinois. Plo-šča vsebuje le kratke odlomke jazz, klasične glasbe, orientalske glasbe, bluesa, be-bop-a itd. Po reakciji bolnika na to glasbo je mogoče ugotoviti, ali je bolnik alkoholik, shizofrenik ali drugače živčno bolan. Dr. Cattell je mo-dro zamislil analize glasbenih del, ki jih je uporabil za ta test.

OD STARIH VIKINGOV DALJE

Pogled na staro kulturo na Faroerskih otokih

Malokdo med vami bi se mogel takoj spomniti, kje so Faroerski otoki in da se izrazim na »kolonialno-lastniški« način, čigavi so. Ti vrhovi davno potopljenega vulkanskega pogorja štrle iz Severnega morja daleč severno od Skotske, nekje na pol poti med Islandom in Norveško. Dvaindvajset otokov je tam in od teh je le 17 naseljenih. Celotna površina vseh je 1.400 km² in leta 1945 je na njih prebivalo 30.000 ljudi. Glavno mesto je Thorshaven, kjer je 3.600 prebivalcev in kjer se ustavljajo danske in norveške ladje na

je tako lepa, da je mislila, da lahko živi drugače kot njene sovrstnice. Pregršila se je proti strogim moralnim pravilom, ki vladajo na otoku, in za kazen so jo — mlado in črno — pred zbranimi otočani, utopili v zalivu pred Thorshavnom...

Ste že kdaj čuli za slavno faroersko kolo? Za ples, ki je bil nekdaj razširjen po vsej Evropi, baje še v 13. in 14. stoletju. Izgubil se je, razpihali so ga nemirni vetrovi zgodovine, protestantski duhovniki so ga preganjali na severu, na Islandu so ga plesali

javi radost, se tudi kolo zavrti v lahnejšem ritmu. Ta ples je daleč od koreografije in je bližji literaturi, obenem pa izhaja iz starodavnih religioznih kultov.

Kot povsod na severu je tudi tu ohranjena močna baladna tradicija. Vemo, da so plesali in brali balade že v 13. stoletju, največ pa sto ali dve sto let kasneje. In prav ta vzajemnost med literaturo in folklorom, ki je vzdrževala neko družbeno in kolektivno vzdušje, je pripomogla, da je vse to vzdržalo pritisk časa in se ohranilo. Cela vrsta »pustolovcev znanosti« se je lotila v zadnjem času faroerskega literarnega zaklada. Sedaj plesi izgledajo, balade tudi, le redko kdo jih še zna in poje. Toda vse je zapisano v knjigah, 70.000 verzov umetnosti, zgodovine in filozofije... vse, kar je ostalo in kar dokazuje samostojnost ljudi in njih jezika.

Povsod kamorkoli pojdemo, povsod je po otokih razlita ostra sivorjava asketska barva. Siva barva žari v bogastvu svojih nians, ko sije sonce in siva barva v brezsončnih dneh briše vse kontraste in preliva. Zelena trava je nekaj neresničnega, nekaj čemur človek nikoli prav dobro ne verjame. Vse to lahko upodobim samo slikar, ki ni prišel od drugod, ki je tam doma. Tak je bil Samuel Joensen, osebnost znana pod imenom »slikar Mikenes«. To je tisti, ki je naslikal »Povratek s pogreba« in vrsto slik s podobno tematiko, kot bi mu po smrtni nesreči obeh bratov na morju, le ta motiv dajal še umetniško inspiracijo. In, najbolj živo ostane v naši zavesti scena krvavega bakanala lova na delfine, bodisi v resnici, ali pa le na Mikenesovi sliki. Lov na te delfine in njegov uspeh je kulminacija veselja in zadovoljstva. Ko jih poženemo na konec ozkega in plitvega fjorda in jim zapro izhod s čolni, poskačejo možje v vodo in se lotijo živali z velikimi, težkimi noži. Treba je klati naglo in temeljito. Potem pičijo in se veselo več dni...

Res je, da je tradicija globoko vkoreninjena na Faroerskih otokih, vendar to ni bila ovira za novo, moderno literaturo v domačem jeziku. Lahko rečemo, da je inteligenca tam toliko samorasla, da se je znašla v takem kompleksu nasprotij med pradednim in današnjim.

Stirne in neprijazne so skale Faroerskih otokov in trdo je življenje na njih. Tu živi malo znano, a žilavo faroersko ljudstvo z lastnim jezikom in lastno kulturo, ki je dragocena zakladnica premnogih najstarejših evropskih običajev, ki so se kakor v arhivu ohranili samo tu v teh sivih oceanskih daljavah...

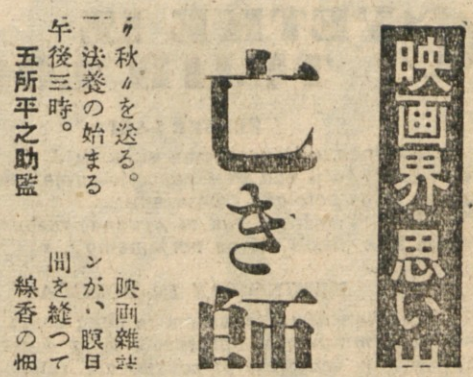
„Piši kakor govoriš“ - na Japonskem

Ko vidimo kje napisane ali natisnjene zapletene japonske pismene znake, »črke«, se navadno kar zgrozimo in prvo, kar nam pride na misel, je izraz nerazumevanja: čemu neki ti ljudje ne pišejo kot mi, v latinici?

Ne smemo misliti, da so na Japonskem vsi navdušeni za staro pisavo. Tam se že dolgo časa mnogi prizadevajo, da bi vsa stvar postala lažja. Začetki latinizacije japonske pisave spadajo v dobo prvih stikov z Evropejci. Portugalski misijonarji so že pisali japonske besede v latinici, toda le zelo ozek krog ljudi se je zanimal tedaj in kasneje za to. Šele leta 1853 so ustanovili Društvo za latinizacijo, ki se je resno lotilo načrtov za poenostavljen japonske ortografije in so bili v njenem krogu zbrani mnogi strokovnjaki. Društvo je kmalu sprejelo tako imenovani »Heburn-princip«, po katerem naj se vokali pišejo na italijanski način, konsonanti pa na angleški. Mnogi so ga ostro kritizirali, češ da premalo izraža značaj japonskega jezika. Težave so se pojavile pri pisanju raznih glagolskih oblik, predvsem pri nepravilnih glagolih. Z latinico ni mogoče popolnoma precizirati izgovorjave nekaterih končnic. Temu sistemu nasproti se je potem pojavil tako imenovani »japonski princip«, ki je bil za ne-japonec težko razumljiv. Sistem »Heburna« pa bazira na angleščini in to tudi je precejšnja slabost. Vzemimo samo n. pr. zlog »shi«, italijani »še«, Francozi »š«, in kako naj Japonec potem ve, da bi tuje moral reči »šič«?

Za oba sistema so se pripravili in niso nikar kor mogli doseči kompromisa. Leta 1930 je vlada osnovala posebno komisijo, v kateri so bili, z ozirom na oba sistema, tudi nevrtni člani. Komisija je raziskovala vso to problematiko latinizacije celih sedem let. Bolj med obema sistemoma se je nadaljeval in »japonski« je dobival vedno več pristavev, posebno se po kongresu Univerzalne jezikoslovne zveze v Genévi, kjer so izrekli priznanje temu sistemu, češ da je vzoren primer moderne ortografije. Leta 1937 je vlada izdala odlok o rabi sistema, ki je bil grajen na osnovi japonskega. Toda to je bilo leto, ko je japonska še zagazila v vojno vihar in prizadevanja za latinizacijo so propadla v poplavi nazadnjaških idej, ki so Japonsko tirale nazaj v naročje svete tradicije in nacionalizma, ki mu je bila stara japonska ortografija nedotakljiva.

Po vojni je latinizacija spet prišla v ospredje in z njo vsi stari spori, sedaj seveda na vami tlemi, leti 1947 so v japonske šole uvedli učenje latinice, to je bila velika zmaga za gibanje. Nerodno je bilo le to, da so morali poučiti otroke o vseh treh sistemih in je zato problem kompromisa postal še bolj pereč. Posebne komisije so stvar raziskale in leta 1954 je vlada izdala odlok o rabi latinice. Še to leto odloku so bili sicer v celoti sprejeti principi, ki jih je sprejela že predvojna vlada. In od letos dalje morajo biti vse šolske knjige za učenje latinice posvečene izključno temu sistemu. Težav seveda še ni konec, saj se je medtem latinizacija po sistemu »Heburna« precej uveljavila, posebno pod vplivom

Primer sedanje japonske pisave

angleškega jezika ki je seveda jezik ameriških vojakov. Spor je kontan in vlada podpira latinizacijo, toda še mnogo ovir je na poti k popolnemu uspehu.

Po tem sistemu se problematični glasovi pišejo na sledeč način: »s« se izgovarja kot »š«, »v« kot »dvoustični« v slovenščini, »šič« kot »šič«, »sy« kot »s«, »šič« kot »šič«, »st« kot »st«, »ty« kot »č«, »z« kot »ž« in »zy« kot »ž«.

DOMAČE anekdote

SAMO, ČE JE BIL Z NAMI

Kmalu po vojni so v Kranju ustanovili Sindikalno kulturno-umetniško društvo. Pripravljali odbor je pripravil vse, kar je bilo treba — le o imenu se nikakor ni mogel zediniti. (Ime po Francetu Prešernu je društvo dobilo šele pozneje.) Na eni izmed sej društva so o tem ponovno razpravljali. Nekdo je predlagal, naj bi društvo dobilo ime po Antonu Tomažu Linhartu. Podoba je bila, da se s tem imenom vsi strinjajo. Tedaj pa je vstala neka tovarišica in dejala:

»Tovariši, tudi jaz se s tem imenom popolnoma strinjam, vendar želim prevedeti, če je ta človek sodeloval z nami v borbi...«

POMANJKANJE POHIŠTVA

Pozimi in poleti, ponoči in podnevi lahko vidijo ljubljanci Carga, ki hodí okrog v debeli zimski suknji. Nekoč ga je vprašal kipar Stane Keržič:

»Zakaj se pa ti tudi v teh pasjih dnevih nočeš ločiti od svoje zimске suknje?«

»Kaj hočeš,« je odgovoril Carga, »saj ne morem drugače, ko pa nimam nobene omare...«

SEF

Dvajset let je utegnilo miniti, kar so v Celju obesili razbojnika in morilca Hotka. Mož je imel svoje ustaljene nazore, pa se je zato zadnji noč duhovnik zaman trudil z njegovo vestjo. Obiskal ga je v ječi zvečer, popoln in še zjutraj pred obiščenjem. Vsaka beseda je bila bob ob steno, Hotko je trdil svoje. Ko mu je duhovnik že začel presaditi, ga je odpravil: »Veste kaj, pustiva to, čež kakšno uro bom tako osebno govoril z vašim šefom.«

Ljubljanska Opera na festivalu v Dubrovniku

Od 20. do 30. avgusta bo gostovala ljubljanska Opera na festivalu v Dubrovniku in tu uprizorila Mozartovega Don Juana, Rossinijevega Seviljskega brveca in dala tudi posebno baletno predstavo. Kot dirigenti bodo na tem festivalu nastopili Hubad, Leskovic in Svara. Na sliki: Samo Hubad in Bogo Leskovic na Stradunu v Dubrovniku.

* * * KNJIGE IN LJUDJE Zgodovina slovenskega slovstva

Menda ni bilo nobene znanstvene knjige, ki bi jo v vsem desetletju po vojni teže pogrešali, kot je prav ta »Zgodovina slovenskega slovstva«. Zgodovina našega slovstva je namreč znanstvena panoga, ki je za vsakega slovenskega intelektualca — če že ne življenjsko potrebna — pa vsaj izredno zanimiva in nujna za njegovo splošno znanje. Šele in univerza, posamezniki in društva — vsi so je nestrpno pričakovali. Od leta 1933, ko je izšel Slednjakov »Pregled slovenskega slovstva«, sta namreč izšli samo dve takšni knjigi — Marje Boršnikove in Stanka Jančeve, od katerih pa seveda nobena ni mogla zadostiti znanstvenim potrebam. Slavistika je naša najvažnejša in tudi najrazvitejša nacionalna veda, a imeli smo pri njej skrajno malo rezultatov — mislim na celotne zgodovine — njenega dela in raziskovanja. Kakor da bi zametali raziskovanje in proučevanje naše narodne preteklosti in tradicije na podlagi katerih se razvija naša nova kultura. Knjigi ravno slovstvo je bilo in v marsičem še vedno je tisto področje naše zgodovine, ki stoji v ospredju celotne zgodovine našega ljudstva, s slovisvom je slovenski narod prevladal vedno in z njim se je boril in z njim si je osvajal postojanko za postojanko. Skoraj lahko rečemo, da je bilo vse do dvajsetega stoletja slovstvo edino orodje v boju našega ljudstva za osvoboditev v mukah in zamudah se v naši kulturni zgodovini zreali boji naprednih družbenih sil in prav na tem področju so se oblikovali največji duhovni naši preteklosti.

Izdaja »Zgodovina slovenskega slovstva« v zlozhi Slovenske Matice je enolična v mnogih porokih. Letos je izšel prvi del, takoj v naslednjih dveh letih pa bodo došli drugi in tretji. Predvsem bo to najboljši znanstveni del s tega področja — pomembno pa tudi za to, ker je to prvo delo, ki je sdel kolektivnega prizadevanja vrste znanstvenikov. Takšno delo je pri mnogih literarnih zgodovinah večjih narodov — Angležev, Francozov in Rusov — že dolgo v navadi in jo prineslo teže rezultate,

In zakaj po prepotrebno delo dobivamo tako pozno?

Na to vprašanje odgovarja deloma že tudi kratak pregledov naših knjig in nekateri slavisti se spominjajo mnogih težav in muk, ki so pred leti preprečevale uspešnejše delo. Takoj po osvoboditvi, že leta 1945, se je rodila misel na takšno obsežno in temeljito znanstveno delo, ki naj bi bilo sad kolektivnega truda. V ta namen je bilo tudi že več sestankov in delo je bilo tudi že razdeljeno. A ovir je bilo takrat preveč: vsakdo je bil takrat vprežen na vse konce in kraje in to mnogi deli, kot danes mlajšega naraščala ni bilo, a postavljale so se zahteve po novih naprednejših metodah, ki pa marsikateremu slavistu takrat še niso bile domače. V delo so posegali tudi mnogi drugi — najraje nestrokovnjaki in nihče ni upal lotiti aktualnih znanstvenih problemov. Delo je ostalo in pozneje je obhvatil tudi Grafenauerjev poskus obnove njegove stariše zgodovine. Celo Marje Boršnikove priročnik je bil takrat izdan kar se delo previdu — kot rokopis. Pred nekako petimi leti so slavisti načrt o kolektivnem delu obnovili in si poletno znova razdelili. Pod vodstvom takratnega prednika Altona Lina Legiša, ki je delo zavleklo bolj kot je bilo predvideno, saj je bilo marsikaj za vedno treba znova raziskati in marsikakšno stara sodbo preoceni. Sodelavci so vsi svoja dela na posebnih sestankih podrobno prebrskovali in dopolnjevali — t. j. da je bilo izredno zamudno. Vendar pa je vse to rodilo uspehe — predvsem je bila pri tem ustotona misel, da držijo osnovne enotne sheme. Poleg literarnozgodovinskih delitev in življenjskih osebosti so v primumem zaporedju morali obravnavati tudi gospodarsko, družbeno in politično ozadje svetovnih kulturnih oblik, za vsakega veljalo neodvisno, kar dajali še kratak opis pomena obravnavane dobe. Obenem z literarno zgodovino je vsakdo dodal še kratko poglavje o upodabljalosti in glasbeni umetnosti.

Tako nudi prva knjiga, ki leži danes pred nami — kljub šestim avtorjem, ki so pisali posamezna poglavja, precej enolično in sistematično podoba. Ti avtorji — FRANCE TOMŠIČ (Razvoj knjižnega jezika), BORIS MERHAR, MILKO MATIČETOV (Ljudsko slovstvo), LINO LEGIŠA (Rimstvo), MIRKO RUPEL (Reformacija), PROFILIRANJA IN BAROKI IN ALFONZ GSPAN (Razsvetljenstvo) — se sicer razlikujejo po temperamenti, po silu, po podrobnosti in prednostih, a se vendar dokaj trdno drže enotne sheme, kar dela knjigo lažno in pregledno.

Od poglavja do poglavja raste pred nami mučna in zamudna, a vendar dramatična zgodovina našega ljudstva. Šlen napor za osvoboditev in osamosvojitve — zavesten ali podzavesten — knjižni vsakega kulturnega dejanja naše preteklosti. Lep kos naše zgodovine in ljudskega življenja v preteklosti nam je posredoval zlasti Bor's Merhar in svoji siljati študiji o ljudski prozi, prav tako pa tudi Milko Matičetov, ki nam odpira izredno zanimivo problematiko znanstveno. Še povsem ne-

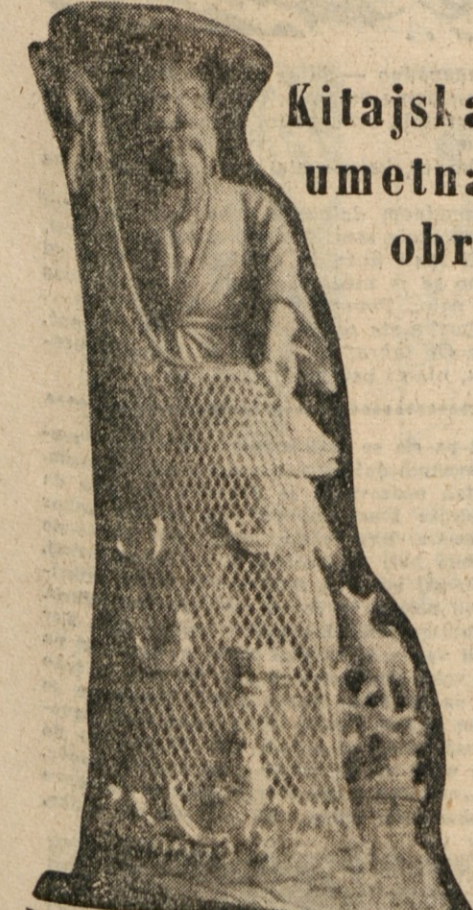

DR. LINO LEGIŠA

obdelane njive — ljudske proze. Pripovedovanje vseh naših avtorjev je stvarno in včasih, zlasti v poglavjih o kulturni zgodovini, skem okviru, kjer je bilo v kratkih potezah potrebno strniti izredno obsežno snov — celo suhoparno in le redkokdaj se ta ali oni dvigne do osebnosti, temperamentalne in dramske sodbe. Vendar pa naladmo v knjigi tudi vrsto takšnih poglavij, ki nam ne postrežejo samo s trdnimi podatki, ampak nam razodevajo tudi tisto znanstveno strast avtorja, ki stoji njegovemu delu za mikavljih nebi in bralca ne le uči, ampak tudi navdušuje. Takšen avtor je predvsem Mirko Rupel, ki je sicer pri okvirnih poglavjih skrajno suhoparen, a se pri poglavjih o velikanih naše reformacije postane do hričkega stila. Ta poglavja sodijo po mojem mnenju med najboljša v vseh knjigah. Nedeni je tudi novih odkritij — kakor na pr. nekateri podatki o Auerpergovem rokopisu v poglavju o rimstvu Lina Legiša.

Romane in skrbno izbrana literarnost dajejo knjigi posebno miškovnost — in nazorno nedečujeto likovni čut posameznih dob. Tu niso izbrani samo obrazni posamezniki osebnosti, ampak tudi avtorji, tiskarji, anaristi, tiskarje, anaristi in umetnostni spomeniki. Vsekarne len usneh tudi za založnika Slovenske Matice, ki je avtorstva in lona izdala.

Prva knjiga zbirne zveze, poleg ljudskega slovstva, vse obseha do začetkov romantike, t. j. do leta 1800 in vodi nas do pr. avtorstva in znanstvenosti in razsvetljenstva, zavesti našega ljudstva. Zadrževala se v časovno določeno razpravo o našem razsvetljenstvu in nas pripelje na prag dobe, ki je rodila Prešerna. Z velikim zanimanjem zdaj pričakujemo drugo knjigo, ki je še skoraj ves neizveščen, za tisk in ki bo obsegala romantiko Lina Legiša in Realizem (Maz Tomaž Jančev). Tretja knjiga bo obsegala Moderno (Maz Matičetov) in knjižnost do razsvetljenstva (Maz Boršnik). Take bo leta 1958 zaključeno ogromno znanstveno delo, ob katerem bo živela najbrž cela generacija slovenske inteligence. —bg—

Kitajska umetna obrt

Vse bolj in bolj se Evropa seznana s kitajsko kulturo. Včasih je bila to eksotična dežela, o kateri povprečni intelektualci ni vedel drugega kot to, da je to dežela s silno staro kulturo, ki jo pa pri nas komaj komaj lahko za silo razumemo, če ni za Evropejce sploh nerazumljiva. A po gledaliških umetnikih, ki so preteklo sezono gostovali pri nas in po kitajskih umetnih žonglerjih, ki so nam pokazali več kot pri nas razumemo pod pojmom »circus«, bomo spoznali zdaj že kitajsko umetno obrt, ki stoji v Evropi nekoliko v ozadju splošne kulturne zakladnice, pri Kitajcih pa je to ena najbolj spoštovanih in priljubljenih umetnostnih panog. Razstava kitajske umetne obrti je odprta od srede, 15. t. m., v Narodnem muzeju v Ljubljani. — Na sliki: Umetno obrtni izdelki iz Ceng taja »Ribji meče mrežni« (Rezbarja na slonovo kost)

DANE POSLEDNJA pesem

Bilo je. Bilo je nekega vročega dne na gradilišču, ki mu je sonce skoraj sežgalo opeko in kamen in je bilo apno tako vroče, da bi se jaje prekuhalo. Bilo je ob meji, ki je vsa skrita nekje med vinograde in njive z rožami.

Vročina... še vročina...
Potem mladi ljudje, ki stopajo v vrsti. Štirje in štirje in vrsta za vrsto. Potem prašna cesta, ki golta svetlobo in voljo. Prašna cesta. Cesta ob meji.

Potem mladi ljudje, ki kakor mravlje skačejo po zidovih, lestvah, lesenih ogradjah... Med njimi je on, ki je mlad in preuzet.

Vročina polni ob koži. Sončna vročina. Toda skozi neka nevidna vrata polzi proti koži naše zaupanje. Zaupanje v nov svet. Zgodí se, da postane beseda fraza. Zgodí se, da beseda ni resnična. In on, ki je stopal v četrti vrsti, je imel misli, ki niso poznale nesmiselnosti. Življenje ki veruje in ljubi... Življenje, ki se je s prstom dotaknilo srca.

V toploti se pari množica ljudi. Množica mladih ljudi. Opeka pa kakor bronzirana. Roke so avtomati. Srce je živo...

Irena se je nagnila in sprejela opeko. Zidak. Vroč zidak. Njene ustnice so temnejše in polne in radostne. Ob ustnicah je pajčevina smeha na gubicah mladosti. Samosilje zaupljive mladosti. Samosilje v vročem soncu. Samosilje mladosti...

On se je nagnil in na vroči opeki je bil košček njegove ljubezni. Prešla je s konice prstov na robato pečeno glino. Vstopnica ljubezni.

Dan je korakal. Tiho je korakal preko znojnih rok in hrbtov. Bil je truden in ljubil je. Ljubezen se je oprijemala opeke in se je oprijemala apna in se je oprijemala lesa in mladosti.

Mladost. Vznesena mladost. Zaupljiva, nedvomna...

Prikupen dečko in sladko dekle. Izmišljal si je besede, ki bi jih mogel reči njej. Rad bi jih rekel in rad bi imel njene ustnice ob svojih. Prve ustnice. V srcu so hišice ljubezni, drobne hišice. Hišice s strehami nekje iz otroških pravljic.

Bilo je pri stoti ali dvestoti opeki, ko je zamrmral: »Irena...«

»Si truden?« je vprašala. Nemiren lesk v njenih očeh. Lesk drevedrov in mesečini.

»Ne!«
»Boš plesal kolo z menoj?«
»Plesal bi s teboj!«
»Ce boš hotel.«

Opeka drsi in zapusti prste in se oprime dlani nove roke. On bi hotel, da je ta roka njegova roka. Ozri se bo in videl bo opeko in spet opeko in venec

iz betona in dvigalo v lesenem opažu in vroče obraze... Tam nekje že v podzestvi bo rastle zelenje trt in rahlo rumenilo blajžoče jeseni...

Za sončnim dnevom večer. Nekje v ozadju zidovje s čarom brezmesne noči. Tu on čisti svojo živo brigadirsko obleko.

»V čem je smisel?« je vprašala.
»Ne vem,« je rekel skozi drhtenje telesa in ni vedel za svoje besede. Ošabno brnjenje godal. Tako postane nebo svetloba in melodija.

»Boš se plesal?« je rekla.

Ni odgovoril.

Potem so rumene luči ugasnile in telesa so se umaknili. Z rahlim tonom zvezd je bilo dvoje bitij. Stražar naše meje je čepel za gozdom in je mislil na dom v Bosni. Stražar, Italijan, na oni strani meje je grizel stebelce trave in je mislil na svoj dom v Kalabriji. Naš in njihov stražar. Meja...

Ta večer jo je prvič poljubil. Dvoje mehkih kožic na ustnicah se je združilo v prepričanju, da je to tisto čudovito...

Potem je bilo, tako kakor je šestokrat. Bilo je kmalu potem v mrzlih in gostih jesenskih meglah Ljubljane.

Hotil je tam z rokami v žepu in je mislil nanjo... Razsojal je. Zelo razumsko in vsak dan bolj razumsko. Potem se je ovedel, da tudi ljubezen in združitve z žensko terja svojo šolsko dobo. Počasi je izginjala iz celic možgan in je ostajala le v prividu.

Življenje in njegov smisel. Nekje v tebi se naredi kakor puh mehak spomin in nekje v tebi otrdi ono odločno. Mož si in veš, da živiš, ker žive ljudje v svetu stvari in pojmov. Komunisti si in hočeš mnogo, hočeš storiti najboljše. Sestanki, diskusije, prepričevanje, ko tava socializem po zamotani krivulji...

Bil je aktivist, deloven, predan.

V njegovi notranjosti je goril ogenj in kjer je ogenj, se prižge sonce. Tako so tekla leta. Postal je praktičen. Praktičen človek. Človek, ki se zanima za gospodarstvo in se v ritmu strojev in v lastnem znoju trudi, da bi bile stvari oblikovane po človeški želji in bi te stvari pomenile korist človeški družbi. Ta ogenj je vedno plamtel. Bil je mikaveh ogenj in ni ugašal.

Potem pa se je poročil in je imel dom in ženo.

Pozneje, leta pozneje je bil na službenem opravku v mestu. Bil je v Ljubljani in ure so se vrtele od jutra k poldnevju. Tu urad in tam urad in mnogo ljudi in nove stavbe, parki, trolejbus in izložbe s polnimi rokami... Drugo mesto? Skoraj tako. Poteze so iste in je kakor star obraz, star znanec. Toda mesto, ki se mladi in ti, ki si starejši... Prvi sivi lasje.

Malone je vzdrhtel. Srečal jo je. Spoznal jo je po hoji in potem po obrazu. Dekliški obraz in sedaj ženski obraz.

»Zdravo!« je rekel.

»Kako je s teboj?« je vprašala. Navzlic lepoti in gubicam je bila ona. Navzlic letom, ki so se razpršila med pogledi, je bila ona. V roki, ki je ležala v njegovi je čutil drhtenje. Drhtel je tudi sam.

»Tako, no.« Pomislil je, da so te besede običajne besede.

»In ti?«

»Že dolgo učim. Vsakdanje saj veš...«

»Vem!«

Ono vsakdanje, ki ni nikoli vsakdanje. Polno novega in doraščajočega in v gibanju. Toda pri srečanju med dvema bitjema, ki sta nekoč bila drug ob drugem tesno in še tesneje, je ono okrog sedaj vsakdanje. Šla sta mimo velike reklame, ki je vabila na gospodarsko razstavišče. Povabil jo je na pivo.

Nasmehnil se je: »Se spominjaš bifeja, kjer sva po izletih v Tivoliju pila čaj?«

To je bilo nekakšno stopničasto odkrivanje preteklosti.

»Da. In ti... takrat, ko je ugasnila žarnica. Kako si me poljubil. Cmok...«

»Cmok.« je ponovil in ona je v šali našobila ustnice. V šali našobljene ustnice in zdoigčasen natak. Velika stekla in črno pivo.

Potem jo je povabil na kosilo in je v mislih štel denar svoje dnevnice. Bilo je takrat, ko bi moral biti na vlak in misliti na družino. Ostal je z njo še vse popoldne. Večer sta šla v Opero in on je stisnil glavo k njeni. Videl je okroglo zlato na njenem prstu in ona je videla isto na njegovem. Potem sta šla v bar in sta plesala pod lučmi, ki so bile zelene in modre in rdeče. Med plesom se je koža ustnic dotaknila kože vratu...

»Ali nisva neumna?« je dejala.

Noge so se ji umirile. Telo se je lepilo ob telo. Alkohol je barval luči na stropu temnejše in čustva svetlejša. Alkohol in ljubezen, ki ne bi smela biti tu. Pospremil jo je na periferijo mesta. Bila je že zora in pomislil je, da v njegovi vasi gredo kosci sedaj kositi. Tam je žena, vsakdanja njegova žena. Tu lepilo, ki prijemlje in strati in nje telo... Stala sta pod visoko obokanimi vrati. In v rahli megli jutra je bil njen obraz ob njegovem in ustnice skupaj.

»Lahko noč,« je rekla. »Lahko noč, dragi.«

»Lahko noč,« je odvrnil. Šel je utrujen in zbujen in zamisljen.

Šel je na prvi vlak.

Čas, ki si ga je vzel v najem. Toda ni moči, da bi plačal to najemnino. Potem ni bilo nič.

Zeni pa se je zlagal, da je srečal prijatelja.

(Kitajska pravljica)

Pred mnogimi leti je vtislo nebo tako zelo nizko, da so ga mogli vsi z roko doseči. Ljudje so tedaj prebivali v stalni temi; na svetu ni bilo ne dne in ne noči, temveč vedno le tema. Tudi ognja še niso poznali. Kljub temu pa so mnogo delali in niso poznali počitka. Ko so se utrudili, so kar pobile, ne da bi hodili domov; naslonili so se na plug in zaspali. Plug je bil seveda najvažnejša stvar, ki so jo imeli, brez njega ne bi mogli obdelovati zemlje.

Spali so navadno zelo dolgo; nekateri po več dni, drugi več mesecev ali pa kar po več let. In njih spanje je bilo tako sladko, da se niso prebudili niti takrat ko so jih bele mravlje pričele gristi v hrbet. Teh je bilo vse polno okrog pluga, ki je gnil v dolgotrajni vlagi na tleh. Se dandanes imajo ljudje zaradi predolgotrajnega ležanja vdolbino vzdolž hrbtenice.

Nekedane dne je hodil okrog nabiralec svinjskega blata, ki je veljalo za eno najboljših gnojil. V desni roki je nosil bambusovo palico, ki je bila na koncu oblikovana kakor grablje. V levi roki pa je imel bambusovo košaro, katere trije konci so bili med seboj povezani z vrvo.

Ravno ko je zagledal na tleh svinjsko blato in ga hotel pobrati v košaro, je od nekdaj prišel drug nabiralec in hotel pobrati prav to, kar je prvi že našel.

— Bil sem prvi, ki je zagledal to, je ta ugovarjal prišleku.

— Ne! Motiš se, jaz sem ga našel, je vztrajal drugi, moj je!

— Lažeš!

— Ti si lažnjivec!

Nobeden ni hotel popustiti, vsak je še naprej trdil, da je svinjsko blato njegovo. Končno sta se stopla z bambusovimi palicama, ki sta jih imela v rokah. In v tistem trenutku, ko je prvi dvignil svojo palico, da bi udaril vsiljivega nasprotnika, se je zgodelo.

godila je, da je preprosto, da ga je lahko prevarati, da je zelo blag in nagnjen k ljubezni, čeprav je bil videti robat in okruten. Hčerki sta se njenega načrta oprileli in pri vsakem srečanju prebadali ubogega Siniebradca s pogledi prav do srca. Zelo hitro se je vdal silnim čarom gospodičen de Lespoiss. Pozabil je na svojo prisego in mislil samo na poroko z eno ali drugo, saj sta mu obe enako ugajali. Nekoliko je odlašal, toda bolj zaradi svoje plahosti kot zaradi omahovanja, nato pa se je napotil z velikim spremstvom na graščino Motte-Giron snubit pri gospe de Lespoiss; prepustil ji je, naj sama odloči, katero hčerko mu bo dala. Gospa Sidonija mu je ljubeznivo odgovorila, da ga visoko ceni in mu ne brani dvoriti tisti gospodični Lespoissovi, ki si jo bo sam izbral.

— Glejte, da ji boste všeč, mu je rekla; potem vam bom prva čestitala k uspehu.

Da bi jo spoznal, je povabil Plavobradec Ano in Ivano de Lespoissovo z materjo in bratom ter množico gospa in plemičev za štirinajst dni na grad des Guillettes. Samo sprehajali so se, hodili na lov in ribarili, plesali in se razveseljevali, se gostili in se na vse načine zabavali.

Mlad plemič, vitez de la Merlus, ki so ga privedle s seboj Lespoissove, je organiziral lov. Siniebradec je imel najboljše lovske pse in najlepše konje v okolici. Gospe so vneto tekmovala s plemiči pri zasledovanju jelena. Vendar niso vedno pritiskali za njim. Moški in ženski lovcé so se izgubljali v parih, se spet sešli in se ponovno razkropili po gozdovih.

Vitez de la Merlus je najraje izgubil z Ivano de Les-

PUTNIK SLOVENIJA

Vas vabi na svoje izlete doma in v tujini:

TRST in PO KOROSKI — stalni mesečni dvodnevni avtobusni izlet.

DUNAJ — tridnevni avtobusni izlet v septembru in oktobru.

MÜNCHEN (obisk Velikega Kleka — GROSS-GLOCKNER) — štiridnevni izlet z avtobusom ali vlakom v času »Oktoberfesta«.

PO DOLOMITIH (Trst — Benetke — Verona — Gardsko jezero — Trento — Bolzano — Merano — Cortina d'Ampezzo — Udine — Gorica) — štiridnevno potovanje z avtobusom v septembru.

MILANO (daljši ogled TRSTA, BENETK in VERO-NE) — štiridnevni avtobusni izlet v septembru. 10-dnevno potovanje z ladjo REKA — ATENE — REKA. Odhod z Reke vsak četrtek.

Kot posebno zanimivost pa vam priporočamo štiridnevni izlet z vlakom in avtobusom v RIM, NAPOLI in POMPEJE v mesecu novembru. — Videli boste obenem tudi vse zanimivosti in lepote PADOVE, FIRENC, BOLOGNE, PISE in LIVORNA.

Vse izlete in potovanja prirejamo pod vodstvom izkušenih vodnikov!

Za vse naše izletnike je na potovanjih preskrbljena celotna prehrana s prenočitvi, kakor tudi udobna vožnja v naših turističnih avtobusih!

ZAHTEVAJTE PROGRAME naših izletov v vseh naših poslovalnicah in udeležujte se zanimivih potovanj »PUTNIKA SLOVENIJA«!

DOMISLICE

Bogastvo je sama neumnost. Po mojih mislih je bil Diogen največji mož na svetu (F. Levstik).

In vse je hrepenenje. Hrepenenje ne vidi, ne dela, ne hodi; nima oči, ne rok, ne nog. Hrepenenje je umetnik; ne živi, toda vsega sveta življenje je v njem. Hrepenenje je stvarnik; neustvarjeno ustvarja življenje — iz grobega kamna, iz mrtvega ila, prazni besedi vdahne dušo, mrzli barvi luč (Cankar).

Kar svet stoji, tako je bilo zmerom: Kdaj priborila si ideja kaka veliko zmago svojo je brez borbe, brez žrtve in brez svojih mučenk? (Aškerc)

Kaj je trpljenje? Ranjena ljubezen, oskrunjena zaupnost, to je trpljenje, drugega ni (Cankar)

Izmerile so se globine morja, izmerile višine gor; kdo vidi kdaj do dna skrivnosti ženskega srca (Stritar)

dilo — zelo nenavadno — da se je nebo, ki je viselo doslej nizko, nenadoma dvignilo; verjetno zaradi umažanja, ki se je držala vrha palice — nebo se je užaljeno umaknilo.

— Hoj, kako lep, kako svetel dan je vzplamtel na našem svetu!

Ob tem nenadnem dviganju neba in razjasnitvi nista veselo zavirskala samo oba nabiralca, temveč vsi, ki so delali ali spali blizu in daleč. Vsi so upili od začudenja. Nebo se je medtem vzelo že mnogo višje od dvignjenih palic. Posvobod je bilo svetlo, svetlo...

Po tem dogodku sta se pričela vrstiti dan in noč, delo in počitek. Od takrat dalje niso svetniki, ki prebivajo na nebu, nikoli več prišli med ljudi.

CVETKE IZ TUJIH LOGOV

ZENSKA LAZI

Sodobnemu francoskemu slikarju J. G. Domergueu je prijatelj tožil nad neiskrenostjo svoje žene. Domergue ga je pa potolažil z besedami:

»Zenska laž pa res ni vredna razburjanja, saj ženam itak nikoli nič ne vjamemo...«

HEMINGWAY IN DOLGČAS

Z neskončnim čakanjem je neka dama ure in ure morila Hemingwaya; pripovedovala je o vseh mogočih živiljskih zadevah, pripovedovala samo neumnosti in končno hotela izvedeti, kaj je za moča najbolj dolgočasno. Dobila pa je takle odgovor:

»Najbolj dolgočasen je način, kako žena pripoveduje, da nima nič povedati...«

MODROST

Domergue je nekoč diskutiral z Lizo Deharme o ljubezni. Zaključil je takole:

»Če bi bili mi moški pametni, bi žensk nikoli ne prosili, naj nas ljubijo, temveč bi jih prosili samo, naj se pustijo ljubiti...«

VELIČINA

Pred tremi leti je umrl znameniti ameriški pisatelj Robert E. Sherwood. Bil je slaven tako po svoji visoki postavi, kakor tudi po tem, da je pisal z izredno lahkoto. Roman »Okameneli gozd« je napisal v treh tednih. Neki mlad pisatelj ga je nekoč vprašal, katera je največja težava, ki jo mora premagati, kadar začne pisati.

Sherwood mu je odgovoril:

»Vedno se najbolj mučim s tem, kako naj zložim svoje noge pod mizo...«

NEUSMILJENA STAROST

Marlene Dietrich je snemala v Monte Carlu z Vittorio de Sico. Neki občudovalec jo je spoznal in jo prosil za avtogram. Razdražena je dejala:

»Pa saj jaz nisem Marlene Dietrich, jaz sem vendar njena mati!«

Oni pa se je nasmehnil:

»Najlepša hvala gospa! Torej stavo sem dobil!«

FRANCOSKI SMISEL ZA REKLAMO

Neki ameriški turist je v družbi pisatelja Henryja Bordeauxa obiskal dolino Saône v Franciji. Pri tem je vzkliknil:

»Vedno sem mislil, da je Amerika, kar se tiče reklame, prva država na svetu. Zdaj pa vidim, da je to Francija: pisateljem, mestom in vašem dajete imena po slavni francoski vin...«

VSAK PO SVOJE

Italijanski pisatelj Corrado Alvaro, ki je v starosti 61 let nedavno umrl, je imel zelo rad naslednjo prastaro kalabrijsko zgodbo:

Cevelj na zaponko pravi copati:

»Zakaj pa nimaš zaponke?«

»Saj ne vem, zakaj naj bi jo imela...«

»Glej — če nimaš zaponke — lahko na primer obtišiš v blatu...«

»Ze mogoče — toda jaz raje ne zahajam v blato...«

Anatole France

Siniebradec IN NJEGOVH SEDEM ŽENA

Minilo je nekaj let, odkar je gospod de Montragoux odslužil svojo šesto ženo. V sosesčini so se le nejasno spominjali družinske nesreče, ki se je bila zgrnila nad hišo tega ubogega gospoda. Niso vedeli, kaj se je zgodilo s njegovimi ženami; zvečer so se na vasi izmišljali take zgodbe, da bi se človeku lasje jezili; eni so jim verjeli, drugi ne. V tistem času se je naselila na graščini Motte-Giron, oddaljeni dve milj zračne erte od gradu des Guillettes priletna vdova, gospa Sidonija de Lespoissova, s svojimi otroki. Nihče ni vedel, odkod je prišla in kaj je bil njen mož. Eni so mislili, ker so pač tako slišali, da je imel neke posle na Savojskem ali v Spaniji, drugi so govorili, da je umrl v Indiji; mnogi so si predstavljali, da ima njegova žena neizmerna zemljišča; nekateri so o tem močno dvomili. Vendar pa je živila vdova razkošno in vabila na svojo graščino vse plemstvo iz sosesčine. Imela je dve hčeri: starejša Ana je bila prekanjena tica in zanjo se je bilo bati, da ostane stara devica. Mlajša Ivana, godna za možitev, je s hilinjeno prostodušnostjo prikrivala premožnejše življenjske skušnje. Gospa de Lespoissova je imela tudi dva sinova v starosti dvajset in dvajdvajset let, silno lepa in stasita. Eden je bil dragonec, drugi pa mušketir. Ker sem videl njegove

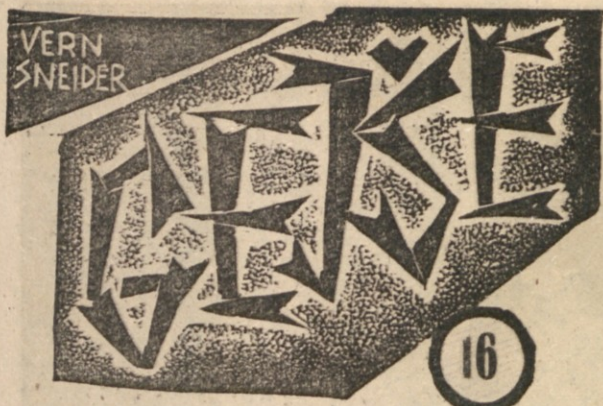
papirje, bi dejal, da je služil pri črnih mušketirjih. Kadar je hodil peš, se to ni videlo. Črni mušketirji se namreč niso razlikovali od sivih mušketirjev po barvi svoje obleke temveč po opremi konj. Eni kot drugi so nosili jopič iz modrega sukna z zlatimi našivji. Dragonci si spoznal po nekakšni kučmah, s katerih je gladavo visel preko ušes cof. Dragonci so bili precej na slabem glasu. O tem priča pesem:

Zbežimo maha,
dragonci gredo!

Toda zaman bi bili iskali v obeh polkih dragoncev njegovega Velikanstva tako velikega razuzdanca, tako velikega prisklednika in tako podlega lopova kakor je bil brazen de Lespoiss. V primeri z njim je bil njegov kram naravnost vri dečko. Prater Lespoiss je bil pijanec in izralec; ugajal je ženskam in dobival je pri kartah. To je bil edini vir dohodkov, za katerega so ljudje vedeli.

Njihova mati, gospa de Lespoissova, je živila na Motte-Gironu samo zato tako razkošno, da je preslepila ljudi. V resnici ni imela ničesar in je bila vsa zadolžena. Vso obleko, pohištvo, kočijo, konje in posle so ji posodili pariški odruhili; pretili so, da ji bodo vse nazaj vzeli, če ne bo kmalu kakke hčere bogato omožila. Tako je bila poštna Sidonija vsak čas pripravljena, da se bo znašla gola v svoji prazni hiši. Ker je morala nemudoma najti zeta, je takoj zapiliča oči v gospoda de Montragoux; po-

KAPITANA FISBYJA

DOSEDANJA VSEBINA:

Kapitan Jeff Fisby, ki je po nalogu skupine C-147 glavnega štaba vojaške uprave prevzel poveljstvo v vasi Tobikiju na otoku Okinavi, bi rad uvedel red in demokracijo. Strene mu mečata dve geji, ki mu jih je podaril gospod Motomura. To sta Lotos in Zlata cvetka. Obe imata na svoji strani vse prebivalce. Zdravnik je zapadel celo kapitan. Namesto šole zgradil v vasi čajnico. Z njo v zvezi pa imajo Tobikijski nove in nove zahteve. Kapitan uresničuje načrte obeh geji in tudi zdravnik mu je priskočil na pomoč... Zdravnik je v opoldanski vročini po dolgem času prvič lahko spoznal notranjost nedograjene čajnice: obojene bambusove cvetke se v vetru zadržajo in tako se oglašajo »zvoni na veter«, kot ga imenujejo domačini...

Nova sapica je vzmirlila ribnik in prijetno zazibala vrhove borovcev. Fisby se je nagnil naprej, da bi bolje slišal šumenje vej. Iz daljave je še vedno slišal konjski topot in Fisby je moral pomisliti, da ljudje na tem otoku iz davnine hodijo samo peš. Spomnil se je tudi starega Ošira, da mu je pravil o džunkah, ki so stoletja prihajale s Kajskega v Naho. Ali so prihajale vse te ladje s prijateljskimi namenji ali kot zvičajni vsiljivci in zavojevalci, katerim je bilo prepuščeno ljudstvo tega otoka na milost in nemilost? Prvič se je domislil, da je tudi sam tak osvajalet, ki je vsiljeval tujemu ljudstvu svojo vlogo. Ob tej misli se mu je pomračil obraz. Ni bilo dobro biti osvajalet.

Služabnik, ki je najbrž hotel povprašati, če želi še čaj, je razmaknil vrata, toda naglo jih je spet zaprl, ko je opazil, da je gospod zatopljen v misli in da gotovo noče, da bi ga motili.

Medtem ko je Fisby zatopljen v sanje poslušal pesem vetra, kot mu je naročila Zlata cvetka, je na poveljstvu zazvonil telefon. Sakini je dvignil slušalko. Na drugem koncu žice je bil polkovnik Purdy, ki je ostro zahteval zdravnika.

Sakini se je praskal po glavi. »Gospod doktor je imel davi strašno dela. Poi bi rad kahal in zato je odšel iskat tarove korenine.«

»Poi! Glas polkovnika Purdyja se je naglo dvigal. »Poslal sem ga v Tobiki za psihiatra in ne za kuharja. Takoj naj me pokliče. Naročil sem mu, naj mi vsak dan pošilja poročilo in ne samo vsake tri mesece. Se zmeraj sem poveljnik — vedeti hočem, kaj se dogaja!«

Prav istega dne, kmalu po kosilu, je Fisby hotel poprašati nekatere kantine, katerega blaga, bi se rade znebile. Zlata cvetka je našla družno, ki je že rodove nazaj kuhala krompirjevo žganje, tesarji so že gradili žganjarjo, medtem ko je skupina delavcev pod Pfeijjem nadzorstvom gnetla velike vrče iz glin, v katerih naj bi zorela pijača. Družina pa je pripravljala brozgo za žganje.

Ker je Fisby pričakoval, da bo po šočuju veliko povpraševanje, je hotel vedeti, kaj lahko dobi zanj v kantinah, še preden bo začel dotekati denar. Toda po kosilu je prišel nepričakovan obisk. Na poveljstvo se je pojavila Lotos, vsa razburjena, in sporočila, da je Seiko odšel iz vasi. »Nemogoče«, je prestrašeno dejal Fisby. »Kaj se je zgodilo?«

»Tudi Lotos ne ve,« je odvrnil Sakini. »Slišala je samo, da se je Zlata cvetka spila z njim zaradi okrasja na posodi.« — »Ali je videla, da je odšel?«

»Ne, chief. Toda gospodična Higa-Džiga ga je videla. Ker je čeden mladenič, ga je hotela povabiti na čaj v svojo domačo čajnico. Ko pa je zvedela, da imajo tudi gospodična Susano in še nekatere gospe iz lig nega odboja enak namen, je sklenila, da jih bo prehitela. Zato je šla k njemu na dom. Tam pa so ji povedali, da je pravkar z vsemi svojimi stvarmi odšel. Pogledala je za njim in res ga je zagledala, ko je odhajal čez polje proti Mali Kozli.«

»Kaj pravi k temu Zlata cvetka?« je vprašal Fisby. »Sklenila je glavo in rekla, naj gre, kamor hoče, njej je vseeno. Toda Lotos prav dobro ve, da bo Cvetka hudo jokala, če bo ostala sama.«

»Prav zares!« je zaklical Fisby in z obema rokama udaril po mizi. »Če je kdo tako prisrčen, da pusti najslavnejšo gejšo cele Nabe, potem ga je treba kar pustiti.« Toda domislil se je užalostene Zlate cvetke in že se je odločil: »Sakini, takoj greva za njim, da ga ujameva.«

Zares sta našla Seika, ki je s culo pod pazduho šel čez krompirjevo njivo. Fisby je ustavil jeep in počakal, da je Seiko prišel do ceste.

Cepprav ga še nikoli ni videl, ga je po Sakinijevem opisu takoj spoznal. Za Japonca je bil precej velik, z močnimi licnicami in lepo oblikovanim nosom. Obleden je bil v stare hlače in ponošeno belo srajco. Cepprav bi lahko rekli, da je bil skoraj suh, je vendar imel naravno okretost atlet. Predvsem pa je Fisby opazil zasanjani izraz njegovih oči.

»Sakini, povej mu, kdo sem,« je začel Fisby pogovor. »Saj vas pozna, chief. V Tobikiju vas je videl.«

»Prav. Vprašaj ga, kam gre.«

»Se sam ne ve, chief. Mogoče na sever v Kunigami. Rad ima reke in hribe in najraje bi si postavil hišico ob morju.«

»Tako, tako. Povej mu, da mi je zelo žal, kar odhaja.«

»Tudi njemu je hudo, chief, ker se mu zdi, da bo naša čajnica posebno imenitna in ni nima rajši od čajnice.«

»Mar zares mora proč?« — »Bo že tako, chief.«

»Na njegovem mestu bi temeljito premislil.«

»Oh, kaj je. Vso noč ni mogel spati. Končno se je odločil. Dejal je, da ga nihče ne bo imel za norca.«

»Kdo neki?«

»Zlata cvetka, seveda. Poslala je k njemu sla. Mislil je, da ga želi spet videti, pa je bila samo zvijača.« — »Kakšna zvijača?«

»Samo zato naj bi ji poslikal posodo, da bo z njo zaslužila denar in potem od njega zahtevala dvojno ceno, ko bo prišel ponjo. Pravil, da dobro pozna dekleta, ki mislijo samo na denar. Že mati ga je zmeraj svarila pred njimi.«

»Saj za slikanje posode ne bo nič dobil. Tu nihče nima denarja. Razen tega pa japonski denar sploh ne velja več...« Videti je bilo, da so te besede Seika malce zmedle, povedal je, da tega še ni vedel.

»Toda tako je!« je Fisby še enkrat poudaril.

Kazno je bilo, da se je Seiko zamislil, toda kljub temu ostal prepričan, da zlato cvetko zanima samo porcelan. Zdal si ga bo nabrala, pozneje pa, ko bo denar spet kaj vreden, ga bo prodala. Ko mu je Fisby pojasnil, da je posoda last čajnice in ne gejšina, je nejevolno odkimal.

»Zakaj pa tako sili, naj prav on poslika porcelan, sprajše,« je dejal Sakini. »Prav gotovo ima nekaj za bregom.«

»Morebiti pa n'ima. Nemara ima dobre razloge za to, da hoče prav njega,« je odvrnil Fisby.

»Kakšne razloge neki, chief.«

»Najbrž je prepričana, da je posebno pripraven za to in bi rada, da pokaže svoje sposobnosti.«

»Cemu?«

Fisby je okleval nekaj časa, preden je odgovoril. »Mogoče ga ljubi. Povej mu vendar, da je povsod iskala na pol odprt krizantemin popek, da bi mu ga poslala.«

»Že, toda če ga ima zares rada, čemu se toliko smuka okrog župana, kadar je Seiko pri njej. Nataka mu čaj in se smeje vsemu, kar pravi, čeprav ni prav nič smešno.«

»Najbrž bi rada napravila Seika ljubosumnega.«

Precej časa je trajalo, preden je Seiko dojel smisel teh besed. Nato pa se mu je mračni obraz nenadoma razjasnil. »Chief, pravi, da imate najbrž prav. Veste kaj bi najraje naredil? Neka trapa že dolgo teka za njim...«

»Stoj,« je naglo vpadel Fisby. »Katera?«

Sakini je dolgo zasliševal Seika. Kočno je povedal: »Menda gre za gospodično Higa-Džigo.«

Fisbyju je postalo vroče. Že je videl, kako teka gospodična Higa-Džiga k njemu na poveljstvo in zahteva, naj prsi Seika, da jo bo poročil.

»Ne,« je rekel odločno, »tako ne bo šlo. Z ljubosumnostjo ne bo dosegel pri njej nič pametnega.«

»Toda, chief,« je vprašal Sakini, »zakaj ji ne bi smel povrniti?«

»To je predpavica žensk,« je odrezal Fisby, ker se ni bil boljšega ni mogel spomniti. »Sicer pa vem, kaj bi storil na njegovem mestu.« — »Kaj, chief?«

»Ves ljubi dan, zjutraj, opoldne in zvečer, bi samo slikal. Vem, kako pomorna je Zlata cvetka na njegovo umetnost. Rada bi, da bi postal največji slikar na Okinavi. Rada bi, da bi ljudje prihajali iz vseh strani občudovat njegova dela. In tedaj bo pomorno povedala: vse to je napravil moj prijatelj. Take reči govorijo ženske samo takrat, kadar jim moški zelo veliko pomeni.«

Tega ni vedel, chief.

Fisby si je moral priznati, da tega še sam ni vedel. Toda ko je izgovoril, se mu je zdelo čisto pametno. »Zato,« je nadaljeval, »je zmeraj boljše, če je deklica pomorna, ne pa ljubosumna.«

Seiko je dolgo premišljeval. Nato se je priklonil: »Zahvaljujem se vam, chief, ker ste me vse to povedali. Mislim, da je precej pozabil in da bo vrnil zato, da se spet navad.«

Ko je Fisby obrnil jeep in zapeljal po cesti proti severu, je videl v ogledalcu, da se Seiko počasi vrača proti Tobikiju...

Približno čez dva tedna je prišel čas za slovesno odprtje čajnice. Že zgodaj popoldne v vasi nihče več ni delal. Nihče se ni brigal za soline ob obali, nihče za razprostrte mreže. Iz žganjarne se ni dvigal dim. Vozovi kmetijskega oddelka so stali lepo v vrsti na trgu, konji pa so bili na drugo stran trdnice privezani h kolom. Vas je bila videti kot izumrla. Le na poti k morju je bilo živahno vrvenje. Vsi moške so šli tja, da b. se okopali v hladnih valovih. Tu in tam se je katera od članic ženske lige po tihem splazila proti čajnici, da bi oprezovala kajti praznik je bil samo za moške.

Fisby je sedel za svojo mizo in pregledoval seznam blaga, ki b. ga lahko kupil na večjih postojankah, kjer ga je bilo dovolj. Zobne krtačke, pasta za zobe, puder, glavnik, voda za lase vseh vrst, voda za britje, tobak za žvečenje in pravi tobak in še toliko in toliko drugega.

Kljub temu — kaj mu vse to koristil Krompirjeva žganja se ni bilo dovolj, da b. ga začeli prodajati, čeprav je imel Fisby že v rokah naročila raznih enot, ki bi rade kupile kar celo zalogo. Sam ni mel niti centa več, da bi kaj kupil. Svoj denar je že zdavnaj porabil za večjo količino tobaka za starcke. Najhuje pa je bilo, da ga je ženska liga kar naprej nadlegovala, kajti član ce so trdovratno zahtevale svilene kimone in perilo. Ne prvega ne drugega v vojaških katinah seveda ni bilo dobiti. Vseh teh težav je bil zares sit. Cemu bi se trafil, ko vsa vas uživa prosto popoldne!

Ko se je vrnil v stanovanje, se je zdravnik že pripravil za veselico. Pravkar se je bil skopal.

»Saj nima smisla, da bi danes popoldne še kaj delala. Fisby,« je dejal in zgrabil čunčico, da bi očistil značke na uniformi. »Vsi so tako razburjeni zaradi nocojšnje prireditve, da sploh ne morejo delati. Fisby je pritrtil in se še sam začel pripravljati...«

Ko sta bila oba napravljena, so zadnji sončni žarki padali na slannate strehe Tobikijske. Ker pa se je imela veselica začeti šele, ko bo urda tema, sta sklenila, da bosta vrgla karte. Toda komaj sta sedla k mizi, že je prišel brez sapa Sakini v sinjem kimonu s širokimi plapolajočimi rokavi.

»Chief,« je hlastnil in tlesnil s prsti. »Čisto sem pozabil, da morajo biti nocoj vsi gostje v kimonu. Kdor pride v drugačni obleki, ne bo smel noter. Tako je sklenil prireditveni odbor.«

Toda, midva nimava kimonov, Sakini,« je jezno odvrnil Fisby. — »Nimata jih?« — »Ne. Pri nas ne nosimo take obleke.«

»Joj, kaj bo pa zdaj?« je zastokal Sakini. »Takoj moram k Zlati cvetki. Mogoče vama lahko s čim pomaga.«

»Pocakaj malo,« je dejal naglo Fisby. Vedel je, da bo hotela gejša pripraviti zanj in za zdravnik dva od svojih kimonov, toda tega nikakor ni želel. »Mar res ne moreva priti kar takole?« je vprašal še enkrat.

»Ne, žal ne, nocoj bodo vsi v kimonu.«

»Kaj sodite, doktor?« je vprašal Fisby zdravnika.

Doktor se je zamislil. »Bilo bi mi žal, če bi se morali odpovedati tej zabavi. Že dva tedna se veselim nanjo. Toda, če ne prideva oblačena, kot je treba, bova drugim pokvarila veselje.«

Zdravnik je imel prav. Vsem bi pokvarila veselje. Ves večer bi se morala opravičevati, bilo bi jima nerodno in se zaradi tega ne bi mogla veseliti. Tedaj se je Fisby domislil: »Sakini, kaj pa če prideva kar v kopalnih plaščih. Saj sta podobna kimonu. Pocakaj, da ti pokažem.«

»Da, jaz imam domačo haljo,« se je vmešal zdravnik, in oba sta začela živčno brskati po svojih torbah.

Fisbyjev kopalni plašč je bil iz modre volne z rdečim pasom in rdečim obšivom na ovratniku in rokavih. Zdravnikova domača halja pa je bila iz rdeče svile z živahnim vzorcem iste barve. Sakini je z občudovanjem strmel v čudovito obleko. »Zelo lepo, kaj takega še nisem videl!« Fisbyju in zdravniku je odleglo.

»Toda, kako naj ju zdaj nosiva?« je vprašal Fisby rahlo vznemirjeno. »Kar čez uniformo?« — »Ne, chief. Samo na spodnjo obleko. Ali imate bele nogavice?« Zdravnik se je spomnil svojih belih vojaških dokolenk. Spet sta imela obilo opravlja s prtljago.

»Naglo bom stekel v vas k dekletom, ki delajo geje,« je rekel Sakini, »in jih vsakemu prinesem par. Potem imata vse, kar potrebujeta.«

Ko je Sakini prinesel lesene sandale, sta si jih Fisby in zdravnik takoj nataknila. In ker se je medtem že stemnilo, sta se napotila k čajnici. Toda Fisbyju je bilo malce nerodno. Njegov plašč je bil na žalost precej kratak.

Zdravnik, ki mu je bila domača halja za nekaj števil prevelika, ga je kritično pogledal: »Brezhlubo, Fisby. Saj vam pokriva kolena.«

Fisby kljub temu ni bil čisto prepričan o svoji brezhlubosti. Toda ko sta prehitela skupino mož v kimonu, se je Fisby pomiril, kajti nihče se ni smejal njegovim

nogam. Prepustil se je veselju nad zabavo.

Papirnat lampjonički ob verandji in povsod po vrtu so bili že prižgani. Trepetajoča luč je padala na vodo ribnika. Čajnica je žarela v svetlem soju.

Ko sta Fisby in zdravnik stopila v predsobo, je bilo tam že nekaj skupin mož. Po veseljem smehu je bilo videti, da si pripovedujejo najnovejše oklavske šale. Čeprav bi ju moral pozdraviti župan kot uradni gostitelj, je prvi navajal nanju debelušni Hokaido.

»Chief,« je prevedel Sakini, »Hokaido vaju spoštljivo pozdravlja kot predsednik moške lige za demokratično udejstvovanje. Zelo je srečen, ker sta prišla.«

Fisby in zdravnik sta zadrževala Hokaido, da je veselje samo njuno, kar je bilo sprejeto a počaščenim smehljajem. »Zdaj pa,« je nadaljeval Sakini, »vaju prosim, če gresta z njim. Rad bi vama predstavil župana iz Male Kozze in Maeburaja.«

»Tako? Tudi ta dva sta nocoj tu?« je presenečeno vprašal Fisby.

»Seveda, chief. Vse pomembne ljudi smo povabili. Razen tega pa sta prinesla tudi riževga vina.«

Ko je Hokaido odšel, je zdravnik zaspešal: »Povejte mi no, Fisby, ali mislite, da bova naglo lahko izginila v bar na kozartek?«

Sakini se je popraskal po glavi. »Kam?«

»Ti bom že pozneje pojasnil.« Fisby je ošlil zdravnika. »Mislim, da ga nimajo.«

V tem hipu je prikorakala truma služabnikov, ki so prinesli vročega čaja.

Že po prvem požirku je zdravnik zadovoljno zavil z očmi. »Odličan okus ima. Kakšen čaj pa je to?« Z važnostjo posvečena mu je pojasnil Fisby: »To je ginsengov čaj, se pravi čaj z ginsengovim vinom.«

Celo župana iz Male Kozze in Maeburaja kaj takega še nikoli nista pila in sta zato hvalila na vse pretege. Nato je župan iz Male Kozze pozdravil Fisbyja. Zdravnik pa je povprašal župana, kako je v njegovi vasi z žitom. Pogovor je bil v najlepšem teku, ko so se na lepem odprla premična vrata, ki so vodila v slavnostno dvorano.

Najprej sta stopila vanjo častna gosta. Hokaido, ves napihnen od ponosa, je bil za vodnika. Fisby je od začudenja zažvižgal in šepnil zdravniku: »To je rafiniranost! Veste, kaj so napravili?« Zdravniku se še sanjalo ni.

Saj vendar poznate ta premična vrata. Z njimi je hiša razdeljena na sobice. Če pa imajo zabavo, samo odrihne vrata in že je tu velika dvorana. Priznati je bilo treba, da je bila slavnostna dvorana zares lepa. Bila je dolga in nizka in skozi odprta vrata na obeh straneh je bilo videti na verande z lampjonički, ki so se tiho zibali v vetru.

Na lakiranih stebrih v dvorani so viseli lampjonički iz prozornega papirja. Nizke mize s temnordrežimi lakiranimi posodjem in kozarci za sake ter veliki pladnji, naloženi z jedjo, so stale v dveh dolgih vrstah na levi in na desni, in sicer tako, da je bil vsak gost s hrbtno obrnjen k steni, gledal pa je v dvorano, pokrito z bledeozelenimi rogoznicami. Med mizicami so bile v zabojčkih s peskom glinaste pečice, v katerih je žarelo ogelje. Po rdečih blazincah je Fisby takoj našel zanj določeno mesto. Hokaido ga je odpeljal tja in ga povabil, naj sede. Toda Sakini mu je naglo prišepnil: »Blazinico poleg sebe pustite prosto.«

Fisby je pritrtil. Ko je sedel, je skrbno potegnul svojo kopalno haljo čez kolena in se razgledal po prostoru. »Menda spadava med odličnike,« je zaspešal zdravniku.

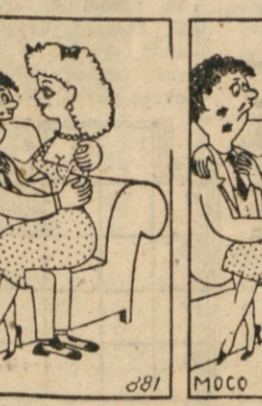
Toda ta se je zagledal v pladenj pred seboj, v kocke surovega govejega mesa, japonsko čebulo, nasekljano korenje, zelje in fižol, ki je bilo umetno razvrščeno po njej.

»Sakini,« je vprašal ves zatopljen v pladenj, »kje sta dobili vse to?«

Sakini se je ponosno nasmehnil: »Hudo smo se morali potruditi, doktor, da smo po vseh znamenjih zelenjavo za ribe, za sol in rogoznice.«

Zdravnik je odvrnil: »No, saj čez nekaj tednov homo imel vse to na naši farmi.«

Služabniki so sicer prinesli pladnje. Tokrat so bile na njih majhne steklenice iz porcelana. »Kaj je to, Sakini?« je radovedno poizvedoval Fisby. »Sake, chief. V kuhinji so ga morali najprej segreti!«

da bi se vdajal sumničanju in zato je zaupal v to, kar je imel rad. Moja babica je dejala, da v življenju izkušnje prav nič ne koristijo in da ostane človek tak, kakršen je. Mislim, da je imela prav in resnična zgodba, ki jo tukaj pripovedujem, bo to gotovo potrdila.

Sinjebradčeve gostije so bile izredno bleščeče. Ko se je znočilo, je na tisoče plamenic razsvetljevalo trato pred gradom. Sluge in grajske dekle, preoblečeni v favne in gozdne vile, so stregli pri mizah, obloženih z najokusnejšimi pridelki, ki jih premoreta polje in gozd. Godci so neprenehoma igrali lepe simfonije. Proti koncu obeda sta se pojavila pred gosti učitelj in učiteljica v spremstvu vaških dečkov in deklic, ki so prebrali gospodu de Montraouxu in njegovim gostom slavnostni nagovor. H gospod je pristopil zvezdoslovec v koničasti kapi in jim iz roke prerokoval bodoče ljubzenske dogodivščine. Sinjebradec je ukazal, naj dajo piti vsem odličnikom, revnim družinam pa je sam delil kruh in meso.

Iz strahu pred nočnim hladom se je družba ob desetih zvečer umaknila v grajske dvorane, razsvetljene s premnogimi svečami. Tam so stale najrazličnejše igralne mize. Sinjebradec ni imel pri igrah nikoli sreče in je izgubljal vsako noč ogromne vsote denarja. Ker se ga je tako trdovratno držala smola, se je tolažil s tem, da so dobivale vse tri Lesposissove mnogo denarja. Mlajša Ivana je vedno vlagala v igro viteza de La Merlusa in pri tem kopičila hrudo zlatnikov. Oba sinova gospe de Lesposissove sta tudi lepo zaslužila pri reversi* in bassette** in ravno pri najbolj hazardnih igrah sta imela stalno največ sreče. Te igre so se nadaljevale zelo pozno v noč. Kadar so se tako čudovito zabavali, nihče niso šli spat in kakor pravi pisatelj najstarejše zgodbe o Sinjebradcu, »so prebili vse noči tako, da so drug drugemu nazajali.« To so bile za marsikoga najslabše urice dneva: tisti, ki so se imeli radi, so namreč izkoristili temo in se na videz za šalo skrivali v kakem kotu. Vitez de la Merlus se je

preoblekel enkrat v vraga, drugič v prikazen ali v volkodlaka, da bi prestrašil zaspance, nazadnje pa se je vselej zatekel v sobo gospodične Ivane de Lesposissove. Pri teh igrah niso pozabili na gospoda de Montraoux. Oba sinova gospe de Lesposissove sta mu natresla v posteljo srbečega prahu in sežigala v njegovi sobi snovi, ki so razširjale smrad. Ali pa sta celo postavila nad njegova vrata poln vrč vode in tako ni mogel dobiti moč zapreti duri, ne da bi si pri tem želi vsvo vodo na glavo. Skratka, na vse načine sta ga dražila; družina se je na njegov račun zabavala, Sinjebradec pa je s priročno dobroročnostjo vse prenašal.

Zasnubil je in gospe de Lesposissova je privolila, čeprav se ji je, kakor je dejala, srce trgalo ob misli na možitev svojih hčera. Poroko so slavili na graščini Motte-Giron izredno sijajno. Prelepa gospodična Ivana je bila oblačena izredno elegantno in njena prireska je bila vsa v kodrih. Njena sestra Ana je imela zeleno baržunasto in z zlatom vezeno obleko. Oblačilo njune matere je bilo iz nagubane zlate tkanine, obšito s črnimi svilinimi baržunom in okrašeno z biseri in diamanti. Gospod de Montraoux je obložil svojo črno žametno obleko z velikimi diamanti; bil je videti zelo dobrodušen; nedolžni in plahi izraz njegovega obraza je bil v prijetnem nasprotju z njegovo plavo brado in širokimi pleči. Nevestina brata sta bila seveda gizdavo nališana, vitez de la Merlus pa je vznjaval prav posebno pozornost v obleki iz rožnatega baržuna, uvezene z biseri.

Takoj po slovesnosti so prišli ljudje, ki so posedli nevestini družini in ljubku te lepe obleke in bogate dragulje. Pobrli so jih in odpeljali s poštnim vozom v Pariz.

Gospod de Montraoux je bil mesec dni najsrečnejši človek. Oboževal je svojo ženo in videl v njej pravega angela. Bila pa je povsem drugačna: ta ženska je bila tako zvit in prekanjena, da bi premetla celo bolj izkušene moške kakor je bil naš ubogi Sinjebradec. Pri tem se je dala voditi svoji materi, največji pretkanji kra-

ljeve Francije. Ta gospa se je nastanila na gradu Guillettes s starejšo hčerko Ano, z obema sinovoma Petrom in Kozmom in z vitezem de Merlusom: ta se je držal gospe de Montraoux kot senca. To je nekoliko jezilo tega dobrega zakonskega moža, saj bi bil rad imel svojo ženo vedno le zase; ni ji pa zameril prijateljstva, ki ga je gojila od tega mladega plemiča. Dejala mu je namreč, da ji je kot brat, ker sta imela isto dobo.

Gospod de Montraoux se je odpravil v Perche, da bi prevzel dediščino po bratrancu d'Outardu, ki ga je v bitki pri Dunesu zadela krogla iz kanona, v trenutku ko je kockal.

Pred odhodom je prosil gospod de Montraoux ženo, naj se med njegovo odsotnostjo zabava po milih volji.

Pokličite po svoje dobre prijatelje, gospa, ji je rekel, in popeljite jih na sprehod; zabavajte se in gostite jih.

Izročil ji je hišne ključe v znak da bo v primeru njegove smrti postala edina in neomejena gospodarica na vsej graščini Guillettes.

Tukaj sta, ji je dejal, ključa od obeh velikih pohištvenih shramb, tu je ključ od zlate in srebrne posode, ki ni za vsak dan; evo ključ mojih železnih blagajen, kjer hranim svoje zlato in srebro; ključ skrinice z dragulji in slednjim ključ, ki odpira vsa poslopja. Ta ključek pa je od kabineta na koncu velike galerije spodnjega stanovanja; odprite vse, ogledajte si vse.

Ko je izročil svoji ženi ključ malega kabineta, prav tistega kabineta nesrečnih princes, o katerem sme že večkrat govoriti, je svojo drago Ivanka prosil, naj nikar ne stopi v stanovanjski prostor, ki se mu je zdel pogubonosn za njegovo družinsko srečo. Saj je njegova prva žena, najboljša od vseh, šla skozenj preden je zbežala z medvedom: tam ga je Blanche de Gibeauxova na vse pretege varala z različnimi plemiči; in je celo tak iz portirja bobarvan s krvjo obžalovane zločinke. Mar to ni bilo dovolj, da so gospoda Montraouxu vezali na ta kabinet bridki spomini in zle slutnje?

Ko je izročil svoji ženi ključ malega kabineta, prav tistega kabineta nesrečnih princes, o katerem sme že večkrat govoriti, je svojo drago Ivanka prosil, naj nikar ne stopi v stanovanjski prostor, ki se mu je zdel pogubonosn za njegovo družinsko srečo. Saj je njegova prva žena, najboljša od vseh, šla skozenj preden je zbežala z medvedom: tam ga je Blanche de Gibeauxova na vse pretege varala z različnimi plemiči; in je celo tak iz portirja bobarvan s krvjo obžalovane zločinke. Mar to ni bilo dovolj, da so gospoda Montraouxu vezali na ta kabinet bridki spomini in zle slutnje?

Ko je izročil svoji ženi ključ malega kabineta, prav tistega kabineta nesrečnih princes, o katerem sme že večkrat govoriti, je svojo drago Ivanka prosil, naj nikar ne stopi v stanovanjski prostor, ki se mu je zdel pogubonosn za njegovo družinsko srečo. Saj je njegova prva žena, najboljša od vseh, šla skozenj preden je zbežala z medvedom: tam ga je Blanche de Gibeauxova na vse pretege varala z različnimi plemiči; in je celo tak iz portirja bobarvan s krvjo obžalovane zločinke. Mar to ni bilo dovolj, da so gospoda Montraouxu vezali na ta kabinet bridki spomini in zle slutnje?

* in ** Igre s kartami (op. prevajalci)

Jesen je tu...

V Rimu in Florenci so italijanska modna podjetja že predvajala svoje jesenske kolekcije oblek, plašev, kostumov idr.

Ali niste začutili, kako je ob prvem avgustovskem dežju zavelo hladno z gora? Sredi poletne vročine smo oblekle jopice in plašče, pa čeprav samo za en večer! Tako se je poletje, ne da bi se ga bili niti prav naučili, že prevesilo in prvim rahlim znakom bližajoče se hladnejše jeseni bodo v prihodnjih dneh sledili čedalje bolj pogosti, dokler nam ne bo samoumevno, da so naše značne, poletne obleke odslužile, da je treba pospraviti kopalne obleke in obleči jopice in plašče, kostume in toplejše obleke. Jesen je na pragu! Znova bo treba pregledati našo garderobo, izločiti dokončno, kar je že odslužilo, in kupiti, kar potrebujemo za delo, dom in družbo. Upajmo, da nam bo povzročalo to letos vsaj za spoznanje manj skrbi, saj, če se cene že niso popolnoma prilagodile »proračunskim« možnostim, kažejo v zadnjem času vsaj težnjo po večjem razumevanju naših potreb in želja.

No, medtem ko smo začeli misliti mi na jesen šele sedaj, ko nas je nanjo brezobzirno opomnilo vreme, so na svetu ljudje, ki so si bežili zaradi nje glave že spomladi ali pa celo prej. Modna podjetja so v skrbi za svoj eloves — in zaslužek seveda — mislila na jesen že več mesecev: v njihovih ateljejih so že pred meseci nastajali prvi osnutki nove jesenske mode, oblačil, ki bodo ženam po volji in na voljo, ko jih bo zabeležilo in ko se bodo odločile, da si morajo kupiti kaj novega. Ni bil lahek ta napor kljub celumu štabu najbolj domiselnih sodelavcev, pridnih in spretnih rok in lepih postav. Konkurenca je huda, modni vplivi segajo daleč preko nacionalnih meja in kdo ve, kdo bo pogodil pravo. Pariz? Da, o njem se največ govori kot o vodilnem modnem središču, posebno ko je govora o raznih »revolucionarnih« težnjah. Toda tudi vpliva italijanskega, angleškega, ameriškega, nemškega in drugih okusov ne gre prezreti: na svetu je končno le največ takih žena, ki ne ljubijo kakršnih izrednih muhavosti, ki so sicer rade okusno in lepo oblečene, ne marajo pa pretiravati. In modni strokovnjaki mora na vse to misliti, pač po večini njegove stalne klientele, ki ima denarja na pretek, ali pa ga nima.

Sedaj so prve kolekcije jesenske mode že pripravljene. Začele so se modne revije in med prvimi, so kakor vedno, odprli svoje salone Italijani. V Rimu in Florenci so že pokazali, kaj so pripravili, kako si zamišljajo žensko modo letošnje jeseni, ki bo bolj in manj gospodovala tudi zimskim oblačilom. Sledil bo Pariz, njemu London in še številnejša manjša in pomembna središča.

OSNOVNI MOTIVI

Kako si torej zamišljajo jesensko modo Italijani, katerih vpliv na svetovno modo je zadnje čase čedalje močnejši?

Kakšnih 15 kolekcij za najbolj podprte z denarjem in prav toliko kolekcij za tiste, ki ga imajo manj, pa se ne kapricirajo, da morajo prav one nositi izvirni model, kaže veliko izvirne domselnosti, pa tudi marsikatero skupno potezo tako v uporabi materiala, v poudarku posameznih delov postave in v izvedbi. Opaziti je, da se italijanska moda letos ogreva za čim bolj naravna ramena, torej ne podložena z vato. Tu in tam so ramena tudi popolnoma zabrisana ali pa zelo široka; toda to so le izjeme. Život postavljajo italijanska modna podjetja znova na svoje naravno mesto, čeprav je še mogoče opaziti tu in tam težnjo po dvigu navzgor, kar je mnogim ženam všeč.

Za dnevne obleke prevladuje ozka, ravna in krhka linija. V celoti je moda preudarna, vendar zahtevna in se je nekako odmaknila od videza ekstremne preprostosti. Nasplošno je prostornost, ki jo zavzema obleka, zelo obdelana in pogosto arhitektonsko izvedena, pri čemer pridejo v poštev razne draperije.

PLAŠČI

Plašči so najpomembnejši in tudi najzahtevnejši kos jesenske garderobe vsake ženske. Na splošno mislijo, da imajo ženske rade predvsem take plašče, ki so široki, tako da se lahko v njih izgubijo. Taki plašči se jim zdijo bolj praktični, lažji, pravijo tudi, da jim bolj pristajajo kakor ozki plašči. Čeprav so nekatere priznale in sprejele rafinirano eleganco ravnih plašev in tistih, ki so bili videti kakor tube, bodo ženske na splošno po mnenju italijanskih modnih ustvarjalcev sprejele z olajšanjem na znanje vest, da bodo plašči letošnje jeseni in zime »udobni«. Ne bodo sicer pretirano široki, vendar kljub temu precej obilni, čeprav bodo ravni. Taki plašči bodo napravili vtis drobne postave, imeli bodo naravna in lahka ramena in če bodo imeli ovrtnike, kar pa ni vedno nujno, se ti ne bodo zdeli, kakor da so nekaj popolnoma zase. Ozadje plašev je na splošno razgibano z gubami, s pasovi, polpasovi, jezički z gumbi itd.

KOSTUMI

Glede kostumov so italijanski krojači mnenja, da imajo še vedno največ uspeha kostumi klasičnih oblik. Zato boste videli na vsaki modni reviji s predlogi nove mode poleg kostumov novih oblik in linije tudi tiste, ki so krojeni tako, kakor so jih nosile morda že naše mame. Kar se novih predlogov tiče, jih je vsekakor preveč, da bi jih mogli opisati vse v okviru tega poročila. Med njimi so tudi taki, ki so podobni vrečkam s štirimi gumbi na trebuhu in s kakršnimi se lahko igra le rosna mladost. Za resnejše žene so tu le ljubke »neumnosti«. Ena izmed linij kostumov se imenuje po pingvinih, druga po bubah ali gosencijskih zapredkih, tretja je »ovojna« itd. Večinoma nam že ta imena povedo tudi njihove bistvene značilnosti.

OBLEKE

Kar se oblek za dnevno rabo tiče, predlagajo Italijani ravne, ozke, take, ki so videti skoraj kakor kakšne tube, pogosto s ponarejeno jopico ali bolerom. Lahke in praktične obleke so na splošno videti kakor tunike, ki sledijo obrisom telesa, ki jih ne zabrisujejo. Večerne obleke so bolj široke in prostorne ter razgibane.

DODATKI

Italijanski modi se zdi, da ženska nikakor ne more pogre-

Kombinacija novega in starega v obleki, katere jopico lahko nosimo preko telovnika ali pa preko bluze.

šati klobuka. Po njenih predlogih naj bi bili jesenski klobuki prostorni, ravni, nosile pa naj bi jih ženske čim bolj spredaj. Njihove oblike nas spominjajo na gobe, senčnike, torte, gnezda, vaze itd.

Krznó ima prav tako svojo ceno v jesenski modi. Zal pa je tu moda vse preveč usmerjena v nedosegljivo in je kaj takega, kar je dosegljivo tudi delovnim ženam s skromnejšimi dohodki, videti zelo malo ali pa nič.

Omembe vredna novost so torbice iz krzna.

V skladu z barvo obleke naj bi bili okrasniki. Med te prištevajo tudi svetleče se lasnice. Tudi ogrlice z avtomatičnim zapenjanjem so naše še milost. Na splošno pa so vsi »dragulji« seveda — ponarejeni.

BARVE

Na prvem mestu poudarja letošnja italijanska jesenska moda črno barvo, ki zopet zma-

guje. Pravijo da bo letošnja jesen črna barva s svojo eleganco močno v ospredju. Za jesen pa pridejo v poštev še rjava, zelena, rožnata in rumena barva, torej jesenske barve gozdov. Tudi kombinacije sledijo naravi: živo zelena in modra, mrtvo zelena in kakor barje mrtva. Za prehodno dobo pa pridejo seveda v poštev bolj živahne in svetle barve.

TKANINE

Glede tkanin so italijanski modni ustvarjalci mnenja, da bo letošnje leto leto brokatov in sploh težjih in strogih tkanin. Razen teh upoštevajo še šifon, jersey, taft, atlas. Se vedno pa bo tako v mestu kakor na potovanju in na podeželju prevladoval tweed. Družina tweedov se je medtem, odkar se je uveljavila, zelo razmnožila tako po barvi kakor po težini in obdelavi.

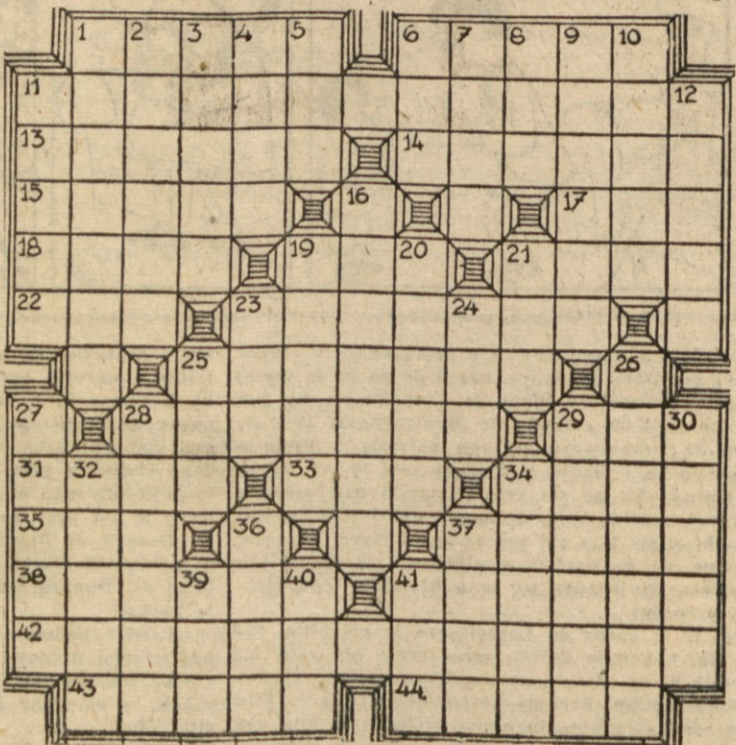
Tak je v nekaj bistvenih potezah film o letošnji italijanski jesenski modi. Ne prinaša ničesar revolucionarnega, Italijani so mnenja, da za to sedaj ni čas. Videli bomo, kako mislijo o tem pariški krojači. Ann.

UGANKARSKI KOTIČEK

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. upognine, prepognine, 6. pisec, izvršitelj, 11. mesto v Sloveniji, 13. slikarjeva potreščina, 14. mesto v Nemčiji, ki je danes del Hamburga, 15. žlebički v sodih, 17. švicarska denarna enota (fon), 18. nikalnica, 19. moško ime, 21. časovni prislov, 22. oče, 23. snov, ki vpliva na obnovo in rast telesa, 25. začim, 28. okras parka, 29. je pod nogami

ljudi, 20. krajevni prislov, 21. pribok Drine, 23. vojaška enota, 24. bajeslovje, 25. vrtnina, 26. na poseben način izdelani (koši, puloverji), 27. zasmeh, 28. prodajalne vina (srbohrv.), 29. odnos v troje, 30. upljanjena, 32. tonski način mehkega značaja hkrati z označbo note, 34. geometrijski liki, 36. del drevesa, 37. hrib, grič, 39. trije enaki soglasniki, 40. del imena afriškega

(edninska oblika), 31. gora na Koroškem, 33. slovenski pisatelj in novinar, 34. kodrasta svilena tkanina, 35. reka v Zahodni Evropi, 37. ostrgati kocene z obara, 38. obdelava, izluščim proso, 41. angleška igra, 42. obmejni slovenski kraj, 43. nemški pisatelj 19. stol., 44. dohiti. Navpično: 1. prevleči z zlato barvo, 2. nagota, 3. drobnjad, trske, 4. tuje žensko ime, 5. okrajšano žensko ime, 6. turški naslov uradnikov na dvoru (ednina), 7. čedni, dobri, 8. izmikav, 9. s plugom oddeljen, 10. francoski zgodovinar in pisatelj, 11. neprijetna vez, 12. raztrganec, postopac, 16. gojenec (srbohrv.), 19. težko dose-

plemena, ki se je uprlo Britancem, 41. posoda.

REŠITEV STEVILNE KRIŽANKE v 31. številki

1890	189	1890	30	16	900
2	3	6	5	8	6
1	9	8	7	1	5
5	7	8	8	1	2
7	5	6	1		
3	5	8	3	7	2
9	4	1	9	5	3
1	4	1	6	4	1

Nobenega nadomestka več!

KDOR JE PREIZKUSIL »FLEX« ve, da je FLEX res kvaliteto sredstvo za čiščenje vseh vrst maslnih madežev, maza itd. »FLEX« je nenadomestljivo sredstvo za čiščenje vseh vrst maslnih madežev. Zahteval v tvoji trgovini »FLEX«.

Poskusite najti papigo te žene, ki jo tako zavzeto išče?

ŠTEVILČNA KRIŽANKA

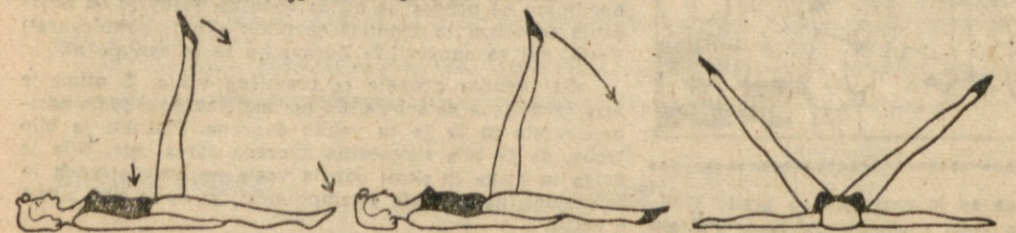
	1728	840	27	280	27	560	1728
2160							
216							
42			4032				
320			40				
	108		270				
	72			9			
				14			
1512							
1260							

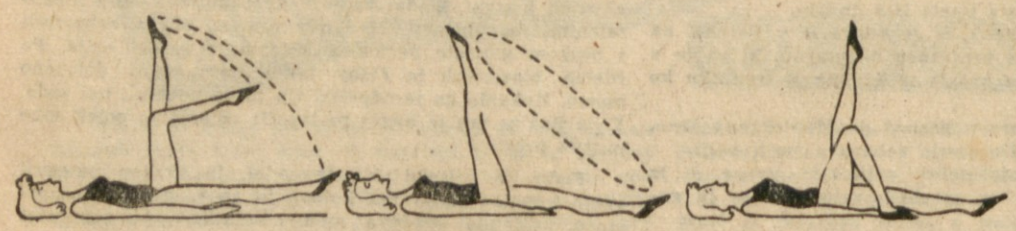
Plašč italijanske jesenske mode z zabrisanimi rameni in z nizko vstavljenimi rokavi. Druga značilnost je težnja napraviti vtis visokega života.

POPORODNA TELOVADBA

Vsaka žena naj začne s težjimi vajami po porodu. Posvetujte se prej z zdravnikom porodničarjem, kdaj sme začeti. Vaje naj izvaja vsak dan. Začne naj postopno. Vsako vajo naj izvede najprej po 5-krat, kasneje pa po 10 in 15-krat. Muskulatura porodnice je ohlapna in mlahava. Z redno vadbo jo bo okrepila in utrdila.

Pri prvi vaji (glej sliko od leve na desno) dvigne stegnjeno nogo, pri tem uvlači trebušno muskulaturo, jo zadrži in spusti, nato pa ponovi gib. Pri drugi vaji dvigne stegnjene noge in jih počasi spusti na tla. Pri tretji vaji dvigne stegnjene noge, jih raztegne narazen, jih zopet združi in spusti na tla.

Pri prvi vaji upogne eno nogo k sebi, jo stegne v zrak in položi na tla. Drugo nogo ima pri tem stegnjeno v zraku nekako 20 cm od tal. Nato menja gib. Pri drugi vaji dvigne stegnjeni nogi, zaokroži in jih spustizopet na tla. Pri tretji vaji dvigne nogo, jo v kolenu upogne in nato spusti na tla.

Prvo vajo izvaja, ko sedi na tleh. Roki ima razprostrti, vdihne, potegne trebušno muskulaturo navznoter, trup obrne v desno in spusti muskulaturo. Isti gib ponovi tudi v levo stran. Pri drugi vaji upogne nogi k sebi. Nogzi z upognjenimi koleni položi na desno stran in spusti kolena stegnjena na tla. Isto vajo ponovi tudi v levo stran. Pri tretji vaji sedi, naredi predklon in se zopet zravna.

Jester
Naefe
pozdravlja
bralce
„TT“

KRUH IN SOL

Sodeč po naslovih filmov postaja kruh vedno bolj važnejši činitelj v sedmi umetnosti. To trditve zgovorno potrjuje, mimo znanih italijanskih filmov »Kruh, ljubezen in fantazija« ter »Kruh, ljubezen in ljubosumje«, tudi novi jugoslovansko-nemški koprodukcijski film »Kruh in sol«. Hrvaško podjetje »Zagreb film« je prispevalo koscenarista Vjeka Dobrinčiča, tehnično osebje, slabo tretjino vloženega kapitala in Portorož z okolico, pa tudi režiserja Františka Čapa. Štejem med naše, Bavaria Filmkunst A. G. pa vse ostalo. Primerno temu razmerju bodo delili tudi dobiček.

Podoba je, da gre torej za pravično koprodukcijo, od katere si obetajo Zagrebčani kruha, ki jim ga bodo Nemci na tenko rezali, če jim ne bo manjkalo soli...

Sicer pa naše igrarke in igralci v naslovom filmu, ki so si ga nekateri razlagali kot simbol stare slovanske gostoljubnosti, s katero sprejemajo v goste tuje filmarje, nima prav nobenega pomena, ker bo imel film v Nemčiji

Scenarij za film »Kruh in sol« sta napisala zagrebški novinar Vjeko Dobrinčič in František Čap, ki film tudi režira. Za kamero stoji svetovno znani Vaclav Vich, ki je v svoji dolgoletni karieri snemalca posnel vrsto pomembnih filmov, med njimi tudi našim bralcem znane »Rimske počitnice«. Tokrat ne bo imel lahkega dela, ker bodo posneli »Kruh in sol« v barvah in superscop sistemu, čigar prednost je v tem, da lahko isti negativ služi za kopijo z normalnim izrezom in za kinemascope.

V mednarodni igralski ekipi je gotovo najbolj znano ime Marcello Mastroianni (Piero), ki je dobil lansko leto »Srebrni trak« kot najboljši italijanski filmski igralec. Sicer pa je Mastroianni igralec slovite rimske gledališke družine, ki jo vodi režiser Luchino Visconti. V vlogi Marine bo tako rekoč debutirala sedemnajstletna francoska igralka Isabelle Corey, ki so jo odkrili na letošnjem festivalu v Cannesu in je doslej nastopala le v manjših vlogah.

Pri razdelitvi vlog so se dobro odrezali nemški igralci. Jester Naefe igra Vido, Peter Carsten Alberta in Hans Reiser Nikolo.

Prav tako so v ekipi številno zastopani tudi Slovenci. Za scenografijo skrbi arhitekt Mirko Lipužič, osnutki za kostume so delo Nade Souvanove, a v manjših vlogah nastopajo Stane Sever (Marinin oče), Marjan in Boris Krajc, Mila Kadičeva in Metka Bučarjeva.

Zarko Petan

Marina in Piero — Isabelle Corey in Marcello Mastroianni v novem koprodukcijskem filmu »Kruh in sol«.

Labodji spev novega Obzornika

Proizvodno podjetje slovenskih filmskih delavcev je izdalo 5. številko Novega Obzornika, edine jugoslovanske filmske revije. Po ustaljeni navadi obsega tri točke.

Gimnazija samorastnica prikazuje, kako so domačini v Ravnah na Koroskem sklenili sami zgraditi lepo šolo. V skupnem delu so se znašli profesorji, delavci, študenti in drugi. Tako otrokom danes ni treba več hoditi v srednjo šolo kam drugam. Zal sta morala režiser Zvone Sintič in snemalci Viki Pogačar uporabiti tudi fotografije, ker ni arhivskih posnetkov. Glasba France Lampret, montaža Dušan Povh.

Ze lani smo ob »Ropanju volken« najavili, da pripravila Ernest Adamič (tudi redaktor te številke) se nove filme iz malega živalskega sveta. To obljubo je izpolnil. Kot pove naslov, obravnava življenje v temi življenja v naših kraških jamah. V borbi za obstanek so se nekatere male živali — med njimi posebno znana človeška ribica — prilagodile izredno trdim pogojem življenja brez svetlobe in toplote. Metraža je prekratka, da bi bilo mogoče poleg prikaza malih živali podati tudi njihov življenjski razvoj. Glasbo je napisal Lojze Srebotnjak, ki mu je to prva glasba za film, scenarij pa je tudi prvo delo Lojzeta Manjšiča.

Kot tretji novinec se je v režiji preizkusil Voljo Duletič. Svojemu filmu je dal v

glavi celotne številke naslov Misel, v naslovu svoje točke pa ga je imenoval Vesela novica. V scenariju, od katerega se je pa v izvedbi zelo oddaljil, si je zastavil zahtevno nalogo: prikazati s specifičnimi filmskimi sredstvi razpoložanje v naših uredniških ob pomanjkanju rotacijskega papirja pred začetkom obratovanja tovarne v Vidmu-Krškem. Prijem za tako izražanje je ekspressionizem. Toda medtem ko je France Kosmač v filmu »Varuj očie« poskušal upodobiti duševni svet predvsem v transformirani sceni, je Duletič ta način le

delno uporabljal v obliki nenavadnih zornih kotov (snemal je Viki Pogačar), težje pa je preloži na montažo, tako da bi njegov prijem v razikah od scenskiga lahko imenovali »montažni ekspressionizem«. To je zahteven prijem, ki so mu kos le največji mojstri, saj ob najmanjšem spodrselaju grozi nerazumljivost priprave. — Spikor je demno po barvi, predvsem pa ritmično neprimeren. Kot samostojen snemalec zvoka celotne številke se je uveljavil Sergej Došen.

F. S.

Filmi, ki jih bomo gledali...

»DNEVNIK MAJORJA THOMPSONA«

Francoski zabavni film.
Proizvodnja: S. N. E. G. Paris.
Scenarij (po motvah romana Pierra Danlosa) in režija: Preston Sturges.
V glavnih vlogah: Jack Buchanan, Martine Carol, Noel-Noel.
Se bolj točno bi lahko ta »dnevnik« označili kot filmski feljton, v katerem prevlečujejo

situacijska komika in besedni dovptli. Samega dogajanja v pravem pomenu besede pa skorajda ni, vendar je film kljub temu zelo zabaven.

Angleški major Thompson je oženjen s stodotnostno Parižanko, kar seveda ni tako preprosto, in nevednost se kaj hitro pokaže. Toda Madame pozna »amour in major to, po prvem, pristno angleškem zakonu, ki ga film pokaže v retrospektivi, tudi izredno cenil. Vendar nekega dne začne v tej angleško-francoski zakonski zvezi je pošteno škripati. Gospodar je našel za svojega sina angleško guvernantko, ki je tako duhovita in zbadljiva, ko da bi prišla naravnost iz uredništva humorističnega lista, kar povzroči mami vrsto novih skrbi in jezo. Posledica je odpoved francoskemu strežništvu in kmalu bi prišlo celo do prodaje zakonske postelje. Na koncu v ta nered le posvetijo sončni žarki.

Vse to pa ni važno. Najpomembnejši je namreč dnevnik, ki ga major dikтира prikupni tajnici, in v katerem na zbadljiv, ironičen in šaljiv način govori o dostojanstvenosti, posebnostih in grlih navadnih Francozov od časa do časa pa seveda osvrtnice tudi svoje rojake. Ta močno karikirana študija, ki osvetli Francoze z vseh strani njihovega družbenega življenja, je pravzaprav dejanska vsebina filma.

Preston Sturges, režiser in scenarist v eni osebi, ne slovi zaman kot eden najboljših režiserjev zabavnih filmov. Čeprav bodo morda tisti gledalci, ki so brali knjigo, o filmu nekoliko razočarani, moramo zapisati, da je Sturges napravil največ in najboljšo, kar se je napraviti dalo. Je pa to vsekakor eden izmed boljših zabavnih filmov, za kar gre nemajhna zasluga tudi vsem glavnim igralcem, ki so naravnost imenitni.

ZAGREB FILM BO IZDELOVAL TUDI RISANE FILME

Odkar je podjetje za proizvodnjo risanih filmov »Duga« prenehalo obstajati, v Jugoslaviji nismo izdelovali risanih filmov. Zdaj pa je podjetje Društva hrvatskih filmskih delavcev osnovalo oddelk, v katerem se bodo spet ukvarjali s to zvrstjo filmske dejavnosti. Kot prvi film bodo izdelali »Porednega robota«, ki bo dokončan že do puljskega festivala.

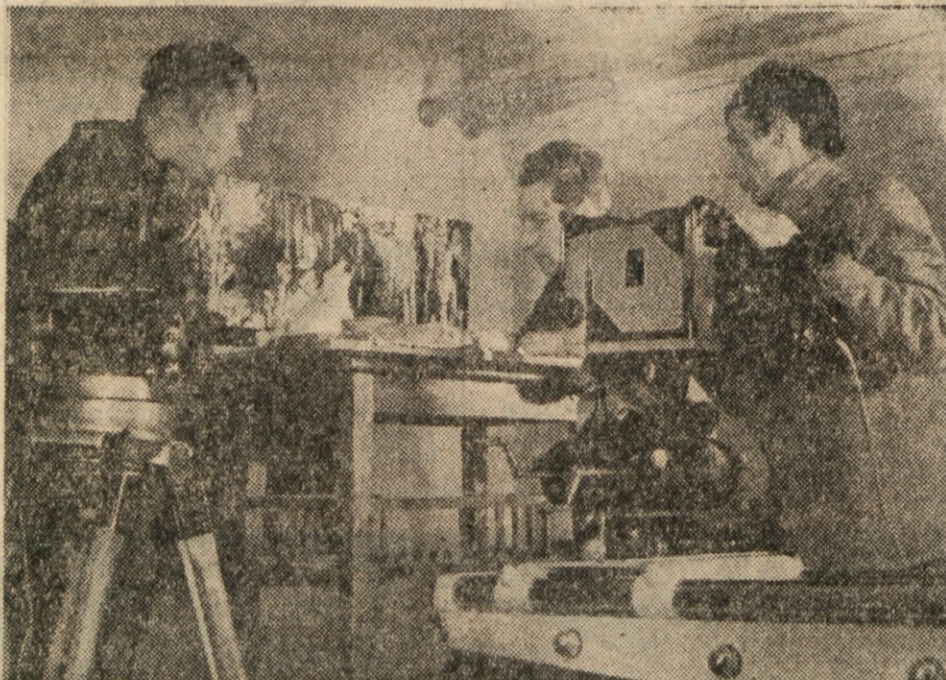
Prvak ljubljanske Drame Stane Sever se tako vživlja v svojo vlogo — starega delavca v solinah — da ves dan hodi po Portorožu neobrit in oblečen v stare cape. Prvi dosežki tega vživljanja so se že pokazali. V nekem dramatičnem prizoru je Stane Sever tako prepričljivo zaigral pred kamero, da je režiser Čap pozabil prekiniti snemanje in je kamera tekla v prazno več kot 30 sekund.

in menda tudi v drugih zapadnoevropskih deželah neslani naslov »Dekleta in moške«. Čeprav za razliko od omenjenih italijanskih filmov v naslovu koprodukcijskega filma manjka ljubezni, je prav ta glavno gibalno zgodbico.

Marina, mlado dekle iz nekega primorskega mesteca, je izgubilo v nevihti edino premoženje svoje družine — ribiško barko. Toda v nesreči ima tudi srečo, ker jo reši italijanski ribič Piero, v katerega se seveda zaljubi do ušes. Da bi zaslužila denar za novo barko, si Marina poišče službo v solinah. Očetov prijatelj, Nikola, ki jo hoče poročiti, ji to odsvetuje, toda Marina vztraja pri svoji odločitvi.

V solinah pride do zapleta med Marino, pohotnim nadzornikom Albertom in njegovo ljubico Vido. Navidezna Vidina nesreča je bila za Marino skoraj usodna, ker so vse okoliščine govorile proti njej. Reši jo šele Piero, ki odkrije pravega krivca Vidine smrti — Alberta, ki je vrsto let živel na račun delavcev v solinah. Alberta seveda čaka zaslužena kazen, a Marina in Piero oddeta na njegov dom, kjer bosta preživela svoje dni v sreči, miru in svobodi...

Gledalec v filmu ne bo spoznal te »kraške jame« na mizi. Tak trik znatno skrajša in poceni izdelavo filma, ne da bi zato kaj trpela njegova dokumentarnost ali gledalčeva iluzija. Od leve na desno: Ernest Adamič, strokovni svetovalec Boris T. Rebolj in snemalci Mile de Gleria.

